

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Podobnik Fine

ODNOS EVROPSKE UNIJE DO LATINSKE AMERIKE

magistrsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Podobnik Fine

ODNOS EVROPSKE UNIJE DO LATINSKE AMERIKE

magistrsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Maja Bučar

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

*Zahvaljujem se mentorici izr. prof. dr. Maji Bučar
za usmerjanje, dragocene nasvete
in predvsem potrpežljivost pri nastajanju naloge
ter staršem, ki so me naučili, da je znanje pomembno.*

ODNOS EVROPSKE UNIJE DO LATINSKE AMERIKE

Namen magistrskega dela je preučiti odnos, ki ga ima Evropska unija do Latinske Amerike, in preveriti, ali je sodelovanje med regijama odvisno od gospodarskih interesov Unije ter ali dejanski odnosi odstopajo od načel, ki jih zagovarja. Poleg tega naloga preučuje posebnosti razvojnega sodelovanja Unije s to regijo.

Predmet analize v prvem delu naloge je Evropska unija, in sicer zgodovinski pregled njenega razvojnega sodelovanja ter vprašanje akterstva Unije. Drugi del je namenjen Latinski Ameriki, predvsem z vidika njenih odnosov z Evropo, ter oblikam integracije v regiji.

Zadnji, najobsežnejši del analizira intenzivnost dejanskih političnih in gospodarskih odnosov ter njihov pomen za obe strani. Naloga ob koncu preverja, ali Evropska unija svoje sodelovanje pogojuje s spoštovanjem človekovih pravic in na kakšen način lahko evropska izkušnja služi kot zgled latinskoameriškim integracijam.

Ključne besede: EU akter, razvojno sodelovanje, regionalizem

EUROPEAN UNION'S RELATIONSHIP WITH LATIN AMERICA

This master thesis studies European Union's relationship with Latin America and whether the cooperation between the regions depends on the economic interests of the Union. It also verifies whether the reality defers from the Union's principles and it analyses the specific features of its cooperation with this region.

The object of the analysis in the first part is the European Union's development cooperation from the historical point of view and the problem of its actorness. The second part studies Latin America, with the emphasis on its relations with Europe and forms of region's integration schemes.

The last and most comprehensive part analyses the intensity of actual political and economic relations as well as their importance for both sides. Finally the thesis verifies whether the European Union sets the respect of human rights as a condition for cooperation and how its experience can serve as an example for the integration of Latin America.

Key words: EU actor, development cooperation, regionalism

KAZALO

1	Uvod	6
1.2	Cilj in hipoteze	8
1.3	Metode raziskovanja.....	9
1.4	Struktura magistrske naloge	10
2	Evropa kot mednarodni akter	12
2.1	Evropska unija od nastanka do današnje vloge v svetu.....	12
2.2	EU v mednarodnih organizacijah	24
2.3	Politika razvojnega sodelovanja EU.....	30
2.4	Razvojno sodelovanje kot instrument trgovinske politike Evropske unije	38
3	Latinska Amerika	45
3.1	Geografska opredelitev in zgodovinski oris (poudarek na odnosih z Evropo).....	45
3.2	Oblike integracije v Latinski Ameriki	51
3.2.1	<i>Mercosur</i>	56
3.2.2	<i>Andska skupnost</i>	62
3.2.3	<i>Srednjeameriški skupni trg</i>	69
4	Razvoj in oblike sodelovanja med EU in LA	73
4.1	Razvojno sodelovanje.....	80
4.1.1	<i>Evropska investicijska banka</i>	87
4.1.2	<i>Posebnosti razvojnega sodelovanja med EU in LA</i>	89
4.2	Politični dialog.....	91
4.2.1	<i>Eurolat</i>	94
4.3	Odnosi s podregijami in sporazumi	96
4.3.1	<i>Mercosur</i>	98
4.3.2	<i>Andska skupnost</i>	101
4.3.3	<i>Srednjeameriški skupni trg</i>	103
4.3.4	<i>Čile</i>	106
4.3.5	<i>Mehika</i>	108
4.4	Obseg neposrednih tujih naložb iz EU v LA in trgovinske menjave med regijama 110	
4.4.1	<i>Naložbe</i>	110
4.4.2	<i>Menjava</i>	112
4.5	Človekove pravice in politično pogojevanje EU	123
4.6	EU kot zgled integracijskega modela za latinskoameriško integracijo	129
4.7	Resnične koristi sodelovanja za obe strani	130
5	Sklep	135
6	Temeljna literatura in viri	140

SEZNAM TABEL IN SLIK

Tabela 2.1: Uvoz Evropske unije iz držav v razvoju.....	43
Tabela 4.1: Uradna razvojna pomoč iz splošnega proračuna Komisije v obdobju 2000–2006 (v milijonih EUR)	81
Tabela 4.2: Okvirna finančna sredstva Evropske skupnosti za obdobje 2007–2013 ...	84
Tabela 4.3: Sodelovanje z državami v razvoju v Latinski Ameriki.....	85
Tabela 4.4: Uradna razvojna pomoč Latinski Ameriki in Karibom 1994–2004 (neto izplačila v milijonih ameriških dolarjev).....	87
Tabela 4.5: Neposredne tuje naložbe EU v Latinski Ameriki (v milijonih EUR)	110
Tabela 4.6: Neposredne tuje naložbe Latinske Amerike v EU (v milijonih EUR)	112
Tabela 4.7: Trgovina EU z Latinsko Ameriko (v milijonih EUR).....	113
Tabela 4.8: Delež trgovine Latinske Amerike z EU v celotni trgovini Latinske Amerike (v milijonih EUR).....	114
Tabela 4.9: EU-25 uvoz iz Latinske Amerike in Karibov glede na vir (v milijonih ameriških dolarjev)	115
Tabela 4.10: EU-25 izvoz v Latinsko Ameriko in Karibe glede na destinacijo (v milijonih ameriških dolarjev).....	116
Tabela 4.11: Trgovina EU* z Mercosurjem (v milijonih EUR)	117
Tabela 4.12: Trgovina Mercosurja z glavnimi partnerji v letu 2007 (v milijonih EUR)	118
Tabela 4.13: EU* – uvoz iz Mercosurja (levo) in izvoz v Mercosur (desno) v letu 2007 (v milijonih EUR)	118
Tabela 4.14: Trgovina EU* z Andsko skupnostjo (v milijonih EUR)	119
Tabela 4.15: Trgovina Andske skupnosti z glavnimi partnerji letu 2008 (v milijonih EUR)	120
Tabela 4.16: Uvoz EU iz Andske skupnosti (v milijonih EUR).....	121
Tabela 4.17: Trgovina EU s Srednjo Ameriko (v milijonih EUR).....	121
Tabela 4.18: Trgovina Srednje Amerike z glavnimi partnerji v letu 2007 (v milijonih EUR)	122
Tabela 4.19: Uvoz (levo) in izvoz EU (desno) iz Srednje Amerike v letu 2007 (v milijonih EUR).....	123
Slika 4.1: Tuje neposredne naložbe EU v državah Latinske Amerike ob koncu leta 2005	111

SEZNAM KRATIC

ACP/AKP	African, Carribean and Pacific Countries (Afriške, karibske in pacifiške države)
AfT	Aid for Trade (pomoč trgovini)
ALA	Asia and Latin America
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations (Združenja držav jugovzhodne Azije)
CABEI	Central American Bank for Economic Integration (Centralna ameriška banka za gospodarsko povezovanje)
CAN	Comunidad andina (Andska skupnost)
CARICOM	Carribean Community and Common Market (Karibska skupnost in skupni trg)
CELARE	Centro Latinoamericano para las relaciones con Europa (Latinskoameriški center za odnose z Evropo)
CEPAL/ECLAC	Comisión Económica para América Latina y Caribe/Economic Commission for Latin America and Carribean (Ekonomska komisija za Latinsko Ameriko in Karibe)
EGP	Evropski gospodarski prostor
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EPS	Evropsko politično sodelovanje
ES	Evropska skupnost
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EU	Evropska unija
EU-LAK	Evropska unija – Latinska Amerika in Karibi
EURATOM	Evropska skupnost za jedrsko energijo

EVOP	Evropska varnostna in obrambna politika
EZP	Evropska zunanja politika
FOCEM	Fondo para la Convergencia Estructural del Mercosur (strukturni sklad Mercosurja za konvergenco)
FTAA	Free Trade Agreement of the Americas (ameriško prostotrgovinsko območje)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Splošni sporazum o carinah in trgovini)
GSP	General System of Preferences (sistem splošnih preferencialov)
IDB (IADB)	Inter-American Development Bank (Medameriška razvojna banka)
INTAL	Institute for Integration of Latin America and Carribean (Inštitut za integracijo Latinske Amerike in Karibov)
LAFTA	Latin American Free Trade Association (Latinskoameriško prostotrgovinsko združenje)
LDC	Least Developed Countries (najmanj razvite države)
MCCA	Mercado Común Centroamericano (Srednjeameriški skupni trg)
MERCOSUR	Mercado Común del Sur (Skupni trg juga)
NAFTA	North American Free Trade Association
NATO	North Atlantic Treaty Organisation (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
PES	Pogodba o Evropski skupnosti
RELEX	Generalni direktorat za zunanje odnose (Directorate General for External Relations)

SELA	Sistema Económico para América Latina (Gospodarski sistem za Latinsko Ameriko)
SICA	Sistema de Integración centroamericano (Integracijski sistem Srednje Amerike)
SVZP	Skupna zunanja in varnostna politika
TRA	Trade Related Assistance (pomoč, povezana s trgovino)
UNASUR	Unión de Naciones Suramericanas (Unija južnoameriških narodov)
WB	World Bank (Svetovna banka)
WTO/STO	World Trade Organisation (Svetovna trgovinska organizacija)
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi

1 Uvod

S poglobljanjem integracije Evropske unije in z naraščanjem njene gospodarske moči je EU, ki ni ne država ne klasična mednarodna organizacija, začela kazati težnje po večji moči v mednarodni skupnosti. Želi si pridobiti status svetovnega akterja, prav to pa od nje pričakuje tudi mednarodna skupnost. Vlogo EU kot svetovnega akterja opredeljujejo njen kolektivni odziv na globalizacijo svetovnega gospodarstva, podpora vključevanju šibkejših držav in skupin držav v ta kompleksen proces, pomoč državam pri prehodu k demokraciji in tržnemu gospodarstvu, krepitev večstranskega okvira za trgovino in naložbe ter spodbujanje trajnostnega razvoja (Cosgrove 2001: 3). EU je kot skupnost dejavna v številnih mednarodnih organizacijah, med drugim je eden od ključnih akterjev v Svetovni trgovinski organizaciji in gonilna sila razvojne agende iz Dohe (večstranska trgovinska pogajanja) (Evropska komisija 2005: 1), katere glavni cilj je spodbujanje razvoja za izkoreninjenje revščine. Standardi Združenih narodov o človekovih, socialnih in okoljskih pravicah ter drugi elementi mednarodnega razvojnega sodelovanja so vgrajeni v evropsko politiko do držav v razvoju, ki je pomemben del delovanja EU kot svetovnega akterja. EU razvija z državami v razvoju široko paleto oblik sodelovanja in postaja za številne pomemben partner (Eurolat 2008: 2–3).

Čeprav se morda zdi, da Latinska Amerika na prvi pogled ni strateško pomembna za EU, celini veže večstoletna skupna zgodovina. Zlasti Španija in Portugalska sta na tem območju imeli pomembno vlogo. Ko je vpliv ZDA v Latinski Ameriki nekoliko upadel, ker se ta v zadnjem desetletju sooča s številnimi težavami na drugih območjih, je EU v želji, da okrepi svojo vlogo svetovnega akterja, predvsem pa zaradi gospodarskih interesov, začela krepiti odnose z Latinsko Ameriko. Tu gre za neke vrste strateško pozicioniranje, saj je bilo to območje v zadnjih desetletjih tradicionalno pod močnim vplivom ZDA. EU sicer vodi zelo različno, mehkejšo politiko kot ZDA, prav tako pa se ne želi preveč vmešavati v odnose med ZDA in Latinsko Ameriko (Freres 2000: 1). Države Latinske Amerike niso tipične države v razvoju, tukaj ni več tako ekstremne revščine kot v Afriki, prav tako ni težav s terorizmom kot v Aziji in na Bližnjem Vzhodu. Sodelovanje med regijama je v interesu obeh strani, zato zagotavljanje pomoči v odnosih med regijama ni najpomembnejše, v

ospredju sta namreč gospodarsko sodelovanje in naložbe. Odnosi EU z Latinsko Ameriko se odvijajo na več nivojih, s posameznimi državami, s skupinami držav in z Latinsko Ameriko kot celoto.

Kot povsod po svetu so se namreč tudi v Latinski Ameriki že pred desetletji pojavile težnje po regionalnem združevanju. Največje integracije na ozemlju Latinske Amerike so trenutno Andska skupnost, Mercosur in Integracijski sistem Srednje Amerike (SICA), ki se, podobno kot EU, neprestano razvijajo in poglobljajo svojo strukturo. EU je s svojo politiko od sredine osemdesetih let naprej spodbujala regionalno integracijo v Latinski Ameriki, saj Evropa vidi integracijo kot pomemben način pospeševanja gospodarske rasti in večstranskega političnega sistema (O'Toole 2007: 331), ki sta pomembna za doseg socialne blaginje (Santos 2001: 30). Prav tako pa regionalne integracije ne gre razumeti kot cilja, ampak kot strategijo za postopno vključevanje držav v razvoju v svetovno gospodarstvo, s čimer naj bi se preprečila marginalizacija (Chávarri Ureta 2001: 61).

Regionalno povezovanje v Latinski Ameriki ima dolgo in bogato zgodovino, številni neuspeli poskusi so bili predvsem politično motivirani, kasneje pa so postali pomembnejši bolj pragmatični gospodarski cilji, ki so bili bolj usmerjeni v razvoj (IISD 2007: 10). Ker je EU sama po sebi rezultat regionalnega povezovanja, se zdi naravno, da s svojo politiko spodbuja to obliko sodelovanja v mednarodnih odnosih. Po mnenju Komisije regija razpolaga z ogromnim razvojnim potencialom in njen pomen na mednarodnem prizorišču še raste (Evropska komisija 2005a).

V magistrskem delu se bomo osredotočili na sodelovanje Evropske unije z Latinsko Ameriko. Skušali bomo opredeliti, na kakšne načine EU izvaja svojo politiko v odnosu do Latinske Amerike, predvsem katere politike so vključene in kakšne instrumente je razvila v ta namen. Prav tako želimo ugotoviti, ali obstaja razlika med političnim delovanjem EU (policy raven) in med dejanskim gospodarskim sodelovanjem, torej ali obstajajo razlike med načeli in gospodarskimi interesi EU v Latinski Ameriki.

Treba je poudariti, da bo naloga težko podala dokončne sklepe glede politike EU, saj je ta nedavno ratificirala t.i. reformno pogodbo, ki naj bi Uniji omogočila bolj učinkovito

delovanje in okrepila njeno vlogo v svetu. EU se namreč pogosto sooča s težavami pri odločanju zaradi neskladnosti in prekrivanja politik, nejasnih pristojnosti ter zapletenih in dolgotrajnih postopkov odločanja.

V nalogi bomo skušali ugotoviti, do kakšne stopnje so razviti odnosi med EU in Latinsko Ameriko, kakšne narave so ti odnosi in kakšni so interesi obeh strani pri tem sodelovanju. Glavni cilj zunanjega delovanja EU in njenih odnosov z državami v razvoju je namreč trajnostni razvoj, ki ga je mogoče doseči prek trgovine in pomoči, ki sta stebra razvojne politike EU. Izhajali bomo iz predpostavke, da je cilj sodelovanja EU z Latinsko Ameriko v prvi vrsti razširitev tržišča in v ta namen EU Latinski Ameriki nudi pomoč v obliki nepovratnih sredstev, naložb, ugodnih posojil itd. Pozornost bomo torej namenili politikam EU za sodelovanje s tretjimi državami, predvsem pa oblikam sodelovanja in obsegu menjave, pri tem pa se bomo osredotočili na Latinsko Ameriko kot celoto ter na najpomembnejše oblike integracije na celini, Andsko skupnost, Mercosur in Integracijski sistem Srednje Amerike.

1.2 Cilj in hipoteze

Evropska unija je svoje delovanje iz gospodarskih odnosov postopoma razširila na politično mednarodno sodelovanje, ravno politika in gospodarstvo pa se v današnjih odnosih med svetovnimi akterji težko obravnavata ločeno. Trgovina je namreč že zdavnaj prestopila meje nacionalne države in temu sledijo tudi politični odnosi.

V nalogi bomo skušali ugotoviti, kje se v odnosih med EU in Latinsko Ameriko srečujeta gospodarstvo in politika. Pogosto smo priče dogodkom, kjer gospodarski akterji zapostavijo vrednote in načela, ki jih zagovarjajo, na račun gospodarskih koristi, zato bomo skušali preveriti, ali EU svojo pomoč in sodelovanje pogojuje s spoštovanjem določenih vrednot, kot so človekove pravice in temeljne svoboščine ter koncept pravne države, ali v ospredje postavlja zgolj svoje gospodarske koristi.

Skozi delo nas bosta vodili sledeči hipotezi:

1. Dinamika sodelovanja je v končni fazi odvisna od gospodarskih interesov, zato prihaja do odstopanj med načelno (policy) ravno in dejanskim gospodarskim sodelovanjem;
2. Specifične razmere v Latinski Ameriki od EU zahtevajo specifično politiko razvojnega sodelovanja. Razvojna politika EU se razlikuje glede na regije.

S pridobljenimi podatki bomo ugotovili, kako pomembno je sodelovanje za obe vpleteni strani, torej za EU in Latinsko Ameriko, in predvsem kakšne so koristi tega odnosa za obe strani. Na podlagi teh podatkov bomo skušali ugotoviti tudi, kakšna je prihodnost tega odnosa in kje se lahko še izboljša.

1.3 Metode raziskovanja

Za preverjanje zastavljenih hipotez bomo v nalogi uporabili predvsem teoretični pristop. Z deskriptivno analizo in analizo temeljne literature bo naloga najprej postavila teoretični okvir in opredelila glavne pojme, povezane s problematiko.

Za preučevanje delovanja EU se bomo naslonili predvsem na primarne vire, torej pogodbe EU, ter na direktive, sporočila in številne publikacije, ki jih izdajajo evropske službe. Prav tako bomo za Latinsko Ameriko uporabili primarne vire glavnih preučevanih integracij (Mercosur, Andska skupnost in Integracijski sistem Srednje Amerike). Kot pomemben kvalitativni vir za preučevanje odnosov EU do Latinske Amerike bo služila tuja literatura, predvsem številni strokovni članki in poročila, ki jih strokovnjaki in mednarodne organizacije v večini primerov objavljajo na spletu. Skušali bomo primerjati stališča strokovnjakov s področja odnosov med EU in Latinsko Ameriko ter te odnose analizirati najprej z zgodovinskega vidika, nato pa še s političnega, gospodarskega in sociološkega.

Kvantitativni del, torej analiza obsega dejanske trgovinske menjave, naložb ter sredstev razvojne pomoči bo temeljil na analizi in interpretaciji sekundarnih statističnih podatkov Svetovne trgovinske organizacije, Eurostata, Medameriške razvojne banke (IADB) in drugih. S pomočjo teh podatkov želimo določiti, kako obsežno je dejansko sodelovanje med celinama (menjava, naložbe, pomoč) ter kako pomembna je Latinska Amerika za Evropsko unijo in obratno.

1.4 Struktura magistrske naloge

Naloga bo razdeljena na tri večje dele. Prvi del bo namenjen predvsem Evropski uniji, ki je še vedno v fazi poglobljanja in širjenja integracije. Poleg tega njena vloga v svetu narašča, za njen status svetovnega akterja pa je zelo pomembna njena zunanjepolitična dejavnost in delovanje v mednarodnih organizacijah. V tem delu bosta natančneje pregledani razvojna in trgovinska politika EU ter njuna medsebojna povezava, saj sta ti dve politiki najpomembnejši za temo naloge.

Drugi del bo posvečen Latinski Ameriki. Najprej bomo v kratkem zgodovinskem pregledu opisali razvoj celine, poleg tega bomo pregledali odnose Latinske Amerike z Evropo vse od njenega odkritja. V tem delu bo veliko pozornosti namenjene tudi v zadnjih desetletjih nastalim integracijam, predvsem Mercosurju, Andski skupnosti in integraciji v Srednji Ameriki.

Zadnji in najobsežnejši del bo namenjen oblikam odnosov med regijama. Že tukaj lahko omenimo, da bo razdelitev po poglavjih včasih zelo zapletena zaradi tesne povezanosti med različnimi oblikami sodelovanja in njihovim medsebojnim prekrivanjem. V grobem bo prvi del poglavja namenjen razvojnemu sodelovanju med EU in Latinsko Ameriko, kjer bomo med drugim skušali ugotoviti, če (in kako) EU pogojuje zagotavljanje pomoči Latinski Ameriki s spoštovanjem človekovih pravic in pravne države ter kako se razvojna politika v odnosu do regije razlikuje od razvojnega sodelovanja z drugimi regijami, predvsem z Afriko, kjer se nahaja večina najrevnejših držav na svetu. Sledilo bo podpoglavje o političnem dialogu, ki se je v zadnjih desetletjih močno okrepil na vseh ravneh, in del, v katerem bomo natančneje analizirali odnose s posameznimi integracijami v regiji in nepovezanima državama – Mehiko in Čilom. Konec poglavja bo namenjen kvantitativnemu delu, ki bo razdeljen na obseg naložb in obseg menjave med regijama.

V krajših poglavjih ob koncu se bomo premaknili že v sklepnih del naloge in skušali ugotoviti, v kakšni meri je integracija v Latinski Ameriki potekala po zgledu EU in kakšni so interesi obeh strani za to sodelovanje.

V samih sklepih bomo preverili na začetku podane hipoteze, na podlagi zapisanega v nalogi in s tem povezane literature strnili ugotovitve ter skušali opredeliti možnosti za nadaljevanje in potencialno izboljšanje odnosov.

2 Evropa kot mednarodni akter

2.1 Evropska unija od nastanka do današnje vloge v svetu

Po mnenju številnih avtorjev je Evropska unija¹ danes pomemben svetovni akter. Skupne institucije, v okviru katerih deluje sedemindvajset držav članic, imajo razmeroma velik (in vedno večji) vpliv na svetovno diplomacijo, trgovino in mednarodno pomoč. Od začetka procesa evropskega povezovanja je minilo že več kot petdeset let in v tem obdobju se je vloga EU v mednarodnem sistemu močno spremenila. EU se je v tem času razširila, poglobila je svojo strukturo in pridobila večjo moč v odnosu do drugih svetovnih velesil. Prav tako se je v tem obdobju korenito spremenila ureditev celotnega mednarodnega sistema.

Trenutno EU obsega ozemlje od Iberskega polotoka do meje z Rusko federacijo, po zadnji širitvi je presegla BDP Združenih držav Amerike in ima danes približno 500 milijonov prebivalcev (García 2007: 348). Za številne države v razvoju EU predstavlja glavno izvozno tržišče ter je glavni vir finančne in tehnične pomoči.

Delovanje EU temelji na sklopu določenih načel, kar pomeni, da EU zagovarja uporabo diplomacije, je ena največjih donatoric in močna zagovornica večstranskih pravil za regulacijo trgovine in mednarodnih finančnih tokov. EU je odgovorna za skoraj polovico svetovne trgovine in tretjino svetovnega proizvoda, poleg tega prispeva 45 % kapitala Svetovne banke in ima vedno večji prispevek k zagotavljanju miru in napredka na svetu (Cosgrove 2001: xxi). Danes pomaga plačevati za civilno upravljanje ZN na Kosovu, zagotavlja finančno podporo za palestinsko oblast in prispeva pomoč za obnavljanje v Afganistanu. Leta 2003 je EU na zahodni Balkan in v centralno Afriko poslala prve misije na podlagi evropske varnostne in obrambne politike (EVOP), ki je del skupne zunanje in

---

¹ EU je pogosto napačno obravnavana kot naslednica Evropske skupnosti (EU platform 2007: 5). V skladu z Maastrichtsko pogodbo (ali pogodbo o Evropski uniji) EU zajema tri stebre ali področja z različnimi načini odločanja: prvi steber predstavljajo evropske skupnosti (ES, EURATOM in ESPJ), drugi steber skupna zunanja in varnostna politika (SVZP) in tretji steber pravosodje in notranje zadeve (Farrell 2006: 6).

varnostne politike. S tem ko EU pomaga pri zagotavljanju varnosti in stabilnosti v svetu, ustvarja tudi varnejše življenje znotraj svojih meja (Evropska komisija 2004).

Po koncu hladne vojne je EU izkoristila priložnost prerazporejanja moči na svetovnem odru in postala ena od svetovnih velesil. V tem smislu EU ni svetovna supervelesila kot so ZDA, katerih interesi so vpleteni v praktično celotno svetovno dogajanje. Kljub temu pa imata po razpadu Sovjetske zveze, po mnenju Cosgrovove, EU in ZDA največji svetovni vpliv (2001: xxi).

V tem poglavju bomo najprej nekaj pozornosti namenili zgodovinskemu razvoju EU, ki ga bomo vpeli v svetovno dogajanje v obdobju od njenega nastanka do danes, v nadaljevanju pa se bomo ukvarjali predvsem z vprašanjem, kaj EU je z vidika mednarodnih odnosov, in s teoretičnimi prispevki nekaterih avtorjev, ki se ukvarjajo s konceptualizacijo EU. Da bi lažje razumeli današnjo vlogo EU v svetu, je pomembno razumeti dogajanje v mednarodnem prostoru zadnjega pol stoletja in temu je namenjen prvi del tega poglavja. Poiskati moramo najpomembnejše dogodke, ki so pripeljali do sedanje ureditve in prispevali k oblikovanju razmerja sil med glavnimi akterji ter zaznamovali razvoj Evropske unije in njeno vlogo. Treba pa je tudi poudariti, da današnje razmerje sil seveda ni dokončno in se nenehno spreminja; kot se razvija EU, se razvijajo tudi druge države oz. skupine držav. Tako lahko naredimo zgolj prerez sedanjih razmer in skušamo predvideti, kako se bo to razmerje spreminjalo v prihodnosti.

Evropska unija je danes eden najrazvitejših delov sveta, njeno delovanje pa je vedno bolj odvisno tudi od drugih. V svetu, ki je vedno tesneje povezan, nobena od držav ali skupin držav ne more več delovati povsem neodvisno, saj sta zadnjih nekaj desetletij oblikovanje mednarodnega sistema zaznamovala dva na prvi pogled nasprotujoča si procesa, globalizacija in regionalizem (Santos 2001: 29). Za razumevanje odnosa med njima moramo najprej opredeliti njun pomen. Globalizacijo lahko preprosto opredelimo kot širjenje, poglobljanje in pospeševanje svetovne medsebojne povezanosti (McGrew 2008: 16). Hiperglobalisti na primer menijo, da globalizacija spodkopava suverenost nacionalne države (Ohmae 1995, Scholte 2000 v McGrew 2008: 16), medtem ko skeptiki to idejo

zavračajo in trdijo, da države in geopolitika ostajajo glavne sile v oblikovanju svetovnega reda (Krasner 1999, Gilpin 2001 v McGrew 2008: 16). McGrew zagovarja vmesno pot, saj meni, da globalizacija ne pomeni manjše vloge nacionalne države, ampak vodi v oblikovanje svetovne politike, kjer tradicionalno razlikovanje med domačimi in mednarodnimi zadevami nima bistvenega pomena.

Pred obravnavo evropskega povezovanja, moramo najprej pogledati stopnje gospodarske povezanosti. Dickens (v Celestina 2007: 11) opredeli štiri različne tipe politično dogovorjenih regionalnih gospodarskih sporazumov (pri tem se ne ukvarja s političnim povezovanjem):

- prostotrgovinsko območje; trgovinske omejitve med državami so odstranjene z dogovorom, države članice pa ohranijo posamezne trgovinske politike do držav nečlanic;
- carinska unija; med državami članicami obstaja prostotrgovinski dogovor, vzpostavljena pa je tudi skupna zunanjetrgovinska politika (carinske in necarinske ovire) do držav nečlanic;
- skupni trg; odstranjene so vse trgovinske ovire med državami članicami in oblikovana je skupna zunanjetrgovinska politika, poleg tega pa je med državami članicami omogočen prost pretok proizvodnih faktorjev (kapital, delovna sila,...);
- gospodarska unija; najvišja oblika regijskega ekonomskega povezovanja, kjer so odstranjene ovire notranji trgovini, določena je skupna carinska stopnja, dovoljen je prost pretok proizvodnih faktorjev, poleg tega pa so usklajene tudi širše gospodarske politike, ki so predmet supranacionalnega nadzora.

Balassa (v Fogadić 2004: 5) zadnjo stopnjo dodatno razdeli na enotni trg oziroma ekonomsko unijo (kjer pride do uskladitve fiskalnih in monetarnih politik držav članic) ter na popolno ekonomsko integracijo, ki pomeni unijo z enotno ekonomsko politiko in nadsacionalno oblastjo, na katero vlade držav članic v celoti prenesejo suverenost na področju ekonomske politike, nadsacionalne odločitve pa so za vse članice obvezujoče.

Danes lahko v literaturi zasledimo številne analize globalizacije in regionalizma ter odnosa med njima. Santos (2001: 29) trdi, da se globalizacija in regionalizem lahko dejansko dopolnjujeta in se medsebojno krepi. Po njegovem mnenju sama narava gospodarske globalizacije nacionalnim vladam predstavlja številne izzive. Zato so v zadnjih letih ponovno oživele težnje po regionalni integraciji. Povezana regija, ki deluje kot prostotrgovinsko območje, carinska unija ali enotni trg, je lažje kos mednarodni konkurenci in pritegne več potrebnih tujih naložb (ibid.).

V zadnjih desetletjih je gospodarska integracija, ki po Damijanu (2002) pomeni odpravo vseh trgovinskih ovir med državami in uvedbo elementov medsebojnega sodelovanja, ki pa so odvisni od oblike integracije, okrepila širjenje svetovne trgovine, financ in proizvodnih vezi. Že večkrat pa se je tudi izkazalo, da je krizo v enem delu sveta mogoče čutiti v vseh drugih regijah. Transnacionalne korporacije so postale ključni akterji v svetovnem gospodarstvu, poleg tega imajo vse večjo vlogo mednarodne nevladne organizacije in mednarodne institucije (McGrew 2008: 16).

Evropska gospodarska skupnost (ustanovljena z Rimsko pogodbo leta 1957) je bila na začetku namenjena predvsem odpravljanju notranjih ovir trgovini, torej je temeljila na gospodarskem povezovanju. Čeprav to ni bil njen prvotni namen, pa je Evropska skupnost že leta 1957 začela razvijati tudi posebne odnose s tretjimi državami, na začetku predvsem s svojimi bivšimi kolonijami, saj je ravno v tem obdobju večina od šestih prvotnih članic prehajala skozi obdobje dekolonizacije, vseeno pa je večina od njih želela ohraniti posebne vezi s svojimi bivšimi kolonijami. Skupnost je takrat predstavljala idealen kanal za izvajanje programov pomoči, saj bi s pretirano intenzivnimi dvostranskimi odnosi te države dajale občutek, da želijo zgolj podaljševati imperialistični odnos (Freres 2000: 4).

Z dekolonizacijo in politično emancipacijo azijskih in afriških dežel je bilo v ospredje postavljeno vprašanje njihovega razvoja (Benko 1997: 208), zato je bila zunanja pomoč Evropske skupnosti na začetku osredotočena na bivše francoske in belgijske kolonije, z vstopom Velike Britanije leta 1971 pa še na bivše kolonije nekdanj obsežnega britanskega imperija (Freres 2000: 4).

V sedemdesetih letih je EGS postala carinska unija, hkrati pa se je njena pozornost usmerila v njeno zunanje delovanje in njeno vlogo v mednarodnih odnosih (Kajnič 2008: 43). EGS je postala aktivnejša v okviru sporazuma GATT² in podpisala številne preferencialne trgovinske sporazume (Woods 2008: 246). Carinski uniji je sledila skupna zunanja carina (Kajnič 2008: 44). V tem obdobju je prišlo tudi do novega pojava, imenovanega novi protekcionizem, ki je bil v nasprotju z dotedanjim zmanjševanjem carinskih ovir, s čimer so industrializirane države do takrat povečevale svoj dobiček. Ker so se države spopadale s stagflacijo, so številne uvedle nove necarinske ovire, da bi se obranile pred vstopom konkurenčnega uvoza iz uspešnih držav v razvoju (Woods 2008: 246).

Balaam in Vaseth kot eno od prelomnic v razvoju EU navajata zlom Sovjetskega imperija in konec hladne vojne (1996: 2). Po koncu hladne vojne je prišlo do razporejanja svetovnih sil, končalo se je obdobje bipolarizma in nekateri tradicionalni koncepti so postali zastareli. To obdobje sta zaznamovala predvsem gospodarska globalizacija in vedno večja gospodarska soodvisnost ter ponoven pojav regionalnih pobud za integracijo (Santos 2001: 29). Prišlo je do integracije držav vzhodne Evrope v svetovni sistem, obenem pa tudi do gospodarske transformacije v teh državah. Za obdobje so značilni tudi etnični in verski spori na Balkanu, v Afriki in Aziji, zato so številni analitiki začeli podrobneje preučevati povezavo med revščino, gospodarsko stagnacijo ter zadolženostjo držav na eni strani in meddržavnimi konflikti na drugi. Mednarodne institucije so v tem obdobju še izraziteje prišle v središče svetovnega dogajanja (Woods 2008), vprašanja politične ekonomije pa so dobila pomembnejše mesto na dnevnikih redih nacionalnih držav in drugih akterjev (Balaam in Vaseth 1996: 2). Zaradi teh dogodkov je vprašanje razvoja postalo še pomembnejše za večje mednarodne akterje. Zaradi vse večje povezanosti razviti svet ni več mogel ignorirati držav v razvoju. To obdobje je pomenilo tudi dokončno odpravo evropocentrizma in Evropa se je zavedla pomena preostalega sveta za njen obstoj in uspeh.

---

² Splošni sporazum o trgovini in carinah (General Agreement on Trade and Tariffs – GATT) je obstajal vse do ustanovitve Svetovne trgovinske organizacije leta 1995 in je bil forum za pogajanje o nižjih carinskih stopnjah in drugih trgovinskih ovirah (portal STO - http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm) (21. oktober 2009).

Eden od razlogov je bila tudi vedno večja raznolikost znotraj tretjega sveta, saj je posploševanje postalo vedno manj primerno. V ospredje so prišli odnosi med regionalnimi podsistemi, ki so nove podenote globalnega sistema. Dreis-Lampnova meni, da te podsisteme zaznamujejo intenzivni odnosi in soodvisnost, geografska bližina in občutek pripadnosti določeni skupnosti. Regionalne podsisteme ločujemo glede na stopnjo institucionalizacije. Lahko so visoko organizirani in institucionalizirani, kot na primer Evropska unija, medvladne organizacije (ASEAN) ali varnostna zavezištva (NATO) (v Robles 2004: 1–2).

EU si ni sama vnaprej določila, da bo postala svetovna sila, vendar je z lastno širitvijo prevzela več odgovornosti in je morala določiti svoje odnose z ostalim svetom. Novonastali kompleksen in ranljiv svetovni red je zahteval večjo udeležbo EU pri preprečevanju spopadov, ohranjanju miru in boju proti terorizmu (Evropska komisija 2004).

Evropa po Roblesu (2004: 19) razvija idejo vzpostavitve medregijskih odnosov kot del širše evropske vizije o strukturni spremembi mednarodnega sistema, kjer bi odnose med državami v končni fazi nadomestil sistem odnosov med regijskimi (ali celo celinskimi) podsistemi. Evropska skupnost je že leta 1970 predvidela, da bodo njeni odnosi z državami v razvoju temeljili na odnosih med regionalnimi skupinami teh držav. Kjer tovrstne regionalne skupine ne obstajajo ali so šele v fazi razvoja, pa je Evropa večkrat poudarila, da je pripravljena nuditi svojo pomoč pri spodbujanju regionalnega sodelovanja in integracije. S stališča EU je regionalizem način mehkejšega prehoda v globalizacijo (ibid.). Prav tako kot si je vseskozi prizadevala odstraniti trgovinske ovire, razviti revnejše regije in pospeševati prijateljsko sodelovanje znotraj svojih meja, tudi z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami sodeluje, da bi vsem zagotovila prednosti odprtih trgov, gospodarsko rast in stabilnost v vedno bolj medsebojno odvisnem svetu. Obenem pa EU ščiti svoje legitimne gospodarske in trgovske interese v mednarodni areni (Evropska komisija 2004). Že iz dokumentov EU lahko torej razberemo, da so odnosi EU s tretjimi državami tesno povezani z njenimi gospodarskimi interesi.

V nadaljevanju poglavja bomo ugotavljali, ali EU sploh je mednarodni akter z vidika teorije mednarodnih odnosov. EU po Rosamondu (2005: 3) nedvomno pušča sledi (footprints) v svetovni politiki, bodisi z vplivom na svetovno trgovinsko politiko, z zagotavljanjem humanitarne ali razvojne pomoči, z oblikovanjem skupnih stališč na področju zunanje politike, mnenja o resnični identiteti EU pa se razlikujejo. V zadnjih desetletjih si številni strokovnjaki prizadevajo, da bi razumeli in razložili zunanje delovanje EU, pri tem pa se soočajo s številnimi težavami. Rosamond je tudi mnenja, da so sledi EU zadostnega pomena, da je potreben akademski nadzor in zato oblikovanje ustrezne konceptualne sheme.

Delovanje EU je zapleteno, saj obsega številne politike, akterje, institucije, modele odločanja in ravni, zato je tudi zunanje delovanje EU kompleksen pojav (Del Sarto 2006: 1). Prav tako literatura na tem področju še ni obsežna, predvsem pa obstajajo zelo redki celoviti pregledi delovanja. Številna dela se osredotočajo le na eno izmed politik EU ali na njeno sodelovanje s posameznimi regijami ali mednarodnimi institucijami. Čeprav zunanje delovanje EU ni bilo primarnega pomena ob začetku združevanja Evrope, se bomo v tem delu osredotočili predvsem na to. Od začetka procesa združevanja so strokovnjaki uporabljali predvsem izraz zunanji odnosi, da bi ohranili umetno razlikovanje med „visoko“ in „nizko“ politiko³. Zato izraz zunanja politika, ki se je začel uporabljati v devetdesetih letih, kaže, da so same članice EU spremenile svoje prednostne naloge in razumevanje vloge EU v svetu (Ginsberg in Smith 2005: 1). Izraz evropska zunanja politika (EZP) torej obravnava vse zunanje dejavnosti EU: zunanjo gospodarsko politiko in diplomacijo iz prvega stebra, skupno zunanjo in varnostno politiko (SVZP) iz drugega stebra ter policijsko sodelovanje in delo na področju boja proti kriminalu in terorizmu iz tretjega stebra (pravosodje in notranje zadeve). Po Del Sartovi zunanji odnosi EU predstavljajo poseben izziv teoriji (Del Sarto 2006: 1). Iz prizadevanj za konceptualizacijo zunanjih dejavnosti EU so izšle številne deskriptivne študije in le redke bolj teoretične narave. Ginsberg je leta 1999 zapisal, da teoretiki oblikujejo nove in preoblikujejo stare razlagalne koncepte, ki med

---

³ Pod „visoko“ politiko štejemo vprašanja, ki so ključnega pomena za preživetje [države], torej vprašanja nacionalne in mednarodne varnosti, medtem ko so kot „nizka“ politika opredeljeni odnosi s tretjimi državami, ekonomske zadeve, razvoj, humanitarna pomoč itd. (Gruban 2007: 34).

seboj še niso pomensko povezani. Cilj teh prizadevanj naj bila teorija evropske zunanje politike (1999: 4).

Poglejmo, kaj je torej EU iz regionalne gospodarske sile dvignilo na raven svetovnega političnega akterja. Ginsberg in Smith (2005: 2) menita, da so za to vprašanje pomembna tri dejstva. Prvič, postopno oblikovanje institucionalnih zmogljivosti EU, čeprav Rimska pogodba tega ni predvidevala. Drugič, dejanski vpliv EU na države, ki niso njene članice, in druge akterje, torej preseganje t.i. prepada med zmogljivostmi in pričakovanji, ter tretjič, sedanja in prihodnja vloga EU v svetovni politiki.

Po Hillu in Smithu, dveh priznanih strokovnjakov s tega področja, lahko EU razumemo kot podsistem mednarodnih odnosov, ki omogoča usklajevanje interesov držav članic in pogajanja med njimi, da bi se dogovorile o skupnih akcijah oz. delovanju. Unijo je po njunem mnenju mogoče analizirati kot del procesa mednarodnih odnosov na svetovni ravni. Hill in Smith EU konceptualizirata kot silo v svetovni politiki (v Del Sarto 2006: 2).

Z vidika racionalističnih pristopov (realizem in liberalizem) je država edini pomemben akter v mednarodni politiki, zato klasične racionalistične teorije ne morejo razložiti kompleksnosti EU pri njenem udejstvovanju v svetovni politiki. Realistične teorije kot pomembne akterje v politiki štejejo le nacionalne države in državam enake entitete, ki jih odlikujeta racionalnost in skladnost. Liberalne in režimske teorije priznavajo vzpon mednarodnega sodelovanja in lažje sprejemajo raznolike akterje. Kljub temu pa tudi zanje dejavnosti držav in racionalen boj za državne interese ostajata v središču svetovne politike (Andreatta, Tonra in Christiansen v Rosamond 2005: 7). Za oblikovanje konceptualnega okvira, kamor bo mogoče uvrstiti tudi EU, je torej po Rosamondu (ibid.) potreben kar radikalen preskok.

Eden od največjih izzivov preučevanja zunanjih odnosov EU je konceptualizacija EU kot akterja. EU kot subjekta ni mogoče primerjati z nobenim drugim subjektom v mednarodnih odnosih. Težava je v tem, da konvencionalni mednarodni odnosi temeljijo na ideji, da so osnovni akterji oziroma enote v svetovni politiki države. EU zagotovo ni država, a se nekateri strokovnjaki pogosto sprašujejo, ali je na poti, da to nekoč postane. Po drugi strani

je ES (kot pravni subjekt) v mednarodnem pravu opredeljena kot mednarodna organizacija, pri čemer White (2001: 21) meni, da je EU morda preveč kvalificirana, torej preveč kompleksna za mednarodno organizacijo. V tem primeru namreč ne gre zgolj za medvladno izmenjavo, ampak za nadgrajevanje skupnih nalog. Gre za iskanje soglasja in ne le za nacionalne interese (Rosamond 2005: 8). Zaradi težav pri opredelitvi v okviru mednarodne politike, je EU pogosto opredeljena kot enkratna tvorba (Bretherton in Vogler 1999: 28), ki je nastala kot produkt zunanjih zahtev in priložnosti ter obenem politične volje ustanoviteljev. Danes je EU zagotovo najbolj nenavaden in vseobsegajoč političen akter v mednarodnem sistemu (Ginsberg in Smith 2005: 1), ki ni država, ampak je pravni konstrukt (Cosgrove 2001: 5). Rosamond EU opredeli kot izjemno institucionalizirano obliko upravljanja, ki temelji na delikatnem kompromisu med supranacionalnim in medvladnim (2005: 11). V literaturi pogosto zasledimo, da je EU opredeljena kot struktura *sui generis*. Izraz je prvi uporabil Dahrendorf za (ne)opredelitev narave EU (v Kajnc 2008: 46). Po Nugentu (v Gruban 2007: 20) je EU enkratna iz treh razlogov: (1) njena institucionalna sestava je zelo razvita in kompleksna ter presega sestavo drugih mednarodnih organizacij, (2) EU ima širše politične odgovornosti kot druge mednarodne organizacije in (3) EU presega medvladno naravo, ki je značilna za številne mednarodne organizacije, ima pa tudi številne nadnacionalne značilnosti. Marsh in Mackenstein (ibid.) menita, da se narava *sui generis* kaže tudi v večji pripravljenosti drugih mednarodnih akterjev, da jo priznajo kot specifičnega akterja. Vseeno pa oznaka *sui generis* za številne teoretike ostaja preveč deskriptivna. Zanimivo je, da Rosamond želi dati poudarek na to, kar EU postaja in ne to kar danes je (2005: 10).

Prve obsežnejše študije evropske integracije iz petdesetih in začetka šestdesetih let so bile predvsem primerjalne narave. Rosamond meni, da je evropska izkušnja služila kot vir številnih hipotez, ki jih je bilo mogoče preveriti na drugih primerih (2005: 14). Duchene (v Ginsberg 1999: 17) je za opis edinstvene narave EU prvi uporabil izraz civilna sila. Evropo je postavil kot zgled drugim regijam za spravo in mir. Tudi Twitchett se je strinjal, da je EU civilna sila, ki nima vojaških razsežnosti, vendar je kljub vsemu sposobna vplivati na druge mednarodne akterje z diplomatskimi, gospodarskimi in pravnimi sredstvi (ibid.). Kasneje je

Sjodsted (leta 1977) uvedel koncept akterstva (actorness) in EU opredelil kot mednarodnega akterja, z njim pa so se strinjali tudi Taylor, Hill ter Caporaso in Jupille. Slednja ugotavljata, da EU za sposobnost akterstva (actor capacity) potrebuje priznanje (s strani zunanjih akterjev), avtoriteto (pristojnost delovanja), avtonomijo (ločenost in neodvisnost od drugih akterjev) in kohezijo (stopnjo do katere navzven deluje enotno). Hill pa je mnenja, da EU (za pravo akterstvo) poleg jasne identitete in samostojnega odločanja potrebuje tudi praktično sposobnost oblikovanja učinkovitih politik (ibid.) ter mora biti jasno ločena od drugih enot v mednarodnem sistemu (v Rosamond 2005: 4). Poleg tega je Hill kot merilo za dosego akterstva določil tudi oblikovanje lastnih zakonov in pravno osebnost (legal personality), diplomatski zbor in sposobnost neodvisnih pogajanj s tretjimi stranmi (ibid.) V devetdesetih letih sta Allen in Smith vpeljala koncept navzočnosti (presence) in tudi Hill je menil, da je namesto izraza akterstvo v primeru EU primerneje uporabiti izraz navzočnost v mednarodnem sistemu, saj EU ne ustreza prej naštetim merilom, obenem pa je njen vpliv v svetovni politiki nedvomno velik (ibid.). Tudi Allen in Smith sta se strinjala, da drugi akterji navzočnost EU vidijo kot legitimno in pomembno (Rosamond 2005: 4). Navzočnost EU zajema večaktersko in večnivojsko razumevanje Evrope v mednarodnem okolju. EU se v mednarodne odnose ne vključuje zgolj skozi svoje akterstvo, temveč sta njena vpliv in vloga tudi posledica njenega obstoja, ki vpliva na percepcijo in sooblikuje okolje ostalih akterjev (Hill v Kajnič 2008: 15). Po Hillu je EU že sama po sebi podsistem mednarodnih odnosov, obenem pa jih tudi poraja. Zato Kajničeva meni, da pri razmišljanju o globalni vlogi EU ne moremo razmišljati zgolj o agentu, ampak je treba uvesti tudi strukturni vidik. Obnašanje EU torej razlagamo kot funkcijo institucionalnih ali drugih struktur in posledično tudi EU vidimo kot strukturo (Kajnič 2008: 15). EU se po Kajničevi, ne glede na svoje posebnosti kot subjekt mednarodnih odnosov, pri tem ne razlikuje od možne koncepcije države kot agenta ali strukture. Benjamin in Duvall (v Kajnič 2008: 16) razlikujeta med državo, ki je agent, in državo, ki je trajna struktura vladanja in prava v družbi. Medtem ko strukture nudijo priložnosti ali omejitve, imajo akterji sposobnost ukrepanja (agency), torej ustvarjajo in spoštujejo pravila (Bretherton in Vogler 1999: 28). Strukture po Brethertonovi in Voglerju ne določajo rezultatov, ampak pogoje za ravnanje. Benjaminovo in Duvallovo konceptualizacijo lahko prenesemo tudi na

EU, prav tako, trdi Kajnčeva (2008: 16), pa je dualizem agenta in strukture v enem subjektu mogoče aplicirati tudi na zunanjo politiko. Obnašanje drugih zunanjepolitičnih akterjev je tako mogoče razumeti kot funkcijo EU kot strukture (ibid.).

Dilema agent/struktura se po Ginsbergu osredotoča na odnos med priložnostmi, ki jih ponujajo strukture evropske zunanje politike, in zmožnostjo ali voljo nacionalnih in EU akterjev, da te strukture uporabijo (1999: 6). Tako pridemo do še enega od pomembnih vprašanj pri poskusih konceptualizacije EU, prepada med zmožljivostmi in pričakovanji EU, ki ga je Hill opredelil kot prepad med pričakovanji v odnosu do kolektivne zunanje politike na eni strani in zmožnostmi institucij EU, da tem pričakovanjem zadostijo, na drugi (v Kajnč: 2008: 10). Gre torej za prepad med cilji EU, predvsem na področju zunanje politike, in med sredstvi, ki jih ima na razpolago za doseg te ciljev. Evropa si v mednarodni areni že dolgo prizadeva govoriti z enim glasom. S skupno zunanjo in varnostno politiko, ki je bila uvedena z Maastritsko pogodbo, pa so se pojavila tudi pričakovanja po skupnem diplomatskem delovanju, ki je takrat presegalo zmožljivosti institucij, instrumentov in sredstev EU. Ta prepad se je po letu 1990 zmanjšal s povečanjem zmožljivosti EU (Ginsberg in Smith 2005 :4), med drugim pa tudi na račun zmanjšanja lastnih pričakovanj EU (Ginsberg 1999: 1).

Od začetka svojega obstoja je EU svoje dejavnosti postopoma širila na zunanje delovanje, ki danes obsega praktično cel svet, pri tem pa uporablja celotno paleto zunanjepolitičnih orodij: diplomatske in gospodarske, v zadnjem času pa tudi omejene vojaške operacije, ki jih izvaja predvsem v obliki misij za zagotavljanje in ohranjanje miru (Ginsberg in Smith 2005: 1). Številni strokovnjaki so v preteklosti dvomili v tovrstne sposobnosti nastajajoče Unije, razlog za to pa naj bi bil v vprašanju suverenosti; po mnenju Davida Allena EU ne more imeti zunanje politike, ker ni nacionalna država, Kissinger na primer pa je bil mnenja, da se njene svetovne ambicije nikoli ne bodo uresničile (ibid.). Številni so torej v preteklosti ignorirali ali pa vsaj zanemarjali pomen EU kot svetovnega akterja, njihove napovedi pa so se kmalu izkazale za neresnične. Ne glede na številne težave, neuspehe in prepreke, njen svetovni vpliv narašča.

Nedvomnemu svetovnemu vplivu navkljub pa ima EU številne težave, ki jih mora rešiti, če želi svoj vpliv v svetu še povečati in utrditi. Odločanje v EU temelji na posvetovanju in usklajevanju, ki žal pogosto ni preveč učinkovito zaradi dolgotrajnih in zapletenih postopkov odločanja, poleg tega je pristojnost odločanja v EU razdeljena med številne akterje. Zaradi teh postopkov je EU zelo nefleksibilna in zaradi slabe odzivnosti včasih zaostaja za drugimi svetovnimi akterji (Cosgrove 2001: 4).

Enotni evropski akt, Maastrichtska in Amsterdamska pogodba so v delovanje EU vnesle pojem kolektivnosti in tako opravičile ime EU kot mednarodnega akterja. „Združene države Evrope“ po vzorih ZDA, ki so bile ena od najpomembnejših idej Jeana Monneta, enega od očetov Evropske unije, verjetno nikoli ne bodo postale resničnost, se pa moč in vpliv institucij EU v svetu nenehno povečujeta (Cosgrove 2001: 5).

Kljub (zaenkrat) šibki skupni zunanji politiki in omejitvam, ki ji preprečujejo skladno in enoglasno delovanje na mednarodnem odru, EU vedno znova kaže željo po okrepitvi svojega mednarodnega statusa. Postopna okrepitev vloge EU je torej odgovor na geopolitične spremembe v zadnjih desetletjih. V zadnjem desetletju se je tako morala odzvati na vprašanja kot so boj proti terorizmu, politična nestabilnost na njeni vzhodni meji, nove grožnje zaradi jedrskega in biološkega orožja in širjenje nalezljivih bolezni (Farrell 2006: 2).

Na tej točki je smiselno poudariti, da je bila nedavno (1. december 2009) ratificirana Lizbonska pogodba (imenovana tudi reformna pogodba)⁴, ki kar temeljito spreminja strukturo EU, med drugim tudi kar zadeva njeno zunanje predstavljanje. Spremembe naj bi Uniji zagotovile tako potrebno prepoznavnost v mednarodni politiki. Obenem je Evropska unija postala pravna oseba, s tem pa se bo povečala njena pogajalska moč in obenem učinkovitost na svetovnem prizorišču.

---

⁴ Lizbonska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, podpisana v Lizboni dne 13. decembra 2007 – UL C 306 17.12. 07

2.2 EU v mednarodnih organizacijah

Evropska unija svojo vlogo v mednarodnem sistemu še oblikuje, predvsem pa si prizadeva, da bi s svojo identiteto in delovanjem širila vrednote in načela, ki jih zagovarja; najpomembnejši med njimi so podpora večstranskosti (multilateralizmu) ter spodbujanje demokracije in pravne države. Ker je velika zagovornica večstranskega sistema, je poleg neposrednih odnosov z drugimi državami in regijami, zagotovo pomembno tudi njeno delovanje v okviru mednarodnih organizacij.

EU mora v iskanju svoje strateške pozicije v mednarodnem sistemu med drugim opredeliti tudi svoj odnos do ZDA. Ena od možnosti za „nadzor“ delovanja te supervesile je delovanje v večstranskem okviru, eden od načinov za večji vpliv pa je tudi delovanje v mednarodnih organizacijah.

Glede prisotnosti EU v mednarodnih organizacijah se med državami članicami večkrat pojavljajo nesoglasja. Članstvo EU v nekaterih organizacijah lahko namreč zmanjša vlogo posameznih držav članic, kljub temu pa se je težnja po enem glasu EU v drugih organizacijah v zadnjem obdobju okrepila. Na tem področju je še vedno prisotnih ogromno nejasnosti, nekatere države namreč pogosto nasprotujejo prenosu suverenosti na Evropsko komisijo, ko gre za vprašanja, ki so posebej pomembna zanje. Kadar gre za vprašanja v pristojnosti Evropske skupnosti, pa je že v Rimski pogodbi zapisano, da bo EU vzpostavila odnose z drugimi organizacijami (Farrell 2006: 5).

Kot je zapisano v poročilu Evropskega parlamenta o vlogi organizacije NATO v varnostnem ustroju EU (Evropski parlament 2009), partnerici sodelujeta v celostnem okviru za stalne odnose, ki temelji na skupnih vrednotah svobode, demokracije, človekovih pravic in načel pravne države. Obema organizacijama je skupno, da od svojega nastanka med drugim služita preprečevanju vojn na evropskem ozemlju. S stališča EU je NATO jedro evropske varnosti, EU pa ima zadosten potencial za podporo njegovih dejavnosti. Poglobljeno sodelovanje namreč koristi obema organizacijama. NATO je medvladna organizacija, kar 94 % prebivalstva EU je državljani držav članic organizacije, 21 držav članic EU od skupaj 27 je njenih članic, 21 od 26 članic je članic EU, Turčija, ki je že dolgo

članica, pa je kandidatka za pristop k EU. EU se torej zavzema za povečanje sposobnosti za samostojno ukrepanje ter za oblikovanje učinkovitih in dopolnjujočih odnosov z organizacijo NATO.

EU od leta 1977 sodeluje tudi na srečanjih skupine G8, čeprav ni uradna članica. Na teh srečanjih jo predstavlja predsedujoča država članica, EU kot taka pa ne predseduje skupini (sistem rotacije) in ne gosti srečanj. Vloga Evropske komisije je posebej pomembna, kadar gre za vprašanja, kjer ima izključno pristojnost (npr. mednarodna trgovina in kmetijska politika) (portal Evropske komisije⁵).

Evropska komisija ima tako kot večina držav članic tudi stalno predstavništvo pri OECD (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj). Pri tem velja omeniti, da niso vse članice EU tudi članice OECD. Evropska komisija ne prispeva v proračun organizacije, njen predstavnik pa nima pravice do glasovanja pri sprejemanju zakonodajnih aktov (ibid.).

Kar zadeva razvojno sodelovanje s tretjimi državami, vključno z Latinsko Ameriko, je verjetno najpomembnejše delovanje EU v okviru Združenih narodov in Svetovne trgovinske organizacije.

EU in Združeni narodi

Ena najmočnejših mednarodnih organizacij, Združeni narodi, je medvladna organizacija neodvisnih držav, v kateri je spoštovano načelo nacionalne suverenosti. Nasprotno pa je EU tako nadnacionalna kot medvladna organizacija, kjer države odločajo o ravnovesju med nacionalno suverenostjo in nadnacionalnostjo, kjer zakonodaja Skupnosti prevlada nad nacionalno. Skupnost ima v ZN in številnih agencijah ZN status opazovalke, v Organizaciji ZN za hrano in kmetijstvo pa je polnopravna članica (Laatikainen in Smith v Farrell 2006: 8). Glavni izziv za EU je, kako govoriti z enim glasom v tem svetovnem forumu, saj so vse države članice EU tudi članice ZN.

Zaveza Evropske unije večstranskemu sistemu je vodilno načelo njenega zunanjega delovanja. Ker mednarodno sodelovanje vidi kot pogoj za reševanje številnih svetovnih

---

⁵ Odnosi EU z G7/G8 – http://ec.europa.eu/external_relations/g7_g8/index_en.htm (13. oktober 2009).

izzivov, EU jasno podpira stalen razvoj in izboljšavo orodij svetovnega upravljanja. Iz tega razloga podpira Združene narode kot os sedanjega večstranskega sistema, ki ga je treba ohraniti in okrepiti, saj bi s stališča EU propad sistema, vzpostavljenega po drugi svetovni vojni, imel negativne posledice za mednarodni mir in varnost ter za širšo večstransko agendo (Evropska komisija 2003: 3).

Od leta 2000 eno glavnih smernic delovanja mednarodne skupnosti predstavljajo razvojni cilji novega tisočletja, ki jih je 189 držav sprejelo na vrhunskem srečanju tisočletja (Millennium Summit). Razvojni cilji novega tisočletja (Millennium Development Goals) so izkoreninjenje ekstremne revščine in lakote, doseganje splošne primarne izobrazbe, spodbujanje enakosti med spoloma in dati več moči ženskam, zmanjšanje umrljivosti otrok, izboljšanje zdravja mater, boj proti virusu HIV/aidsu, malariji in drugim boleznim, zagotavljanje okoljske trajnosti, razvoj svetovnega razvojnega partnerstva. Deklaracija tisočletja (Millennium Declaration) v središče boja za zmanjšanje revščine postavlja dobro upravljanje, poudarja pa tudi njegov pomen za zagotavljanje miru in razvoj (Združeni narodi 2008: 11). Poleg tega so se podpisnice zavzele tudi za okrepitev vloge ZN v mednarodnem okolju (Evropska komisija 2005c: 3).

Evropska unija je sprejela posebne obveze za doseganje teh ciljev do leta 2015. Komisija v svojem sporočilu iz leta 2005 ugotavlja, da so Skupnost in države članice že znatno prispevale k prizadevanjem mednarodne skupnosti, oblikovala pa je tudi predloge za pospešitev doseganja ciljev, med drugim določitev novih vmesnih ciljev za povečanje sredstev pomoči in dajanje prednost Afriki (Evropska komisija 2005c: 4–5).

EU in Svetovna trgovinska organizacija (STO) ter pogajanja iz Dohe

Skupna trgovinska politika EU deluje na dveh ravneh. V okviru STO je EU dejavna pri določanju pravil večstranskega sistema svetovne trgovine, poleg tega pa EU sklepa dvostranske trgovinske sporazume z državami ali regionalnimi skupinami.

Evropska unija je ena najpomembnejših trgovinskih regij na svetu in ima že od začetka svojega obstoja pomembno vlogo v strukturah, ki so odgovorne za omogočanje svetovne trgovine: sprva v okviru sporazuma GATT in kasneje v njegovi naslednici Svetovni

trgovinski organizaciji⁶ (Evropski parlament 2004: 1). EU v svojem zunanjem delovanju trdno podpira STO, ki določa sklop pravil v pomoč oblikovanju svetovnega trga in zagotavljanju poštene obravnave za vse udeležence (Evropska komisija 2004) ter je središče večstranskega trgovinskega sistema (Evropska komisija 2008g: 8). Čeprav sedanji sistem kaže vrsto pomanjkljivosti, zagotavlja pravno varnost in preglednost pri vodenju mednarodne trgovine. STO določa tudi postopek za reševanje sporov med dvema ali več trgovinskimi partnerji (Evropska komisija 2004). Primarni cilj organizacije je ustvarjanje trgovinskih priložnosti z odpiranjem večstranske trgovine in zagotavljanje pravičnih pogojev za vse. Po mnenju EU je STO najbolj legitimen forum za zagotavljanje pravične globalizacije, odstranjevanje trgovinskih ovir, ustvarjanje in izvajanje svetovnih pravil in nudenje pomoči državam v razvoju. Poleg tega je učinkovit, vključujoč in pravičen način za širjenje in upravljanje trgovine (Evropska komisija 2008g: 8). Razvojna pomoč in trgovina sta stebra razvojne politike EU, trgovina kot sredstvo za doseganje razvoja pa je tudi visoko na dnevnem redu STO (Uredba št. 1905/2006).

EU dejavno sodeluje v krogu sukcesivnih večstranskih pogajanj razvojne agende iz Dohe (Doha Development Round), katerih glavni namen je odpiranje svetovne trgovine ter zagotavljanje pravičnega in predvidljivega večstranskega trgovinskega sistema (Evropska komisija 2008g: 8). Sistem STO je s stališča EU namreč preglednejši in bolj predvidljiv kot t.i. spaghetti bowl, ki ga sestavlja na stotine prekrivajočih se dvostranskih in regionalnih trgovinskih sporazumov, pri katerih so pogosto kaznovane države z omejeno pogajalsko močjo (Eurolat 2008: 4). Krog pogajanj iz Dohe se je začel leta 2001 (portal Evropske komisije⁷), vendar so bila julija 2006 pogajanja začasno prekinjena in so se ponovno začela januarja 2007. Članice STO so se na četrti ministrski konferenci v Dohi zavezale, da bodo v razvojne strategije vključile trgovino ter v zvezi z njo zagotovile tehnično podporo in podporo pri izgradnji zmogljivosti ter potrebne ukrepe za olajšanje prenosa tehnologije s

---

⁶ Od oblikovanja sporazuma GATT je Skupnost dejavno sodelovala pri liberalizaciji trgovine, ki je zajemala 8 krogov pogajanj. Rezultat kroga pogajanj iz Urugvaja je bila ustanovitev STO (Evropski parlament 2004: 2).

⁷ EU & WTO. Krog pogajanj iz Dohe http://ec.europa.eu/trade/issues/newround/doha_da/index_en.htm (22. september 2009).

pomočjo in za namene trgovine, okrepile odnos med neposrednimi tujimi naložbami in trgovino, medsebojni odnos med trgovino in okoljem ter pomagale državam v razvoju, da se vključijo v nova trgovinska pogajanja in pri izvajanju rezultatov teh pogajanj (Uredba št. 1905/2006).

Agenda teh pogajanj je veliko širša kot pri predhodnih trgovinskih pogajanjih, njen namen pa je na načelni ravni predvsem zadovoljevanje potreb držav v razvoju (portal Evropske komisije⁸). Pogajanja v okviru Dohe so tudi po Nahtigalu (2007: 30) najzahtevnejša in najbolj zapletena doslej, gre namreč za prvi krog resnično večstranskih pogajanj, saj so do zdaj pravila svetovne trgovine oblikovale predvsem najrazvitejše države.

Glavni namen kroga pogajanj je opredeljen v ministrski deklaraciji iz leta 2001. Po mnenju podpisnikov lahko mednarodna trgovina pomembno prispeva h gospodarskemu razvoju in odpravi revščine. V deklaraciji je poudarjen pomen povečanega dostopa držav v razvoju do razvitih trgov, uravnoteženih pravil, dobro domišljene in vzdržne finančne ter tehnične pomoči in programov. Na načelni ravni je torej močno poudarjena potreba po hitrejšem razvoju držav tretjega sveta (Nahtigal 2007: 30).

Med dejanskimi pogajanjmi pa je kmalu postalo jasno, da je uravnoteženje pravil svetovne trgovine na način, da bodo tudi najmanj razvite države dobile priložnost za uspešno vključitev v svetovno trgovino, zelo zahtevna naloga. Med drugim tudi zato, ker države v razvoju že dolgo niso več homogena skupina z enakimi potrebami. Nekatere večje države, kot na primer Indija, Kitajska in Brazilija, dosegajo visoke stopnje rasti in so udeležene pri oblikovanju svetovnih trgovinskih in finančnih tokov (ibid.).

V pogajanjih so države razvitega sveta načeloma pripravljene odpreti svoje trge za kmetijske izdelke držav tretjega sveta, dokončno ukiniti izvozne substitucije v kmetijstvu in postopoma zmanjšati vse druge subvencije v kmetijstvu, države tretjega sveta pa naj bi dodatno odprle trg na področju storitev in proizvodov. To po Nahtigalu pomeni priznanje, da ima kmetijstvo ogromen pomen v tretjem svetu in da preostali svet tega dejstva doslej ni

---

⁸ The Doha Round - http://ec.europa.eu/trade/issues/newround/doha_da/index_en.htm (14. oktober 2009).

sprejemal ter da so trgi najbolj razvitih držav zaščiteni z različnimi dovoljenimi in nedovoljenimi mehanizmi.

Kot vidimo ima kmetijstvo v krogu pogajanj iz Dohe najvidnejšo vlogo. In ravno na tem področju dve največji pogajalski strani, EU in ZDA, odstopata od svojih zavez. Z ohranjanjem izvoznih subvencij za nekatere izdelke, neposredno podporo kmetijski proizvodnji in s subvencioniranjem kmetov najbolj škodujejo ravno kmetom iz revnih držav (Nahtigal 2007: 32). V državah tretjega sveta je kmetijstvo večinoma še pomembnejša dejavnost kot v razvitem svetu, v resnici pa bi ravno te najmanj pridobile z liberalizacijo trgovine na področju kmetijstva, medtem ko bi bile največje dobitnice nekatere razvite države (ZDA, Avstralija) in nekatere srednje bogate, kot so Argentina, Brazilija in Tajska (Birsdall, Rodrik in Subramian v Nahtigal 2007: 35).

Nekatere raziskovalne institucije zdaj ugotavljajo, da morebitna liberalizacija trgovine v kmetijstvu ne more zagotoviti vključitve najrevnejših držav v svetovno trgovino. Slabo premišljena in slabo usmerjena liberalizacija svetovnega kmetijstva lahko njihov položaj celo poslabša (Nahtigal 2007: 36).

Kot smo že zapisali, naj bi bila poleg kmetijstva na drugi strani liberalizirana trgovina z industrijskimi izdelki in storitvami. Nahtigal tudi tu izraža pomisleke, saj bi prezgodnja liberalizacija trgovine utegnila nekatere države potisniti v vlogo dobavitelja surovin in kmetijskih izdelkov, industrijski izdelki, ki imajo višjo dodano vrednost, pa bi ostali domena razvitih držav, ki so se industrializirale v času visokih carinskih zaščit (Nahtigal 2007: 37). Rodrik (ibid.) namreč meni, da se države ne morejo uspešno razviti brez mednarodne trgovine, a preprosta liberalizacija trgovine prav tako ni odgovor. Zato vidi odgovor v vzpostavitvi visoko kakovostnih institucij in ustreznega nacionalnega okolja, kar bo omogočilo celovit razvoj gospodarstev držav v razvoju.

Ob morebitni liberalizaciji trgovine na področju kmetijstva bi, kot smo ugotovili, največ pridobile najbogatejše države, pri liberalizaciji v industriji in storitvah bi največ pridobile Kitajska in nekatere azijske države, manj pa Latinska Amerika in države subsaharske Afrike (Nahtigal 2007: 38). O odnosu med EU in Latinsko Ameriko v okviru pogajanj iz

Dohe bomo govorili tudi v nadaljevanju (glej poglavje 4.3.1), saj imajo predvsem pri pogajanjih EU z Mercosurjem rezultati pogajanj iz Dohe ogromen pomen.

2.3 Politika razvojnega sodelovanja EU

Čeprav je več politik EU povezanih z njenim zunanjim udejstvovanjem, sta za to nalogo najpomembnejši razvojna in trgovinska politika, ki najbolj vplivata na odnose EU z državami v razvoju. Že pri osnovnem pregledovanju izvajanja teh dveh politik lahko ugotovimo, da sta tesno povezani in je njune instrumente včasih težko razmejiti.

Od leta 1945 do danes je Evropa prešla od glavne prejemnice do največje donatorice pomoči na svetu. Približno polovico celotne uradne razvojne pomoči⁹ (URP) na svetovni ravni zagotovijo Unija in njene države članice (Chávarri Ureta 2001: 52), od tega države članice zagotovijo skoraj 80 %. Stališče EU je, da je boj proti svetovni revščini moralna obveza, saj prispeva h gradnji bolj stabilnega, mirnega, uspešnega in pravičnega sveta. Osnovni namen politike razvojnega sodelovanja EU je podpreti trajnostno rast in razvoj v partnerskih državah, tako da imajo le-te lastne vire za reševanje in izkoreninjenje revščine. Vendar pri tem ne gre le za „zagotavljanje čiste vode in asfaltiranih cest“. Gre tudi za pomoč državam v razvoju pri izboljševanju njihove trgovinske dejavnosti z omogočanjem boljšega dostopa na trg EU, kar jim omogoči razviti in okrepiti njihovo zunanjo trgovino in tako izkoristiti globalizacijo (Evropska komisija 2004: 4). Razvojna strategija EU se osredotoča na finančno in tehnično pomoč državam v razvoju, s katero te lahko razvijejo osnovne materialne in socialne infrastrukture, povečajo proizvodnjo ter izboljšajo upravne in institucionalne zmogljivosti. S to pomočjo lahko te države izboljšajo svoje priložnosti za zunanje trgovanje in pritegnejo več zunanjih naložb (Bonet Madurga 2007: 3). Zaradi narave EU pa je tudi podpora regionalni integraciji po svetu vedno predstavljala del razvojne politike (Santos 2001: 30). Kot pomemben svetovni akter se EU pri dodeljevanju

---

⁹ Uradna razvojna pomoč - URP so nepovratna sredstva ali posojila državam v razvoju in ozemljem s seznama prejemnic pomoči odbora OECD/DAC, ki jih nameni uradni sektor, pri čemer sta glavna cilja spodbujanje gospodarskega razvoja in blaginja, in sicer po ugodnih finančnih pogojih (če gre za posojilo, je nepovratnih sredstev najmanj 25 %).

OECD - http://www.oecd.org/glossary/0,3414,en_2649_33721_1965693_1_1_1_1,00.html#1965586 (14. oktober 2009).

pomoči tretjim državam po mnenju Cosgrovove (2001: xxi) sooča z vprašanji: do kakšne mere lahko svojo pomoč pogojuje s spoštovanjem človekovih pravic in izvajanjem demokratičnih načel in kako učinkovita je EU pri izvajanju politik v državah v razvoju za spodbujanje trajnostnega razvoja? Za našo nalogo pa je pomembno tudi, kako pomembno je to pogojevanje v resnici za EU.

V okviru razvojnega sodelovanja EU nenehno poudarja tudi pomen regionalne integracije, ki je ne razume kot cilj, ampak kot strategijo za postopno in gladko vključitev držav v razvoj v svetovno gospodarstvo. S tem naj bi preprečevala marginalizacijo in izključevanje. Poleg tega lahko regionalna integracija prispeva k spodbujanju miru in stabilnosti, utrditvi gospodarskih režimov, spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin in k spodbujanju trajnostnega razvoja. S tem pa prispeva k doseganju ciljev razvojnega sodelovanja.

Razvojna politika je bila prvič vključena na dnevni red, ko je ob podpisu Rimske pogodbe (1957) Francija zahtevala vzpostavitev odnosov s prekomorskimi državami in ozemlji, ki so bila večinoma kolonije pod francosko upravo. Po osamosvojitvi večine kolonij je bila leta 1963 podpisana konvencija iz Yaoundéa z 18 afriškimi državami (Associated States of Africa and Madagascar). S konvencijo so bile tem državam zagotovljene preferencialne trgovinske ugodnosti in razvojna pomoč (Pentin in Hosein 2004: 5). Leta 1969 je bila podpisana še aruška konvencija s Kenijo, Tanzanijo in Ugando (Chávarri Ureta 2001: 53). Razvojna politika je bila torej najprej usmerjena v bivše kolonije (predvsem v Podsaharski Afriki), z vstopom Danske, Irske in Velike Britanije leta 1971 pa se je geografski okvir razširil še na bivše britanske kolonije (Freres 2000). Leta 1975 je bila podpisana prva konvencija iz Lomeja¹⁰, ki je nadomestila prejšnji dve, vključila pa je še države Commonweltha in tako zajela 46 držav Afrike, Karibov in Pacifika (AKP) (Chávarri Ureta 2001: 53). Tako se je po Freresu začel t.i. proces univerzalizacije odnosov s tretjim

---

¹⁰ Konvencija iz Lomeja je bila prvič podpisana leta 1975 med Skupnostjo in 46 državami AKP (Santos 2001: 32). Lomejske pogodbe ES z državami AKP so vsebovale posebne določbe glede trgovinskih preferencialov. Ti preferenciali so bili ugodnejši od trgovinskih preferencialov, ki so veljali za druge države v razvoju v okviru sistema splošnih preferenc (GSP). Zato so bili lomejski preferenciali predmet odpovedi, ki jo je izvedla STO. ES je z državami AKP podpisala štiri lomejske konvencije in sicer Lome I leta 1975, Lome II leta 1979, Lomé III 1984 in Lomé IV leta 1990.

svetom¹¹. V sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja so bili podpisani prvi sporazumi s sredozemskimi državami, Azijo in Latinsko Ameriko (ALA) ter jugovzhodno Azijo (ASEAN). Sodelovanje z Latinsko Ameriko se je posebej okrepilo po vstopu Španije in Portugalske v EU leta 1986 (Chávarri Ureta 2001: 54). Leta 2000 je IV. konvencijo iz Lomeja nadomestil Sporazum iz Cotonouja, v okviru katerega so se države AKP in ES dogovorile, da bodo sklenile nove sporazume (EPA - Economic Partnership Agreement – sporazum o gospodarskem partnerstvu), skladne s pravili STO, pri tem pa „*postopoma odpravljale ovire pri trgovanju med njimi ter spodbujale sodelovanje na vseh področjih, pomembnih za trgovanje*“ (Evropski parlament 2008g: 2). Ker pa večina držav AKP ni bila pripravljena na začetek izvajanja celotnega sporazuma, jih je Evropska komisija leta 2007 pozvala, naj sprejmejo vmesne ali temeljne sporazume EPA, ki bodo skladni s pravili STO. Do konca leta 2007 je celoten sporazum parafiralo 15 držav, 20 držav je parafiralo vmesne sporazume, 42 pa jih ni parafiralo sporazumov EPA in od začetka leta 2008 z EU trgujejo na podlagi GSP (glej poglavje 2.4) (Evropski parlament 2008g: 3). Še 32 najmanj razvitih držav pa je dobilo poln dostop do trga EU prek pobude „Vse razen orožja“ (Evropska komisija 2008g: 5), ki jo je EU začela izvajati leta 2001, z njo pa najmanj razvitim državam omogoča prost dostop na trg EU za vse proizvode, razen orožja.

Razvojno sodelovanje je šele z Maastritsko pogodbo (1993) dejansko dobilo mesto med politikami Skupnosti (Chávarri Ureta 2001: 61). V obdobju oblikovanja razvojne politike ES je prišlo do velikega svetovnega preobrata kar zadeva obravnavanje vprašanja razvoja v mednarodnih odnosih. Vprašanje razvoja je bilo po mnenju Dicksonove na začetku izključeno iz obravnavanja mednarodnih odnosov, saj imajo ti kot veda korenine v zahodnem svetu, predvsem v Veliki Britaniji po prvi svetovni vojni in v ZDA po drugi svetovni vojni (1997: 22). V tem obdobju je bilo eno glavnih vprašanj ohranjanje miru. Z

---

¹¹ Avtor izraza „tretji svet“ je Alfred Sauvy, v osnovi se izraz nanaša na tiste države, ki so niso imele dostopa do moči v mednarodnem sistemu v času hladne vojne, torej v obdobju rivalstva med zahodom in vzhodom. Sauvy je bil mnenja, da ima tretji svet revolucionarno moč, da se bori proti tej izključenosti; izraz je torej odražal izključenost in težnjo in ni imel prizvoka slabše razvitosti. T.i. prvi svet je v devetdesetih letih zajemal industrializirane zahodne države, drugi svet bivše socialistične države, tretji svet pa novo neodvisne države, torej bivše kolonije. Izraz je bil deležen številnih kritik, češ da je skovanka t.i. prvega sveta in da izven odnosa med tema dvema skupinama ne obstaja (Dickson 1997: 31–32).

dekolonizacijo nastale države tretjega sveta niso imele veliko moči in vpliva na mednarodni sistem, posledično pa tudi niso bile predmet proučevanja mednarodnih odnosov. Tretji svet je postal del zunanje politike (Dickson 1997: 17).

Razvojno sodelovanje je politično področje Evropske skupnosti, torej je del nadnacionalnega stebra EU (EU Platform 2007: 8). To pomeni, da delovanje Skupnosti na področju razvojnega sodelovanja dopolnjuje delovanje posameznih držav članic in da je Evropska komisija, ki jo na tem področju zastopa, osemindvajseta (poleg 27 držav članic) donatorica pomoči z lastnim proračunom, politikami in programi. V nadaljevanju se bomo osredotočili predvsem na razvojno sodelovanje Skupnosti (v primeru, ko gre za delovanje ES in držav članic, bomo uporabili ime EU).

Pravno podlago za razvojno politiko ES lahko najdemo v členih od 177 do 181 Pogodbe o ES (razvojna politika in politika sodelovanja na splošno); člen 177 določa dopolnilno naravo razvojnega sodelovanja ES in navaja cilje ter mednarodne obveze v okviru ZN; člen 178 ES obvezuje k spoštovanju ciljev ZN (izkoreninjenje revščine, postopna integracija v svetovno gospodarstvo, trajnosten gospodarski in socialni razvoj) v njenih politikah, ki vplivajo na države v razvoju; člen 179 določa uporabo postopka soodločanja v zakonodajnem procesu; člen 180 se nanaša na usklajevanje politik razvojnega sodelovanja Evropske komisije in držav članic ter člen 181 določa podlago za sklepanje sporazumov s tretjimi državami ali mednarodnimi organizacijami. V imenu EU se na podlagi pogajalskih smernic, ki jih predhodno oblikujejo države članice, pogaja Evropska komisija (Evropska komisija 2008i: 27).

Člen 310 Pogodbe o ES obravnava Sporazum iz Cotonouja in pridružitvene sporazume, člen 308 pa finančno in tehnično pomoč azijskim in latinskoameriškim državam v razvoju (Evropski parlament 2004: 1). Politika Skupnosti na področju razvojnega sodelovanja, ki dopolnjuje politike držav članic, podpira trajnostni gospodarski in socialni razvoj držav v razvoju, zlasti tistih, ki so v najbolj neugodnem položaju, skladno in postopno vključevanje držav v razvoju v svetovno gospodarstvo in boj proti revščini v teh državah (člen 177 Pogodbe o Evropski skupnosti (PES)).

Določbe o razvojni politiki to politiko polnopravno uvrščajo med ostale politike Skupnosti, ki mora pri politikah, ki lahko vplivajo na države v razvoju, upoštevati cilje razvojnega sodelovanja Združenih narodov. Temelj razvojne politike Skupnosti so, kot smo že ugotovili, razvojni cilji novega tisočletja Združenih narodov ter glavni razvojni cilji in načela v okviru ZN. Skupnost in države članice morajo usklajevati svoje politike razvojnega sodelovanja in se med seboj posvetovati o programih pomoči. Prav tako pa velja, da morajo Skupnost in države članice v okviru svojih pristojnosti sodelovati s tretjimi državami in pristojnimi mednarodnimi organizacijami (členi od 178 do 181 PES).

Za razvojno sodelovanje EU je zelo pomemben dokument Evropsko soglasje o razvoju, ki je bil sprejet leta 2005 in je namenjen oblikovanju skupne vizije, ki usmerja delovanje Evropske unije na področju razvojnega sodelovanja na ravni držav članic in na ravni Skupnosti (Svet EU 2005: 4). Podpisali so ga Svet in predstavniki vlad držav članic, v njem pa so zapisani skupni cilji Skupnosti in držav članic EU. Soglasje je politično, ne pa zakonsko obvezujoče (EU Platform 2007: 9). Prvi del soglasja se nanaša na delovanje EU, torej Skupnosti in držav članic. Kot primaren in bistven cilj razvojnega sodelovanja je opredeljeno izkoreninjenje revščine v kontekstu trajnostnega razvoja, vključno z doseganjem razvojnih ciljev tisočletja. V soglasju je poudarjeno, da je razvoj osrednji cilj ter da je za trajnostni razvoj pomembno dobro upravljanje, spoštovanje človekovih pravic ter tudi politična, gospodarska, socialna in okoljska razsežnost (Svet EU 2005: 5). Namen soglasja je predvsem povečati učinkovitost in kakovost razvojne pomoči EU. Z razvojno pomočjo želi Unija pomagati revnemu prebivalstvu vseh držav v razvoju, tudi držav z nizkim in srednje visokim prihodkom¹² (ibid.).

V skladu z evropskim soglasjem razvoj ostaja dolgoročna zaveza Unije, zato je ta sprejela časovni okvir, ki predvideva, da bodo države članice do leta 2015 0,7 % svojega BNP namenile za razvojno pomoč. Tako naj bi se do leta 2010 pomoč EU podvojila na 66 milijard EUR, prav tako pa je predviden dodaten odpis dolgov in drugi inovativni viri

---

¹² Države v razvoju so vse države na seznamu prejemnikov uradne razvojne pomoči OECD/DAC iz aprila 2006. Države so na seznamu razdeljene v štiri kategorije: najmanj razvite države, druge države z nizkim dohodkom, države in ozemlja s srednje visokim dohodkom (ta kategorija se deli na nižji in višji srednje visok prihodek), kamor spada večina držav Latinske Amerike (OECD 2006).

financiranja. Pri tem imajo prednost najmanj razvite države in države z nizkim prihodkom. Poleg povečanja pomoči je v soglasju poudarjen pomen povečanja učinkovitosti te pomoči. Pri tem so nacionalna samoodgovornost, koordinacija in usklajevanje donatorjev na licu mesta, usklajevanje s sistemi držav prejemnic in usmerjenost k doseganju rezultatov navedeni kot ključna načela.

Drugi del soglasja je namenjen razvojnemu sodelovanju Evropske skupnosti in zadeva porabo sredstev iz proračuna Skupnosti. Za slednjo veljajo enaki cilji in načela kot za države članice, njena politika pa mora biti komplementarna politikam držav članic. V imenu Skupnosti Komisija stremi k ustvarjanju dodane vrednosti, zato soglasje določa, da Komisija kot razvojni partner deluje v več državah kot katera koli država članica. Komisija ima skupno trgovinsko politiko in programe sodelovanja, ki pokrivajo praktično vse države v razvoju in regije ter skupaj z državami članicami oblikuje politični dialog. Pri svojem delu spodbuja koordinacijo, dopolnjevanje in skladnost, poleg tega pa si prizadeva za razumevanje soodvisnosti in spodbuja solidarnost med severom in jugom.

V soglasju o razvoju je omenjena tudi skladnost politik za razvoj, pojem, ki je pri OECD opredeljen kot „prizadevanje za zagotovitev, da ciljev in rezultatov vladnih razvojnih politik ne slabijo druge politike iste vlade (velja za nacionalne države), ki vplivajo na države v razvoju, in da te druge politike po možnosti podpirajo razvojne cilje“ (Evropska komisija 2005: 3). Podlago za skladnost politik za razvoj najdemo tudi v Pogodbi o ES (čl. 178), zadeva pa področja trgovine, okolja, varnosti, kmetijstva, ribištva, socialne razsežnosti globalizacije, zaposlovanja in dostojnega dela, migracija, raziskav in inovacij, informacijske družbe, prometa ter energetike (Evropska komisija 2005: 5).

Razvojna politika ES se oblikuje predvsem v okviru regionalnih sporazumov med katere uradno štejemo partnerski Sporazum iz Cotonouja ter sporazume z državami južnega in vzhodnega Sredozemlja. Regionalni sporazumi zajemajo vse oblike dialoga (trgovinskega, tehničnega, finančnega, kulturnega in v najnovejših sporazumih tudi političnega). Podrobnosti so opredeljene z mednarodnimi pogodbami, ki so jih ratificirali pristojni

parlamenti, države koristnice pa lahko same odločijo, na kakšen način bodo uporabile različne instrumente sodelovanja.

Evropska unija na svetovni ravni deluje še s pomočjo različnih sporazumov o trgovini in sodelovanju z latinskoameriškimi in azijskimi državami, s trgovinski režimi, ki veljajo za države v razvoju, z zagotavljanjem finančne in tehnične pomoči azijskim in latinskoameriškimi državam v razvoju, s človekoljubno pomočjo, s posebnimi skladi in skladi za boj proti revščini.

Tukaj lahko prvič ugotovimo, da se politika ES razlikuje glede na regije, v nadaljevanju pa bomo natančneje ugotavljali, kakšni so razlogi za to.

To pomeni, da delovanje Evropske unije zajema tako raznovrstno sodelovanje s številnimi državami v razvoju (splošni preferenciali in pomoč v hrani) kot instrumente za posebne oblike sodelovanja s ciljem vzpostavitve odnosov s posameznimi državami oziroma s skupinami držav (npr. trgovinski sporazumi z več azijskimi in latinskoameriškimi državami) (Evropski parlament 2004: 1).

Urad EuropeAid (EuropeAid Cooperation Office) je glavni organ za zagotavljanje pomoči Evropske komisije. Upravlja s tremi geografskimi finančnimi instrumenti, ki so namenjeni državam partnericam:

- Evropski razvojni sklad (European Development Fund - EDF), namenjen državam AKP, ki je ključni instrument evropske razvojne politike. Izvaja se v okviru petletnih protokolov k sporazumom, sklenjenim z državami AKP (Sporazum iz Cotonouja). EDF ne črpa sredstev iz proračuna Skupnosti (Evropska komisija 2008f: 3). Financirajo ga države članice izven splošnega proračuna EU, zanj pa veljajo posebna finančna pravila. Sredstva sklada za deseti EDF (2007–2013) znašajo 22,7 milijarde EUR (Evropska komisija 2008f: 3);
- Instrument za razvojno sodelovanje (Development Cooperation Instrument), namenjen azijskim in latinskoameriškimi državam ter Južni Afriki za katerega je bilo

za obdobje 2007–2013 iz proračuna Komisije namenjenih približno 10 milijard EUR (portal Evropske komisije¹³);

- Evropski sosedski in partnerski instrument (European Neighbourhood and Partnership Instrument), namenjen državam Vzhodne Evrope in južnega Sredozemlja (11 milijard EUR za obdobje 2007–2013 za sosedske države in Rusijo).

Poleg tega pa sredstva namenja tudi v okviru tematskim instrumentov in programov:

- Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice (European Instrument for Democracy and Human Rights),
- Instrument za stabilnost (Instrument for Stability),
- Instrument za sodelovanje na področju jedrske varnosti (Nuclear Safety Cooperation Instrument),
- v okviru Instrumenta za razvojno sodelovanje so posebna sredstva namenjena tudi tematskim programom, in sicer 5,6 milijard za obdobje 2007–2013 (glej tabelo 4.2) (ibid.).

Kot vidimo, se razvojna pomoč zagotavlja v številnih oblikah, ki se med seboj dopolnjujejo: pomoč za projekte, podpora za sektorske programe, sektorska in splošna proračunska podpora, humanitarna pomoč in pomoč pri preprečevanju kriz, podpora civilni družbi in prek nje, približevanje predpisov, standardov in zakonodaje itd. Pri tem pa je pomembno upoštevati, katere oblike so najpomembnejše za posamezno državo oziroma regijo, večinoma pa gre za nepovratna sredstva.

Treba je poudariti, da politika razvojnega sodelovanja, ki jo oblikuje Evropska komisija, v ožjem smislu še vedno velja le za države AKP (glej portal Evropske komisije¹⁴), saj so splošno gledano to najrevnejše države sveta. Izrecno za Latinsko Ameriko je EU oblikovala posebne politike, ki jih bomo natančneje opisali v nadaljevanju.

---

¹³ EuropeAid - http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/index_en.htm (21. oktober 2009)

¹⁴ Razvoj in odnosi z AKP - http://ec.europa.eu/development/index_en.cfm (13. september 2009).

Razvojna politika Skupnosti je dinamična in se ves čas spreminja. Neposredno je povezana s številnimi drugimi politikami (regionalna, kmetijska, trgovinska, zunanja itd.), prav tako pa jo oblikujejo različne institucije in službe. K zapletenosti še dodatno prispeva že omenjeno dejstvo, da si EU pristojnost na področju razvojne politike deli z državami članicami (ibid.). Neskladnost med posameznimi politikami EU ponavadi izvira iz konfliktov interesov. V preteklih letih je bilo veliko pozornosti namenjene konfliktom med razvojno, trgovinsko in skupno kmetijsko politiko Skupnosti. Občasno se pojavljajo tudi neskladja z ribiško politiko (Chávarri Ureta 2001: 61).

2.4 Razvojno sodelovanje kot instrument trgovinske politike Evropske unije

Skupna trgovinska politika je tesno povezana z razvojno politiko, saj je s stališča EU trgovina podlaga za razvoj in rast. Zunanja gospodarska dejavnost EU je obsežna in močno regulirana. Okvir delovanja oblikujejo različne pogodbe in uredbe, ki vzpostavljajo načela zunanjega trgovinskega delovanja in razvojnega sodelovanja ter obenem določajo vlogo vsake institucije EU pri gospodarskih dejavnostih.

Stališče EU je, da trgovina s pomočjo ustreznih politik lahko zmanjša svetovno revščino (García 2007: 350). Prav tako trgovina pospešuje svetovno rast, potrošnikom pa daje na izbiro širši spekter proizvodov. Konkurenca med uvoženimi in lokalnimi proizvodi niža cene in dviga kvaliteto. Po mnenju Evropske komisije globalizacija državam v razvoju pomaga pod pogojem, da so sprejeta ustrezna pravila na večstranski ravni in ob prizadevanju za integracijo držav v razvoj v svetovno trgovino (Evropska komisija 2004). Unija prevzema svoj delež odgovornosti za pomoč državam v razvoju pri spopadu z revščino in za integracijo v globalno gospodarstvo. S stališča EU je razvoj temeljni cilj trgovinske strategije EU, trgovina in razvoj skupaj pa državam v razvoju pomagata pri postopnem in enakopravnem vključevanju v svetovno gospodarstvo in večstranski trgovinski sistem (Evropska komisija 2008g: 1).

Cilji trgovinske politike EU so med drugim širjenje evropskih vrednot, demokracije, pravne države, skrb za okolje, spoštovanje človekovih pravic; odpiranje trgov svetovni trgovini,

odprava trgovinskih ovir, vključitev vseh držav v svetovni trgovinski sistem (García 2007: 350).

Prav zato se Evropska unija pogaja s svojimi partnerji o liberalizaciji trgovine za blago in za storitve ter si prizadeva pomagati državam v razvoju tako, da jim omogoča boljši dostop do svojega trga kratkoročno, hkrati pa jim dopušča več časa za odprtje njihovih lastnih trgov za evropske proizvode (ibid.).

Za razliko od politike razvojnega sodelovanja je trgovina eno od prvih področij, kjer so države članice EU svoja pooblastila prenesle na Evropsko komisijo, vključno s pogajanjem za mednarodne trgovinske sporazume v njihovem imenu. Tako se vseh 27 držav enotno pogaja s svojimi trgovinskimi partnerji in Svetovno trgovinsko organizacijo, na ta način pa so močnejše v mednarodnem okolju (García 2007: 348).

Skupna trgovinska politika EU deluje na dveh ravneh. EU sklepa svoje lastne dvostranske trgovinske sporazume z državami ali regionalnimi skupinami držav, prav tako pa v okviru STO aktivno sodeluje pri oblikovanju pravil za večstranski sistem globalne trgovine (Evropska komisija 2004).

Razmah mednarodne trgovine je povzročil, da je skupna trgovinska politika postala ena pomembnejših politik Skupnosti. Širitve in utrditev skupnega trga so okrepile vlogo EU in njeno moč pri sklepanju sporazumov. Učinkovitost skupne trgovinske politike je za potencial EU še pomembnejša od obsega njene menjave.

Že leta 1971 je EU v skladu s sistemom splošnih preferencialov (GSP)¹⁵ pričela nižati ali odpravljati tarife in kvote na svoje uvoze iz držav v razvoju. GSP je mehanizem trgovinske politike, katerega namen je doseganje razvojnih ciljev. Njegov namen je spodbuditev uvoza iz držav v razvoju v EU ter industrializacije in posledično gospodarskega razvoja. Evropski splošni sistem preferencialov omogoča državam, upravičenkam sistema, da v EU izvažajo

---

¹⁵ Prva shema GSP je trajala od leta 1971 do 1980; glavna lastnost so bile preferencialne tarifne ugodnosti, ki so bile dodeljene enostransko za predelane kmetijske proizvode ter za ribolovne in polribolovne proizvode (države prejemnice so lahko izvažale v Skupnost brez carin do določene zgornje meje, ki je bila določena letno ta vsako državo in vsak proizvod; posebni ukrepi so bili uvedeni za tekstil (Evropski parlament 2004b: 1).

proizvode brez carin ali po zmanjšanih carinskih stopnjah (O'Toole 2007: 323). Ta trgovinska ureditev je smiselna le, če je namenjena proizvodom, ki so pridobljeni v teh državah oziroma od tam izvirajo. Pravila o poreklu so torej namenjena ustvarjanju vezi med proizvodi in državami potrošnicami (Evropska komisija 2003a: 4).

Posebne določbe veljajo za najmanj razvite države (Least Developed Countries - LDC), in za države, ki se borijo proti trgovini z drogo (Bolivija, Kolumbija, Ekvador, Peru in Venezuela ter za države Srednjeameriškega skupnega trga, Panamo in Pakistan). Ugodnosti sheme GSP za proizvode iz določene države je mogoče začasno ali deloma ukiniti, če se v državi izvaja kakršna koli oblika suženjstva ali prisilnega dela, če izvažata blago, ki je rezultat zaporniškega dela, če se pokažejo pomanjkljivosti pri carinskem nadzoru izvoza in tihotapljenja drog ali država ne spoštuje mednarodnih konvencij o pranju denarja, v primeru goljufije ali če država ne zagotavlja upravnega sodelovanja, ki je potrebno za preverjanje certifikatov o izvoru, če se odkrijejo nepravilne trgovinske prakse ali če pride do kršitve ciljev mednarodnih konvencij na področju ohranjanja ribolovnih virov. V nadaljevanju bomo ugotavljali, kako se ti pogoji izvajajo v praksi.

Leta 1995 je sistem pokrival 145 držav in neodvisnih ozemelj ter 25 ozemelj in držav, ki so bile del držav članic ali tretjih držav. Leta 1991 so bile dodane Albanija, Estonija, Latvija, Litva, leta 1993 pa države nekdanje Sovjetske zveze.

Preferenciali so odobreni za izvoz nekaterih proizvodov iz posameznih držav. Sistem deluje na dveh ravneh: splošne določbe, ki zagotavljajo osnovne trgovinske preferenciale v skladu s tradicionalnimi cilji gospodarskega razvoja; druge določbe so namenjene spodbujanju trajnostnega razvoja in zagotavljanju spodbud za spoštovanje socialnih pravic in zaščite okolja. V skladu s temi določbami države, ki spoštujejo določene socialne in okoljske standarde iz nekaterih mednarodnih sporazumov, lahko zaprosijo za dodatne preferenciale (Evropski parlament 2005c).

V primeru, ko imajo države v razvoju z EU sklenjen ugodnejši sporazum, se te sheme ne poslužujejo (to je eden od razlogov, zakaj je GSP premalo v uporabi) (Stevens 2005: 4).

EU vsakih 10 let sprejme dokument s temeljnimi splošnimi usmeritvami za naslednje desetletno obdobje. Splošni sistem preferencialov EU se torej izvaja v desetletnih ciklikih, krajša obdobja znotraj ciklusa pa opredeljujejo posamezne uredbe Sveta. Osnova za trenutni sistem je zapisana v Sporočilu Komisije z dne 7. julija 2004 „Države v razvoju, mednarodna trgovina in trajnostni razvoj: vloga splošnega sistema preferencialov Skupnosti (GSP) v desetletju 2006–2015“ (Uredba Sveta (ES) št. 980/2005).

EU (skupaj z STO) s pomočjo trgovini (AfT – Aid for Trade) podpira države v razvoju pri njihovih lastnih prizadevanjih za izkoriščanje ugodnosti boljših trgovinskih priložnosti, kar pomembno prispeva k rasti, zaposlovanju in prihodku ter s tem k doseganju razvojnih ciljev tisočletja. Pomoč trgovini je bila posebne pozornosti deležna leta 2005 na vrhunskem srečanju tisočletja ZN (Millenium Summit UN) in na ministrski konferenci STO, ki sta potekali istočasno. Pomoč trgovini je bila takrat priznana kot potreben dodatek (in ne nadomestilo) razvojne agende iz Dohe, ki zagotavlja trgovinske priložnosti (ibid.).

Takrat se je EU obvezala, da bo za pomoč, povezano s trgovino (Trade Related Assistance - TRA), ki je podniz pomoči trgovini (Aid for Trade - AfT)¹⁶, do leta 2010 letno namenila 2 milijardi EUR (ES in države članice).

Pomoč trgovini je splošen pojem, ki zajema razvojno pomoč, namenjeno prizadevanjem partnerskih držav za razvoj sposobnosti širitve trgovine, ki spodbuja gospodarsko rast, in učinkovitejše izkoriščanje trgovine za izkoreninjenje revščine. Pomoč trgovini ima razmeroma širok spekter in poleg pomoči za razvoj trgovinskih politik in spodbujanje neposrednega razvoja trgovine (TRA) vsebuje tudi elemente širše razvojne agende kot sta s trgovino povezana infrastruktura in širša pomoč proizvodnim sektorjem (Evropska komisija 2008g: 1). Prejemniki pomoči lahko sami določijo, kam bodo razporedili sredstva. Namen ukrepov pomoči trgovini (AfT) je zagotavljanje pomoči partnerskim državam pri razvoju sposobnosti širitve njihove trgovine za spodbujanje gospodarske rasti in učinkovitejšo rabo trgovine za zmanjševanje revščine (Evropska komisija 2008f: 1).

---

¹⁶ TRA – trgovinske politike in uredbe ter razvoj trgovine; AfT – s trgovino povezana infrastruktura, povečanje proizvodne sposobnosti, prilagoditve, povezane s trgovino, in druge potrebe, povezane s trgovino

Ker je pomoč trgovini del skupne uradne razvojne pomoči (ODA) Skupnosti, se financira prek njenih instrumentov iz splošnega proračuna in iz Evropskega razvojnega sklada.

Podlaga za skupno trgovinsko politiko Unije je člen 133 PES. Politika „*temelji na enotnih načelih, zlasti glede sprememb carinskih stopenj, sklenitve sporazumov o carinskih tarifah in trgovini, doseganja enotnosti pri ukrepih liberalizacije, izvozni politiki in ukrepih za zaščito trgovine, na primer glede dampedinga ali subvencij. Kadar so za sklenitev sporazumov z eno ali več državami ali mednarodnimi organizacijami potrebna pogajanja, Komisija predloži Svetu priporočila, ta pa pooblasti Komisijo za začetek potrebnih pogajanj. Komisija vodi pogajanja ob posvetovanju s posebnim odborom, ki ga Svet imenuje za pomoč Komisiji pri izvajanju te naloge, in v okviru direktiv, ki jih lahko nanjo naslovi Svet*“ (člen 133 PES). Od leta 1970 se odločitve na tem področju sprejemajo s kvalificirano večino v Svetu (García 2007: 349).

Sporazumi EU s partnerji po vsem svetu poleg trgovinske ter tradicionalne finančne in tehnične pomoči zajemajo tudi gospodarske in druge reforme ter podporo za infrastrukturo ter zdravstvene in izobraževalne programe. Poleg tega zagotavljajo tudi okvir za politični dialog in vsebujejo klavzulo, ki Uniji omogoča, da suspendira ali odpove trgovino ali pomoč, če partnerska država krši človekove pravice. Vsi sporazumi, sprejeti po letu 2003 vključujejo tudi klavzulo, v kateri se njeni partnerji obvežejo k neširjenju orožja za množično uničevanje (Evropska komisija 2004).

Danes približno 50 % uvoza EU prihaja iz držav v razvoju (tabela 2.1), kar je deloma posledica dolgoletne ureditve preferencialne trgovine s temi državami. EU je tudi najbolj odprto tržišče za revne države – približno 80 % izvoza držav v razvoju v EU vstopi brez carin ali po zelo znižani carinski stopnji. EU sprejme 85 % celotnega afriškega izvoza kmetijskih izdelkov (Evropska komisija 2008g: 4).

Iz tabele 2.1 lahko razberemo, da EU iz držav v razvoju uvaža predvsem primarne proizvode, ki predstavljajo okoli 30 % vsega uvoza EU iz držav v razvoju, ter stroje in prevozno opremo, ki prav tako v povprečju predstavljajo 30 %. Je pa predvsem zanimivo,

da na primer kmetijski proizvodi, uvoženi iz te skupine držav, predstavljajo 69 %, še večji delež pa imajo tekstil (83,7 %) in oblačila (94,4).

Tabela 2.1: Uvoz Evropske unije iz držav v razvoju

	2004		2006		2008		delež celotnega uvoza EU
	v mil. EUR	%	v mil. EUR	%	v mil. EUR	%	
Skupaj	513.485	100,0	703.116	100,0	815.618	100,0	52,5
primarni proizvodi	148.684	29,0	229.559	32,6	284.987	34,9	44,7
kmetijski proizvodi	56.637	11,0	65.676	9,3	80.449	9,9	69,0
goriva in rudnine	92.047	17,9	163.884	23,3	204.538	25,1	39,3
proizvodi	355.534	69,2	459.570	65,4	507.760	62,3	58,3
železo in jeklo	8.804	1,7	16.018	2,3	22.709	2,8	53,1
kemikalije	19.785	3,9	28.656	4,1	35.851	4,4	29,1
drugi polproizvodi	32.053	6,2	41.622	5,9	48.268	5,9	62,0
stroji in prevozna opr.	183.019	35,6	231.133	32,9	244.952	30,0	59,1
tekstil	13.571	2,6	15.737	2,2	15.696	1,9	83,7
oblačila	45.003	8,8	55.848	7,9	58.482	7,2	94,4
drugo	53.300	10,4	70.556	10,0	81.801	10,0	61,7
drugi proizvodi	5.081	1,0	3.794	0,5	5.681	0,7	15,5

Vir: Eurostat 2008 (Evropska komisija 2008m)

Uspešno vključevanje držav v razvoj zahteva več kot le odprt dostop do izvoznih tržišč in krepitev mednarodnih trgovinskih pravil. Države v razvoju morajo izvesti številne notranje reforme in odpraviti lastne strukturne pomanjkljivosti. Med drugim so potrebne reforme za omogočanje trgovine, boljše carinske operacije, nadgradnjo infrastrukture, izboljšanje produktivnih sposobnosti ter razvoj domačega in regionalnega trga. Potrebna so tudi dodatna prizadevanja na področju makroekonomske stabilnosti in fiskalne reforme. Ta načela so skupaj z obsežno pomočjo za trgovino sestavni del gospodarskih partnerskih sporazumov (Evropska komisija 2008g: 1).

Iz tega poglavja lahko kot najpomembnejše sklenemo, da se vloga EU v svetovni ureditvi še oblikuje, zagotovo pa se bo z Lizbonsko pogodbo še dodatno spremenila (in okreplila).

Tudi pri konceptualizaciji EU kot mednarodnega akterja je treba razrešiti še številna vprašanja. Čeprav smo ugotovili, da trenutni okvir teorije mednarodnih odnosov ni povsem ustrezen za opredelitev vloge EU, bo morda ravno EU prinesla številne spremembe v svetovno ureditev in bo treba ta okvir spremeniti. Strinjam se z Rosamondom (2005), ki pravi, da EU s svojo strukturo ruši vestfalski red, v središču katerega je nacionalna država. Če vzamemo regionalno integracijo in povezovanje sveta kot koristno, bo EU v prihodnosti zagotovo služila kot zgled nove svetovne ureditve, saj kljub pomanjkljivostim v delovanju EU ne moremo zanikati, da je bil proces evropskega združevanja uspešen na področju zagotavljanja miru, gospodarskega napredka in politične stabilizacije.

Z novo pogodbo naj bi se razrešile tudi težave povezane s pristojnostmi in odpravilo prekrivanje med politikami, za katerega smo omenili, da še dodatno upočasnjujejo odzivnost EU. Kot smo ugotovili, sta trgovinska in razvojna politika, ki smo ju v tem poglavju natančneje obravnavali, zelo tesno povezani, predvsem zato, ker EU zagovarja trgovino kot gonilo razvoja.

V zvezi s tem smo v podpoglavju, ki opisuje delovanje EU v okviru večstranskega sistema, med drugim ugotovili, da EU deli svoja načela z STO (v okviru pogajanj iz Dohe) in zagovarja liberalizacijo trgovine kot sredstvo za zagotavljanje razvoja. Videli pa smo, da glede tega obstajajo mnogi pomisleki. Številni avtorji in tudi same države v razvoju v liberalizaciji vidijo tudi številne grožnje. Medtem ko so se razvite države razvijale v času protekcionizma, so države v razvoju brez ustrezne prilagoditve v svojih gospodarstvih dobesedno potisnjene v svobodno trgovino, posledica tega pa je, da ostanejo izvoznice surovin in kmetijskih izdelkov, medtem ko razvite države izvažajo izdelke z višjo dodano vrednostjo. Tako ne moremo mimo vprašanja, komu ta liberalizacija trgovine pravzaprav koristi, saj očitno države v razvoju pri tem lahko veliko izgubijo. EU pravzaprav niti ne skriva, da za njeno politiko na načelni ravni stojijo tudi njeni interesi. Poleg tega je EU v zadnjem obdobju veliko pozornosti namenila lastni širitvi, Lizbonski pogodbi in gospodarski krizi, zaradi česar ji države v razvoju pogosto očitajo, da jim je v tem obdobju namenila manj pozornosti. Kar zadeva države v razvoju pa so v središču njene razvojne politike države AKP.

Preden se lahko posvetimo osrednjim vprašanjem odnosov med regijama, bomo od dela, ki je bil namenjen izključno EU, prešli na Latinsko Ameriko, kjer bomo ugotavljali, kako se je regija razvijala od njenega odkritja dalje in kako je nanjo vplivala EU, v nadaljevanju bomo ugotavljali, kako je potekala integracija na celini in katere so danes najpomembnejše regionalne skupnosti.

3 Latinska Amerika

3.1 Geografska opredelitev in zgodovinski oris (poudarek na odnosih z Evropo)¹⁷

Latinska Amerika je del ameriške celine, kjer so uradni ali najpogosteje govorjeni jeziki romanskega - latinskega izvora (španski, portugalski in francoski jezik). Izraz so po vsej verjetnosti skovali Evropejci v 19. stoletju, da bi južni del celine ločili od ZDA (O'Toole 2007: 323). Uporabljajo se tudi številni drugi izrazi (predvsem v španščini): América del Sur (Južna Amerika; geografska opredelitev), Hispanoamérica (Hispania; iz latinskega imena za Španijo), Iberoamérica (iz izraza Iberski polotok). Za namene te naloge Latinsko Ameriko sestavljajo Argentina, Bolivija, Brazilija, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Čile, Ekvador, Salvador, Gvatemala, Haiti, Honduras, Mehika, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Dominikanska republika, Urugvaj in Venezuela (povzeto po Grisanti 2004: 9).

Latinska Amerika kot kontinent ima s svetovnega vidika razmeroma majhen strateški pomen. Fizično je oddaljena od regij večjih mednarodnih konfliktov, prav tako njeno gospodarsko delovanje in politične odločitve na te konflikte nimajo neposrednega vpliva.

Izdatki za vojsko so na tej celini izjemno nizki in dosežajo le 1 % svetovnih izdatkov, Latinska Amerika pa ima sloves razmeroma mirnega območja, kjer naj ne bi bilo jedrskega, kemičnega in biološkega orožja ter zato ne predstavlja velike grožnje svetovnemu miru (Gonçalves 2006). Čeprav celotna regija Latinska Amerika in Karibi predstavlja skoraj 10 % svetovnega prebivalstva, je njen delež svetovnega BDP le 3 % (Evropska komisija 2008j).

---

¹⁷ Povzeto predvsem po O'Toole 2008.

V zadnjih desetletjih se celina spopada s številnimi notranjimi težavami, pri čemer so v ospredju predvsem trgovina z drogo, organiziran kriminal, pranje denarja, trgovanje z ljudmi in gverila, kar vodi v ogrožanje človekovih pravic, posredno pa tudi v ogrožanje demokracije, gospodarskega in družbenega razvoja ter suverenosti (Gonçalves 2006). Latinska Amerika ima sloves celine ekstremov, med razcvetom in dekadenco, med bogastvom in revščino, mirom in vojno. Zaradi velikih razlik med družbenimi skupinami in med posameznimi državami so celovite analize celine zelo redke (Rubiolo 2002: 1).

Odnosi med Evropo in Latinsko Ameriko se razvijajo že več kot petsto let. Pravzaprav so bili Evropejci tisti, ki so „novi svet“ postavili na zemljevid in mu še dolgo potem vladali in krojili usodo. Po odkritju Amerike leta 1492 so Južno in Srednjo Ameriko osvojili španski in portugalski „conquistadorji“ (osvojevalci), ki so uničili cvetoče, visoko razvite indijanske kulture, bodisi z nasiljem bodisi s številnimi boleznimi, ki so pokončale veliko število prvotnih prebivalcev (O'Toole 2007: 1–34). S tem se je začela neke vrste evropeizacija celine (Rubiolo 2002: 2), prihod Evropejcev pa je pomenil srečanje dveh (ali več) civilizacij, obenem pa invazijo. Sledila so tri stoletja Španske in Portugalske nadvlade, katere posledica je močno mešana družba, tako etnično – potomci belcev, Indijanci in črnici (sužnji, pripeljani iz Afrike) – kot kulturno (O'Toole 2007: 1–34).

S tem se je začel tudi trajen – vendar zelo heterogen - razvoj odnosov med celinama, na katere je močno vplivalo dejstvo, da so južni del ameriške celine osvojili ravno Španci in Portugalci in ne Angleži ali Nizozemci (Rubiolo 2002: 2). Osvojevalci so ozemlje kulturno zaznamovali, institucije v regiji so z oblikovanjem kolonialne uprave oblikovali po zgledu španske in portugalske ureditve v Evropi, poleg tega pa so se zaradi tesnih odnosov močno razširile katoliška vera ter politična, družbena in gospodarska ureditev po zgledu Španije in Portugalske.

Po dobrih dveh stoletjih evropske nadvlade sta Portugalska in Španija začeli svoje kolonije zanemarjati, Španija je postala gospodarsko šibkejša, na oblast pa so prišli Borboni, ki so zagovarjali absolutističen način vladanja. Ker so osvajalci želeli pridobiti vedno več koristi od Latinske Amerike, se je pri lokalnem prebivalstvu povečevalo nezadovoljstvo. Številni v

Evropi šolani intelektualci - na primer Simón Bolívar, José de San Martín in Francisco de Miranda - so domov prinesli liberalne ideje ter ideje francoske revolucije in angleške politične kulture (Rubiolo 2002: 7). Med letoma 1820 in 1850 (ibid.) se je večina držav na celini osamosvojila. Prvih 25 let neodvisnosti je bilo obdobje velike negotovosti, ki so ga zaznamovale številne državljanske vojne, nestabilnost in zunanje posredovanje. Na oblast so v večini držav prišli regionalni veljaki (caudillos). V drugi polovici stoletja je bila kljub vsemu dosežena zmerna stabilnost, čeprav je v večini držav prevladovala oligarhična oblast ali diktature. Večje države so obsežno trgovale z zunanjim svetom, glavno korist te trgovine pa so imeli vodilni sloji, kar je povzročalo širjenje prepada med bogatimi in revnimi (O'Toole 2007: 1–34). V drugi polovici 19. stoletja so se tudi odnosi med celinama poglobili, vzrok za to pa je bila predvsem evropska industrializacija. Gospodarske odnose je zaznamovala predvsem odvisnost Latinske Amerike od Evrope. Čeprav se je izvoz v Evropo povečal, so bile to še vedno predvsem surovine, ki so bile vredne manj od uvoza iz Evrope. Industrijski proizvodi zahodne Evrope so tako uničili številne male proizvajalce v Latinski Ameriki. Zaradi liberalnih načel v tem obdobju vlade niso zaščitile lokalne proizvodnje, zato so številni pozivali k protekcionizmu. Države Latinske Amerike pa so bile tudi finančno odvisne od Evrope, saj so evropska podjetja predvsem v Veliki Britaniji zagotovila sredstva za drage vojne za neodvisnost (Rubiolo 2002: 9). Evropa je svoj vpliv ohranila s pomočjo različnih kanalov. V državah zahodne Evrope je naraščalo povpraševanje po surovinah iz Latinske Amerike, ta pa je bila ustrezno tržišče za evropske proizvode. Ob koncu 19. stoletja je večina držav Latinske Amerike oblikovala tudi programe za privabljanje evropskih priseljencev. Razlog za to je bila potreba po delovni sili, želja po poselitvi nenaseljenih ozemelj in ideja, da bodo priseljenci pospešili modernizacijo. Politike preseljevanja so bile zelo uspešne in demografska sestava v številnih državah se je zelo spremenila. Še ena oblika evropskega vpliva so bile naložbe (predvsem iz Velike Britanije), ki so bile glavni vir modernizacije v številnih državah. Naložbe so bile namenjene predvsem izgradnji cest, mostov in železnic, ki so vodili v pristanišča. Evropske naložbe so v nekaterih državah celo presegle domače naložbe (Rubiolo 2002: 11). Prav tako so evropske banke v 19. stoletju tekmoval pri zagotavljanju posojil Latinski Ameriki. Nenazadnje, prebivalci latinskoameriških držav, predvsem

njihovi višji sloji, so odkrito občudovali Evropo, predvsem Francijo, ki je predstavljala ideal, predvsem v kulturnem smislu. Življenje na stari celini je med drugim vplivalo na latinskoameriško literaturo, izobraževanje in umetnost, poznalo pa se je tudi na potrošniških vzorcih. Elite so namreč raje kupovale evropsko blago. Rubiolova pa vseeno opaža razliko: ob koncu 18. stoletja je Latinska Amerika zgolj sprejemala kolonialno dediščino, stoletje zatem pa si je zavedno in dejavno prizadevala za usmerjene dvostranske odnose (Rubiolo 2002: 11–12).

Predsednik ZDA James Monroe (1817–25) je bil mnenja, da bi Latinska Amerika lahko služila kot baza za napad na ZDA in je zato je že leta 1823 zasnoval Monroejevo doktrino, s katero je želel Evropi poslati sporočilo, naj se odpove kolonialnim težnjam (O'Toole 2007: 28). V štiridesetih letih 19. stoletja so ZDA začele postopoma posegati po ozemlju Latinske Amerike. Njihove naložbe v regiji so strmo naraščale, na prelomu stoletja pa so se ZDA osredotočile na Mehiko, Srednjo Ameriko in Karibe (ibid.). Države Latinske Amerike so se osvobodile neposrednega evropskega vpliva, a so hitro padle pod vpliv ZDA. Po prvi svetovni vojni so ZDA v nekaterih delih sveta prevzele vlogo „svetovnega voditelja“, Evropa pa je v tem obdobju stagnirala, kar je vplivalo tudi na njene odnose z Latinsko Ameriko. Po gospodarski plati so ZDA postale prvi kreditor v regiji. Namen „dolarske diplomacije“ je bil predvsem zmanjšanje evropskih naložb, predvsem v Srednji Ameriki (Rubiolo 2002: 12).

Zlom ameriške borze leta 1929 je pomenil konec neokolonialnega obdobja in številne države so se osredotočile na vzpostavitev lastne industrije. Velika depresija in kasneje druga svetovna vojna sta spodbudili industrializacijo regije. Zaradi padca vrednosti surovin na svetovnem trgu, latinskoameriške vlade niso imele več dostopa do tujih valut in so bile prisiljene uvoz nadomestiti z domačimi proizvodi. Težnje po gospodarskih spremembah so se pojavile tudi zaradi propada številnih vojaških diktatur in prvih demokratičnih volitev.

Gospodarska depresija je latinskoameriške države prisilila v razmislek o svojem odnosu z mednarodnim gospodarskim sistemom, saj so nekateri strokovnjaki menili, da je bila regija postavljena v neugoden položaj pri svetovni delitvi dela. Oblikovalci politik so se zavedli,

da morajo postati manj odvisni od izvoza surovin in uvoza izdelkov. Tako je večina držav v poznih tridesetih letih postala zagovornica nove strategije industrializacije z uvozno substitucijo (O'Toole 2007: 422). S protekcionističnimi politikami so želele države zaščititi domače gospodarstvo pred zunanjo konkurenco. Pri izvajanju teh strategij so vlade imele dejavno vlogo, ključni del pa so bili subvencije, krediti, visoke uvozne tarife, uvozne kvote in omejevanje menjalnih tečajev. V štiridesetih letih se je v Latinski Ameriki oblikovala nova strukturalistična perspektiva, ki zagovarja idejo, da morajo države razviti lastno industrijo, da bi zmanjšale odvisnost od primarnih surovin. Eden najvplivnejših latinskoameriških strukturalistov Raúl Prebisch¹⁸ je postal prvi direktor Ekonomske komisije za Latinsko Ameriko (Comisión Económica para América Latina - CEPAL s sedežem v Santiagu de Chile, ki so jo Združeni narodi ustanovili leta 1948 in je bila vir številnih strukturalističnih idej) (O'Toole 2007: 423). Prebischa je kasneje podprl tudi nemški ekonomist Singer¹⁹. Njune glavne ideje o neenakosti svetovne trgovine danes poznamo pod imenom Prebisch-Singerjeva teza, ki v grobem obravnava dve temi. Prva je odnos med periferijo in centrom, torej perifernimi državami, ki proizvajajo kmetijske pridelke in surovine, in industrijskimi centri ali razvitimi industrializiranimi državami, v tem primeru ZDA in Evropo. V skladu s tezo sta periferija in center tesno povezana prek trgovine, zaradi višje vrednosti industrijskih proizvodov pa so periferne države naravno prikrajšane v vsakem trgovinskem odnosu. Po Prebischu cene izdelkov, ki jih Latinska Amerika uvaža rastejo ali ostajajo enake, medtem ko cene izdelkov, ki jih Latinska Amerika izvaža, padajo. Dolgoročno to pomeni, da bi morala latinskoameriška gospodarstva izvoziti več, da bi lahko kupila enako količino uvoženih izdelkov. Na ta način gospodarstva, ki ostajajo pri izvažanju primarnih surovin, ne bi imela koristi od proste trgovine (O'Toole 2007: 424–425). Druga tema, ki jo teza obravnava, je presežek delovne sile. Prebisch meni, da vzorec gospodarskega razvoja v periferiji pod temi pogoji zagotovo povzroči presežek delovne sile, saj je treba v proizvodnih sektorjih, kot je kmetijstvo, stalno nadzorovati stroške proizvodnje. Odvečni delavci znižujejo tudi dohodke zaposlenih in v

---

¹⁸ Raúl Prebisch (1901–1986), argentinski ekonomist.

¹⁹ Hans Singer (1910–2006)

skladu s tezo so nizki dohodki pomembna lastnost nizke stopnje razvitosti, torej neenaka menjava povzroča nizko stopnjo razvitosti (O'Toole 2007: 425).

Tu se lahko navežemo na pogajanja STO in koristi liberalizacije, ki smo jih obravnavali v poglavju o EU. Že tam smo ugotovili, da prehitra liberalizacija lahko države v razvoju potisne v vlogo večne izvoznice kmetijskih proizvodov in surovin, ki imajo zelo nizko dodano vrednost. Posledično imajo te države le malo koristi od liberalizacije.

CEPAL je po letu 1949 kritizirala način delovanja svetovne trgovine in pozivala, naj mednarodni sporazumi zaščitijo cene surovin (O'Toole 2007: 425). V petdesetih letih so se v intelektualnih krogih začele pojavljati kritike novega sistema, saj je večino BDP ustvarila država, nacionalna produkcija je bila namenjena zgolj zadovoljevanju notranjega povpraševanja, le redke proizvodne dejavnosti pa so bile konkurenčne tudi navzven. Izvoz je še vedno temeljil na surovinah, strategije nadomestitve uvoza pa so preprečevale tudi integracijo, h kateri je pozivala CEPAL (Rubiolo 2002: 14). Kljub protekcionističnim politikam pa so v obdobju izvajanja strategije uvozne substitucije države Latinske Amerike spodbujale trgovino jug-jug²⁰ in sodelovanje med latinskoameriškimi državami ter hkratno ohranjanje visokih tarif za ostali svet (Dyke 2007).

Začetek hladne vojne je popolnoma spremenil osnovo medameriških odnosov in Latinska Amerika je postala bojno polje v sporu med ZDA in Sovjetsko zvezo (O'Toole 2007: 37–60). Kljub ohlapnim odnosom med Evropo in Latinsko Ameriko v tem obdobju, so latinskoameriške razvojne strategije večinoma sledile evropskemu zgledu in v času naftnih kriz v sedemdesetih letih le redko ameriškemu modelu svobodnega trga.

Politiko Washingtona je zaznamoval tudi pregon komunističnih režimov vse do osemdesetih let 20. stoletja (O'Toole 2007: 60). V osemdesetih letih so se, predvsem zaradi dolžniške krize, pojavila nesoglasja med tistimi, ki so še naprej podpirali protekcionizem in izolacijo, s čimer so želeli ohraniti neodvisnost latinskoameriških gospodarstev, in zagovorniki odprtja nacionalnih gospodarstev tujemu kapitalu. Posledica teh razhajanj je

---

²⁰ Trgovina med državami v razvoju (OECD) - <http://www.oecd.org/dataoecd/30/50/37400725.pdf> (18. oktober 2009).

bila sprememba politične usmeritve na celini (Burki in Edwards 1995, Aszkenazy 1988 v Rubiolo 2002: 17). Nova razvojna strategija je povzročila spremembo zunanje politike na splošno, pa tudi odnosov z Evropo. Obenem sta za dvoregionalne odnose pomembna val demokratizacije v Južni Ameriki (Peru, Argentina, Urugvaj, Brazilija, Čile in Paragvaj) in mirovni proces v Srednji Ameriki.

Po mnenju O'Toolea demokracija v Latinski Ameriki še ni povsem konsolidirana, saj jo ovirajo predsedniški sistemi, kjer ima ena oseba veliko politično moč in ki so v Latinski Ameriki zelo razširjeni, težavni odnosi med zakonodajno in sodno oblastjo ter nezadovoljstvo s političnimi strankami. Pomanjkanje zaupanja v politične stranke lahko okrepi populiste²¹, ki so pogosto nagnjeni h kršenju demokratičnih zakonov, poleg tega pa lahko spodbudi avtoritarizem²². Druga težava Latinske Amerike so šibki sodni sistemi, kar omogoča razmah korupcije. Oborožene sile ne ogrožajo več neposredno demokratičnih sistemov v regiji, vseeno pa odnosi med civilno in vojaško sfero ostajajo v ospredju procesa konsolidacije demokracije. Med največjimi težavami ostajata revščina in neenakost, kar lahko po O'Tooleu povzroči dvome v vrednost demokracije (2008: 123–124).

Menimo, da so dosežki na področju demokracije v LA pozitivno vplivali na medsebojne odnose, saj je spodbujanje demokracije po svetu ena od prednostnih nalog Evropske unije.

3.2 Oblike integracije v Latinski Ameriki

Kot povsod po svetu sta obdobje na prelomu tisočletja zaznamovala dva pojavi, o katerih smo govorili že v prejšnjih poglavjih: regionalna integracija in globalizacija. Po zgledu svetovnih trendov so se tudi v Latinski Ameriki začeli odvijati procesi gospodarske integracije.

Tudi v Latinski Ameriki je proces integracije potekal postopoma in seveda še vedno ni končan. Največje integracije na ozemlju Južne Amerike so Andska skupnost, Mercosur in

---

²¹ Oblika vladanja, kjer se voditelj poistoveti z državljani kot posamezniki in se ne opredeljuje kot pripadnik določene družbene skupine. Populistični režimi v Latinski Ameriki so bili pogosto avtoritarni (O'Toole 2007: 518).

²² Oblika vladanja, kjer voditelj zahteva pokornost prebivalstva, ponavadi brez njihovega soglasja, njega pa ne omejujejo ustava, zakoni ali volitve (O'Toole 2007: 502).

Srednjeameriški skupni trg (Mercado Común Centroamericano – MCCA), ki se neprestano spreminjajo. Obstajajo tudi številni dvostranski sporazumi med državami teh skupin, prav tako pa potekajo pogajanja za prostotrgovinske sporazume z ZDA in EU. Pri tem je treba omeniti še dve pomembni organizaciji, in sicer CEPAL ter sistem SELA (Sistema Económico para América Latina) iz leta 1975 s sedežem v Caracasu. Obe instituciji spodbujata integracijo in dialog z drugimi regijami (Martin 2002: 49).

Vilaseca i Requena (v García García 2005) je opredelil štiri obdobja integracijskih procesov v Latinski Ameriki. V prvem obdobju, v šestdesetih letih 20. stoletja, so se pojavile prve sheme gospodarske integracije: Latinskoameriško združenje za prosto trgovino (ALALC – Asociación Latinoamericana de Libre Comercio) in MCCA ter leta 1969 Andski pakt (danes Andska skupnost). Slednji je bil v veliki meri izraz razvojne strategije CEPAL, ki je zagovarjala dejavno vlogo države pri spodbujanju industrializacije za odpravo odvisnosti od izvoza surovin s pomočjo uvozne substitucije (navznoter usmerjena politika). Ideja je bila ustvariti večji trg za premagovanje ovir industrializaciji, ki jih je pomenil majhen trg, in s pomočjo gospodarskega načrtovanja preprečiti, da bi posamezne države razvile enako industrijo ali uvedle protekcionistične ukrepe.

Drugo obdobje je pomenilo konec velikega optimizma, številni procesi so zastali zaradi svetovne gospodarske krize v sedemdesetih letih in ohladitve odnosov znotraj posameznih integracijskih shem.

V osemdesetih letih je prišlo do ponovnega zagona, ki ga je prinesla želja po obuditvi obstoječih integracijskih mehanizmov. Zaradi demokratizacije regije je postala močnejša težnja po sodelovanju med posameznimi državami, gospodarskim ciljem pa so se pridružili še politični, doseganje miru in napredka v regiji. Leta 1980 se je ALALC prelevila v Latinskoameriško združenje za integracijo (Asociación Latinoamericana de Integración - ALADI). Kriza zunanjega dolga je močno prizadela latinskoameriško gospodarstvo in s tem integracijske sheme.

Kljub razočaranju je kriza omogočila ponoven zagon in preoblikovanje integracijskih pobud v devetdesetih letih, s tem pa oblikovanje novih strategij. Val gospodarske

liberalizacije je povzročil odprtje številnih gospodarstev; kmalu ni šlo več le za spodbujanje intraregionalne trgovine, ampak tudi za oblikovanje strategij za vključitev na mednarodno tržišče, z namenom prilagoditve novim trendom gospodarske regionalizacije (García García 2005: 3).

Za razvoj dogodkov v Latinski Ameriki v zadnjih desetletjih – drugega vala regionalizma – sta zelo pomembna odprti regionalizem in neoliberalizem. Koncept odprtega regionalizma se je v osnovi razvil v Aziji v šestdesetih letih prejšnjega stoletja in pomeni vrsto gospodarske integracije in sodelovanja, ki temelji na načelu nediskriminacije in je združljiv z multilateralizmom (Palacios v Briceño Ruiz 1999: 12). Latinskoameriško različico odprtega regionalizma je leta 1993 opredelila CEPAL v svojem dokumentu o odprtem regionalizmu v Latinski Ameriki in Karibih, kjer je ugotovila, da sta do tedaj v regiji obstajali dve vrsti integracijskih politik. Na eni strani so bili vse pogostejši medvladni trgovinski sporazumi, katerih namen je bilo oblikovanje prostotrgovinskih območij ali v nekaterih primerih carinske unije. Na drugi strani pa so integracijske pobude vsebovale cilje kot so regulacija naložb in intelektualne lastnine, odprava netarifnih ovir in usklajevanje gospodarskih politik. CEPAL pojav imenuje „integracija podprta s politikami“ (Briceño Ruiz 1999: 13). Sporazume je spremljal vzporedni proces dejanske integracije, ki so ga podpirale makroekonomske in trgovinske politike, katerih namen je bilo oblikovanje podobnih razmer v večini latinskoameriških držav. S tem je bila okrepljena medsebojna odvisnost na področjih, kot je prizadevanje za utrditev skladnega, stabilnega makroekonomskega okvira, enostransko znižanje carin, nediskriminatorno spodbujanje izvoza, odpravo in deregulacijo ovir za tuje naložbe in privatizacijo (ibid.).

CEPAL odprti regionalizem opredeli kot proces, katerega namen je uskladiti, na eni strani, medsebojne odvisnosti, ki so posledica posebnih prostotrgovinskih sporazumov, in, na drugi strani, medsebojne odvisnosti zaradi tržnih pogojev, ki so nastali zaradi liberalizacije trgovine na splošno, kjer določene integracijske politike dopolnjujejo politike za povečanje mednarodne konkurenčnosti in so z njimi skladne (Gudynas 2005). S spodbujanjem odprtega regionalizma naj bi si latinskoameriške države prizadevale za oblikovanje uradnih integracijskih politik, ki bi bile skladne s politikami za spodbujanje njihove vključenosti v

svetovno gospodarstvo. CEPAL pa poudarja, da je odprti regionalizem drugačen od navadne liberalizacije trga in nereguliranih izvoznih politik, saj vsebuje prostovoljnost pri sklepanju integracijskih sporazumov, ki jih spodbujata geografska in kulturna bližina držav v regiji (ibid.). Cisneros in Campbell (v Briceño Ruiz 1999) odprti regionalizem opredelita kot nemultilateralen način za oblikovanje mednarodnega trgovinskega sistema.

Drug pristop k drugemu valu regionalizma je neoliberalizem. V skladu s tem morajo biti integracijske politike osnovane na svobodni trgovini in ekonomski deregulaciji. Ker v svetovni trgovini obstajajo carinske in necarinske ovire, neoliberalizem sprejema integracijo kot možnost za odpravo teh ovir. Regionalna integracija je torej stopnja v procesu oblikovanja multilateralnega trgovinskega sistema (Briceño Ruiz 1999: 14). Neoliberalizem je ekonomska doktrina, ki je prevladovala v ZDA in v Evropi v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja (Todaro in Smith 2008: 110), v devetdesetih letih pa so jo zagovarjali številni oblikovalci politik v Latinski Ameriki, ki so bili proti poseganju države v gospodarstvo in so ponovno spodbujali tržno rast, privatizacijo, deregulacijo in svobodno trgovino (O'Toole 2008: 516). Neoliberalizem zagovarja integracijsko strategijo, ki temelji na spodbujanju proste trgovine, integracija pa mora biti vedno podrejena multilateralni liberalizaciji trgovine in mora biti namenjena spodbujanju trgovine in ne njenemu omejevanju.

Koncepta sta si torej blizu kar zadeva integracijo. Predvsem je pomembno, da oba zagovarjata idejo, da si morajo države prizadevati za vključitev v svetovno trgovino.

Poleg tega je latinskoameriška integracija ustrezno spodbudo našla tudi v uspehu, ki ga je takrat že dosegel evropski projekt (García García 2005: 2). Svetovno gospodarstvo v devetdesetih letih je zaznamovala manjša dinamika industrializiranih držav (z izjemo ZDA, ki so si hitreje gospodarsko opomogle), ogromne tehnološke spremembe, povečanje mobilnosti kapitalskih tokov in pojav novih instrumentov v mednarodni finančni strukturi ter splošno prestrukturiranje mednarodnih trgov (CEPAL v Rubiolo 2002: 31). Vse večji je bil pomen azijskih držav, znatno pa se je povečala tudi svetovna trgovina (ibid.).

V devetdesetih letih so države Latinske Amerike začele proces enostranske liberalizacije trgovine. Prav tako so države začele (ali obnovile) proces regionalne integracije, da bi zagotovile politično in gospodarsko sodelovanje ter spodbudile sodelovanje držav članic pri večstranski liberalizaciji trgovine, obenem pa so začele sklepati številne dvostranske trgovinske sporazume (Dyke 2007). Številne države Latinske Amerike, ki tega doslej še niso storile, so se pridružile sporazumu GATT oziroma pozneje STO. Urugvajski krog trgovinskih pogajanj GATT-a je pomenil novo priložnost državam v razvoju za vključitev v preoblikovan svetovni trg (CEPAL v Rubiolo 2002: 31) in Latinska Amerika je pogajanja videla kot priložnost za utrditev notranjih reform in okrepitev udeležbe v svetovnem gospodarstvu. Večstranske zaveze iz pogajanj so okrepile tudi ukrepe enostranske liberalizacije (Rodríguez in Kotschwar v Dyke 2007).

V teoriji imajo države različne pogajalske pristope, da bi izkoristile prednosti procesa globalizacije, izboljšale dostop do velikih svetovnih trgov in uspešno vključile nacionalna gospodarstva v svetovni sistem, in sicer večstranski (multilateralen), regionalni in dvostranski (bilateralen) pristop (Aggarwal in Espach v Dyke 2007). Večstranski pristop pomeni vključitev več držav v trgovinska pogajanja in se danes odvija večinoma v okviru STO. Ruggie večstranskost opredeli kot usklajevanje odnosov med tremi ali več državami v skladu z določenimi pravili (v Dyke 2007). Drug strateški pristop je regionalna integracija. Regionalni trgovinski sporazumi državam služijo kot orodje za zmanjševanje ovir pri trgovanju s sosedskimi državami, pri tem pa lahko same odločajo, katere sektorje bodo liberalizirale in o katerih vprašanjih se bodo pogajale. Zadnji pristop k trgovini so dvostranski sporazumi, ki se sklenejo med dvema državama ali blokoma držav. Tovrstna pogajanja naj bi vladam omogočala prožnost pri določanju pogojev, so pa ponavadi tudi enostavnejša kot večstranska ali regionalna pogajanja (Aggarwal in Espach v Dyke 2007). Poleg tega države s podpisom dvostranskih sporazumov izboljšajo svoj dostop do različnih trgov, obenem pa odprejo svoje gospodarstvo svetovni konkurenci (ibid.) Po Aggarwalu in Espachu so dvostranski sporazumi slaba izbira za majhne države, saj jih prisilijo v pogajanja z večjimi narodi, in sicer v podrejenem položaju, saj naj bi s podpisom manjše države pridobile več kot velike (Dyke 2007).

Oblikovanje razširjenih trgov je tudi v Latinski Ameriki postalo instrument za doseganje mednarodne konkurenčnosti in oblikovanje čim ustrežnejših pogojev za zunanje naložbe (navzven usmerjena politika) (García García 2005: 3). Tako je v devetdesetih letih prišlo do oblikovanja novih regionalnih shem, predvsem Mercosurja, in do oživitve starejših, Andske skupnosti in MCCA.

3.2.1 *Mercosur*

Mercosur (Skupni južni trg - Mercado común del Sur) je carinska unija (prostrgovinsko območje s skupno trgovinsko politiko) med Argentino, Brazilijo, Venezuelo, Paragvajem in Urugvajem. Skupnost je bila ustanovljena s Pogodbo iz Asunciona²³, 26. marca 1991 (Pogodba iz Asuncióna).

Trenutno ima Mercosur tudi naslednje pridružene članice: Bolivija (od leta 1997), Čile (od leta 1996), Peru (od leta 2003), Kolumbija (od leta 2004) in Ekvador (od leta 2004). Venezuela, ki je bila pridružena članica od leta 2004, je julija 2006 postala polnopravna članica s podpisom Protokola o priključitvi Republike Venezuele k skupini Mercosur (O'Toole 2007: 289).

V osemdesetih letih je prišlo do politične tranzicije in nove demokratične vlade so pričele politično sodelovati (Santos 2001: 35). Po uvedbi demokratičnih sistemov je bil napredek dokaj hiter, gospodarska rast stabilna in razmeroma hitra. V regiji so bile izpeljane številne neoliberalne gospodarske reforme, kot je liberalizacija trgovine in privatizacija podjetij v državni lasti (García García 2005: 13). Mercosur je torej tudi rezultat novonastale volje po premagovanju medsebojnih razlik in želje po novem obdobju odnosov med državami, ki naj bi bili usmerjeni v sodelovanje namesto odprte konkurence. Ponovna vzpostavitev

---

²³ Tratado de Asunción - <http://www.mercosur.int/msweb/portal%20intermediario/es/index.htm> (20. oktober 2009).

demokratskih režimov v Argentini in Braziliji je vodila k podpisu deklaracije iz Iguacuja²⁴ novembra 1985 (Santos 2001: 35).

S tem političnim aktom sta državi izrazili željo po sodelovanju z namenom, da bi razrešili medsebojne težave in pričeli s procesom integracije, ki bi zajel vse gospodarske sektorje (ibid.). Vzpostavili sta osnovna načela programa integracije in ekonomskega sodelovanja, ki je predvideval odpravo vseh carinskih in necarinskih ovir na področju trga blaga in storitev v obdobju desetih let. Z aktom je bila ustanovljena tudi mešana komisija na visoki ravni za dvostransko sodelovanje in gospodarsko integracijo, priložnost za sodelovanje pa je dobil tudi Urugvaj. V tem obdobju sta bili Argentina in Brazilija mladi demokraciji, ki sta se soočali z veliko dolžniško krizo (García García 2005: 8).

Leta 1990 sta Argentina in Brazilija skupaj s Paragvajem in Urugvajem odpisali Pogodbo iz Asuncióna, ki je pričela veljati leta 1991. Podpisnice pogodbe so se na ta način zavezale vzpostavitvi skupnega trga. Pogodba je zajela tradicionalna področja gospodarske integracije, napovedala programe za liberalizacijo trgovine s postopnim zmanjševanjem carinskih stopenj in odpravo necarinskih ovir ter vzpostavitev skupne zunanje carinske tarife, oblikovanje skupne trgovinske politike, postopno uskladitev makroekonomskih politik, uskladitev stališč v regionalnih in mednarodnih odnosih, uskladitev nacionalne zakonodaje in sprejetje sektorskih sporazumov za urejanje preoblikovanja ključnih gospodarskih sektorjev (Santos 2001: 35) ter določila osnovna pravila in roke. Med cilji pogodbe so zapisani prosti pretok dobrin, storitev in drugih produkcijskih faktorjev, uskladitev zakonodaj v zvezi s postavljenimi cilji in obveza za zagotovitev pravičnih pogojev za trgovino (portal Mercosurja²⁵).

Cilj poglobljanja procesa integracije, konsolidacije proste trgovine in skupne regijske politike je integracija vseh držav, prek prostega pretoka blaga, storitev in kapitala, sprejetja

---

²⁴ Declaración conjunta sobre política nuclear (Skupna deklaracija o jedrski politiki - deklaracija iz Iguacuja) - http://www.iadb.org/intal/intalcdi/integracion_latinoamericana/documentos/110-Documentacion.pdf (20. oktober 2009).

²⁵ Mercosur - http://www.mercosur.int/t_generic.jsp?contentid=655&site=1&channel=secretaria&seccion=2 (12. avgust 2009).

skupne carinske tarife in skupne trgovinske politike, koordinacije makroekonomskih politik in harmonizacije zakonodaj na ključnih področjih (O'Toole 2007: 289).

Pogodba iz Asuncióna je predvidela tudi, da se leta 1994 podpiše nov protokol, ki naj bi natančno opredelil, kako bo Mercosur deloval kot gospodarska skupnost. Do takrat je postalo jasno, da so na začetku zastavljeni cilji zelo ambiciozni (Santos 2001: 35). Na vrhunskem srečanju predsednikov v Ouru Pretu (Brazilija) decembra 1994 je bil sprejet dodatni protokol k Pogodbi iz Asuncióna²⁶, ki določa institucionalno strukturo Mercosurja in dodeljuje skupnosti status pravne osebe (Protokol iz Oura Preta: 1).

To pomeni konec obdobja tranzicije, saj so bili sprejeti osnovni instrumenti skupne trgovinske politike, ki vzpostavljajo carinsko unijo in prostotrgovinsko območje. Gayo Lafée (v García García 2005: 9) namreč v razvoju Mercosurja loči dve obdobji, ki ju ločuje omenjeni protokol, sledi pa novo obdobje konsolidacije in poglobljanja integracije, kjer prostotrgovinsko območje in carinska unija predstavljata vmesne korake na poti do enotnega trga, ki bi sčasoma pripeljal do večje ekonomske rasti in večje pogajalske moči.

Carine so se linearno zniževale dokler niso bili leta 1994 ukinjene (García García 2005: 13), januarja 1995 pa je Mercosur s sprejetjem skupne zunanje carinske tarife postal carinska unija (Santos 2001: 36), ki je še do danes nepopolna, saj še vedno ostajajo notranje omejitve in izjeme pri uporabi te tarife. Oblikovanje resnične carinske unije ostaja končni cilj (García García 2005: 12).

Po mnenju Chudnovskyja in Fanellija je bila bilanca Mercosurja na področju integracije do leta 2001 pozitivna: znatno se je povečala medregionalna trgovina, privabljene so bile obsežne tuje naložbe, povečala pa se je prepoznavnost in prisotnost regije v mednarodni politični areni. Že proti koncu devetdesetih let pa je Mercosur zajela kriza, katere povod leži v številnih lokalnih notranjih in zunanjih šokih kot so mednarodna finančna kriza,

---

²⁶ Protocolo adicional al Tratado de Asunción sobre la estructura institucional del Mercosur (Dodatni protokol k Pogodbi iz Asuncióna o institucionalni strukturi Mercosurja - Protokol iz Oura Preta) - <http://www.mercosur.int/msweb/portal%20intermediario/es/index.htm> (20. oktober 2009).

brazilska kriza leta 1999 in argentinska kriza leta 2001 (García García 2005: 13), katere posledice so prizadele tudi Paragvaj in Urugvaj (Diplomatic Bluebook 2004).

Leto 2000 naj bi pomenilo nov začetek za Mercosur. Države članice naj bi dale prednost konvergenci in makroekonomskemu usklajevanju, ki bi pospešila poglobljanje procesa integracije. Eden od pogloblitvenih ciljev je bilo sprejetje skupne davčne politike in zagotavljanje stabilnosti cen (portal Mercosurja - op. 22).

S političnega vidika velja Mercosur za element stabilnosti v regiji, njegovi partnerji pa menijo, da napredek na gospodarskem področju zahteva oblikovanje skupnega političnega prostora za oblikovanje politike Mercosurja. Zato so države članice, skupaj z Bolivijo in Čilom, oblikovale mehanizem za politično posvetovanje in usklajevanje za oblikovanje skupnih stališč glede vprašanj regionalnega dosega, ki presegajo zgolj gospodarsko in trgovinsko področje. Prav tako je bil leta 1996 podpisana predsedniška deklaracija o demokratičnem kompromisu v Mercosurju, leta 1998 pa še Protokol Ushuaia o demokratični zavezi Mercosurja, Republike Bolivije in Republike Čile (García García 2005: 12). S tem je bila uvedena demokratična klavzula, ki vse podpisnice zavezuje ohranjanju demokratičnih institucij. Pravni karakter Mercosurju omogoča pogajanja z drugimi državami, dokončno pa je bila oblikovana tudi institucionalna podoba skupnosti in določen postopek sprejemanja odločitev. Kljub temu pa zaenkrat še ni mogoče govoriti o formulirani skupni zunanji politiki.

Mercosur deluje na medinstitucionalni podlagi. Najvišje politično telo je Svet skupnega trga (Common Market Council). Ta sprejema sklepe, določa glavne politične smernice, ocenjuje predloge, ki jih posreduje Skupina skupnega trga (Common Market Group), in zastopa Mercosur v pogajanjih s tretjimi stranmi. Svet odloča s konsenzom, sestavljajo ga ministri za zunanje zadeve in ministri za gospodarstvo držav članic. Na predsedstvu se države izmenjujejo vsakih šest mesecev, po sistemu rotacije. Svet se načeloma srečuje dvakrat letno in vsaj enkrat letno na predsedniški ravni, kar naj bi krepilo proces integracije. Izvršilno telo je Skupina skupnega trga, sestavljajo jo štirje stalni člani, ministri za zunanje zadeve, in štirje dodatni člani iz vsake države. Naloga skupine je spremljanje

izvajanja pogodb, poleg tega pa tudi iniciativna vloga in izvajanje zakonodaje. V okviru Skupine delujejo delovne skupine, ki jih sestavljajo uradniki javnih uprav in nacionalni strokovnjaki. Poleg Sveta in Skupine ima Mercosur tudi Upravni sekretariat, parlamentarno komisijo, ki jo sestavlja po 16 predstavnikov vsake članice, imenovanih s strani nacionalnih parlamentov, Ekonomski forum in Socialni forum, ki predstavljata interese gospodarskih in družbenih skupin, ter Trgovinsko komisijo, ki Skupini pomaga pri izvrševanju glavnih instrumentov skupne trgovinske politike (Santos 2001: 37). Kot zadnja institucija je bil leta 2007 ustanovljen tudi parlament Mercosurja Parlasur (portal Parlasurja²⁷).

Med večje dosežke držav članic Mercosurja v zadnjih letih štejemo dejstvo, da se je izvoz regije v primerjavi z drugimi latinskoameriškimi državami najbolj povečal, pri čemer je najbolj narasel intraregijski izvoz. Poleg tega pa je bil ob koncu leta 2007 podpisan prostotrgovinski sporazum z Izraelom (Lucángeli 2008).

Po Vazu je Mercosur politični projekt, izveden na gospodarskem in trgovinskem področju (Vaz 2003: 4), in rezultat regionalizma, pri analizi njegovih strategij pa avtor ugotavlja, da ne izhajajo iz enotnega, dolgotrajnega operativnega pristopa, ampak so rezultat številnih odzivov na spreminjajoče se okoliščine, možnosti in ovire na različnih stopnjah razvoja, na notranje in zunanje politično in gospodarsko okolje (Vaz 2003: 31). Ne glede na to svetovni politični akterji nedvomno priznavajo pomen tega obsežnega tržišča z veliko kupno močjo, bogatega z naravnimi viri in delovno silo (García García 2005: 13).

Mercosur je neprimerljivo ohlapnejša oblika integracije kot na primer EU. Kljub podobni strukturi, obstajajo med obema integracijama ogromne razlike. Zaradi pomanjkanja finančnih virov, Mercosur ne more vzpostaviti močnih institucij kot so Evropska komisija, Svet, Sodišče in Parlament. Zaradi manjšega proračuna je onemogočena tudi izdatnejša pomoč večjih, premožnejših držav manjšim, v tem primeru Urugvaju in Paragvaju (Tiranutti 2006).

Demokracije v Južni Ameriki so še zelo šibke, saj vemo, da je obdobje konsolidacije demokracije obsežno, poleg vsega pa se države Mercosurja soočajo še z zelo specifičnimi

---

²⁷ Parlamento del Mercosur - <http://www.parlamentodelmercosur.org/index1.asp#> (18. oktober 2009).

težavami. Borijo se z gospodarskimi težavami, zato so vprašanja zaščite okolja, človekovih pravic, pravne varnosti in socialne enakosti potisnjena nekoliko v ozadje. Še naprej velika težava ostaja revščina, prav tako pa se pogloblja prepad med revnimi in bogatimi, povečuje se brezposelnost in ogrožena je javna varnost (Diplomatic Bluebook 2004). Zato je naloga Mercosurja, da najprej pospeši napredek vseh držav članic, zatem pa poveča njihovo konkurenčnost v globaliziranem svetu (García García 2005: 13).

V teoriji naj bi se proces pogajanj odvijal na realni, racionalni in fleksibilni osnovi. Vsi integracijski instrumenti naj bi bili prilagojeni realnosti vseh držav članic. Dejansko pa so vedno glasnejši protesti Urugvaja in Paragvaja, da je zaradi Mercosurja prišlo do prevlade podjetij iz Argentine in Brazilije na tem območju, prav tako manjši državi nista bili deležni ustrezne pomoči iz skupnega proračuna, da bi se uspeli prilagoditi povečani konkurenci (Tiranutti 2006). Pojavljajo se ugibanja, da Urugvaj in Paragvaj že razmišljata o podpisu prostotrgovinskih sporazumov z ZDA.

Številni avtorji menijo, da sedanja struktura in prakse niso ustrezne in da ovirajo proces integracije. Chudnovsky in Fanelli menita tudi, da je problem v medvladni strukturi, saj ni mehanizmov za učinkovito reševanje sporov. Bouzas in Soltz predlagata postopen prehod na trdnejši institucionalen okvir. Za to niso potrebni nadnacionalni organi, ampak zadostuje izboljšanje kakovosti in tehnične pomoči obstoječim organom odločanja. Gayo Lafée pa je mnenja, da brez nadnacionalnih in neodvisnih struktur ne bo mogoče oblikovanje „skupnega južnega trga“ (García García 2005: 13).

V zadnjih letih se med najpomembnejši notranjimi temami Mercosurja med drugim pojavlja tudi obravnavanje asimetrij v regiji. Pri tem je Paragvaj najdejavnejša članica in zahteva posebno in diferencirano obravnavo manjših gospodarstev, pri tem pa postavlja v ospredje svoj geografski položaj, ki mu ne omogoča izhoda na morje (INTAL 2009: 65). Kot rezultat prizadevanj Paragvaja je bil leta 2006 ustanovljen FOCEM (strukturni sklad Mercosurja za konvergenco). Stališče Urugvaja je nekoliko drugačno, saj je njegovo majhno gospodarstvo razmeroma dobro razvito. Zato ne posveča toliko pozornosti tovrstnim asimetrijam, vendar se bolj ukvarja z nezmožnostjo Mercosurja, da oblikoval

resnično carinsko unijo in odpravil asimetrije, ki izhajajo iz nacionalnih politik in ovirajo konkurenco ali omejujejo dostop do notranjih trgov. Te asimetrije naj bi bile najbolj škodljive za majhno gospodarstvo, kot je Urugvaj (INTAL 2009: 66). Caetano (2007) regijo poimenuje „Mercosur dveh hitrosti“, „Mercosur dveh velikih in dveh majhnih“ ter „vključujoč bilateralizem“.

Na področju skupne zunanje carinske tarife se Mercosur v zadnjih letih ukvarja z dvojnimi obračunavanjem carin, posebnimi uvoznimi režimi in sezami izjem, ki so še vedno obsežni. Prizadeva si za oblikovanje carinskega zakonika in oblikovanje mehanizma za porazdelitev carinskih prihodkov (INTAL 2009: ii), a napredek na tem področju ni bil zadovoljiv (INTAL 2009: 76).

Na splošno Caetano (2007) ocenjuje, da delovanje Mercosurja v zadnjih letih ne zbuja posebnega optimizma. Po njegovem mnenju je težava predvsem v tem, da je politična volja za napredovanje zgolj teoretična.

Poleg tega obstaja še ena ovira na poti integracije Mercosurja: nestrinjanje največjih članic, Argentine in Brazilije, glede oblikovanja FTAA (Free Trade Agreement of the Americas). Argentina je od začetka podpornica projekta, medtem ko je Brazilija zagovornica južnoameriškega prostotrgovinskega sporazuma (García García 2005: 13).

3.2.2 *Andska skupnost*

Andska skupnost je skupina štirih držav, ki so se „združile prostovoljno z namenom doseči hitrejši, bolj uravnotežen in avtonomen razvoj, in sicer prek andske, južnoameriške in končno latinskoameriške integracije“ (portal Andske skupnosti²⁸). Države članice združuje skupna zgodovina, kulturna dediščina, geografske značilnosti, ideje in skupni cilji. Andska skupnost predstavlja tretjino južnoameriškega trga in kar tretjino zemeljske biološke raznolikosti. Na njeni spletni strani pa je zapisano tudi, da skupnost odlikuje „institucionalna trdnost in tehnična sposobnost ter bogate naravne rezerve (nafta, premog). ter da je njen supranacionalni sistem lahko primerljiv le z Evropsko unijo“ (ibid.).

---

²⁸ Predstavitev CAN - <http://www.comunidadandina.org/quienes/resena.htm>

Trenutno skupnost sestavljajo štiri ustanovne članice, in sicer Bolivija, Kolumbija, Ekvador in Peru, pridružene članice so Čile, Argentina, Brazilija, Paragvaj in Urugvaj, opazovalki pa Mehika, in Panama (ibid.).

Oblikovanje andske integracije moramo po mnenju profesorja Díez de Velasca (v García García 2005: 4) obravnavati v kontekstu krize ambicioznega projekta LAFTA (Latin American Free Trade Association), ki se je pokazala že v šestdesetih letih, torej kmalu po njegovem začetku. Predsedniki Kolumbije, Čila in Venezuele ter delegati predsednikov Peruja in Ekvadorja so 16. avgusta 1966 v Bogoti postavili okvir za podregionalni pakt, kar je pomenilo prvi korak proti oblikovanju andske integracije. Z delom je pričela mešana komisija, ki je bila ustanovljena z deklaracijo, pogajanjem pa se je leto zatem pridružila še Bolivija (García García 2005: 4).

V deklaraciji so poudarili „potrebo po nadaljnjih ukrepih, ki bi pripeljali do sprejetja načrta znotraj projekta LAFTA, ki bi kar najbolj pospešil napredek gospodarsko slabše razvitih držav in držav z zaprtimi trgi”. V nadaljevanju so poudarili, da je treba te ukrepe izvajati v okviru Pogodbe iz Montevidea²⁹, s katero je bila ustanovljena LAFTA leta 1960.

Deklaracija predsednikov Amerike³⁰, podpisana leta 1967, je priporočila sprejetje podregionalnih sporazumov, ki bi pripomogli k regionalnemu gospodarskemu združevanju.

Ob koncu pogajanj so v Kartagini predstavniki Bolivije, Čila, Kolumbije, Ekvadorja in Peruja dosegli dokončni sporazum, ki je julija 1969 stopil v veljavo. S tem se je pričel andski proces integracije, takrat poznan pod imenom Andski pakt, Andska skupina ali kar Sporazum iz Kartagine³¹ (portal Andske skupnosti - op. 29). Glavni cilji, zastavljeni v sporazumu, so bili spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja držav članic s

---

²⁹ Tratado de Montevideo - <http://www.parlamento.gub.uy/htmlstat/pl/tratados/trat12859.htm> (22. oktober 2009).

³⁰ Declaración de los presidentes de America - <http://www.summit-americas.org/declaracion%20presidentes-1967-span.htm> (22. oktober 2009).

³¹ Acuerdo de integración subregional andino (Sporazum o andski podregijski integraciji – Sporazum iz Kartagene - http://intranet.comunidadandina.org/IDocumentos/c_Newdocs.asp?GruDoc=14 (18. september 2009).

pomočjo integracije in gospodarskega sodelovanja, zmanjšanja ranljivosti navzven in izboljšanje statusa v mednarodnem gospodarstvu (Sporazum iz Kartagine, poglavje 1, člen 1). Uradno je Andska skupina pričela delovati, ko je bila v novembru istega leta ustanovljena Komisija, kot organ na najvišji ravni.

Glavni instrumenti, ki so bili predvideni v Sporazumu iz Kartagine:

- program za odpravo carin in oblikovanje prostotrgovinskega območja v desetih letih od podpisa sporazuma;
- uskladitev gospodarskih in socialnih politik;
- uskladitev razvojnih načrtov in oblikovanje skupnih programov za spodbujanje procesa industrializacije;
- razvoj na področju kmetijstva in ribištva, turizma, znanosti in tehnologije, okolja, storitev in komunikacij;
- zmanjšanje razlik v stopnji razvoja med državami (v ta namen sta bila vzpostavljena posebna režima za Bolivijo in Ekvador) (García García 2005: 4).

Med letoma 1969 in 1971 je medregijska trgovina zrasla za 25 %, sedemdeseta leta pa so zaznamovale težave zaradi razlik med članicami na področju proizvodnih struktur in gospodarskih politik (García García 2005: 4). Skupina držav je uvodoma sledila strategijam uvozne substitucije (García 2009: 42). V prvih desetih letih delovanja je bila vzpostavljena celotna institucionalna struktura z izjemo Sveta predsednikov in Sveta ministrov, ki sta bila ustanovljena šele leta 1990 (portal Andske Skupnosti - op. 29), obdobje pa so zaznamovali tudi priključitev Venezuele leta 1973, izstop Čila iz integracije leta 1976, ki je bil posledica nesoglasij med režimoma Augusta Pinocheta v Čilu in bolj levo usmerjenih vlad v drugih državah (O'Toole 2007: 284), ter pomanjkanje politične volje za doseganje ciljev, zastavljenih v Sporazumu iz Kartagine (García García 2005: 4).

V osemdesetih letih je sledilo obdobje mrtvila. Gospodarska kriza se je odražala na integracijskem procesu, ki je večinoma miroval, na določenih točkah pa celo nazadoval. Do ponovnega zagona procesa je prišlo, ko se je Andska skupnost začela vključevati na

svetovni trg in je pozornost je usmerila na sosednje trge (García 2009: 42), zlasti pa po letu 1987, ko je sprejela Protokol iz Quita, ki spreminja Sporazum iz Kartagene.

Predsedniki so se na srečanju v Quito odločili za posodobitev institucionalnega sistema skupnosti in pričeli z institucionalno in programsko reformo. V sistem sta bila vključena Andski svet predsednikov in Andski svet zunanjih ministrov. K Sporazumu iz Kartagine pa so bile dodane tri ključne točke skupne politike: zunanji odnosi, trgovina s storitvami in pridružene članice.

Leta 1989 so predsedniki držav članic sprejeli odprt model integracije in se osredotočili na liberalizacijo trgovine in ne toliko na razvojni načrt. Proces integracije je bil usmerjen predvsem v trgovino, rezultat pa je bila ustanovitev prostotrgovinskega območja (1993) in sprejem skupne carinske stopnje (1995) (García García 2005: 5). Obenem so bile liberalizirane tudi nekatere oblike prometnih storitev. Cilj je bila seveda carinska unija, ki naj bi poenostavila uvoz blaga iz tretjih držav.

Poleg gospodarskih odnosov so se z Aktom iz Barahone³² leta 1991 odnosi med članicami razširili tudi na politično področje, saj so države uvedle redna srečanja predsednikov andskih držav v obliki Andskega predsedniškega sveta. Tako je Andska skupnost med letoma 1987 in 1991 doživela eno plodnejših obdobij, dokler ni prišlo do politične krize, ki jo je povzročil državni udar v Peruju (Fujimori, leta 1991). Kot posledica je Venezuela prekinila diplomatske stike s Perujem in Peru se je umaknil iz procesa ustvarjanja carinske unije.

Leta 1994 je s ponovno priključitvijo Peruja Andska skupnost doživela nov zagon. Na srečanju v Quito leta 1995 so predsedniki držav sprejeli nov strateški načrt, katerega namen je bila ponovna opredelitev strateških smernic. Leta 1996 so v mestu Trujillo podpisali sporazum, ki je spremenil Sporazum iz Kartagine in katerega namen je bila poglobitev andske integracije (García García 2005: 5). Poleg tega so države članice že leta 2000 sprejele skupno kmetijsko politiko, oblikovale pa so tudi skupno zunanjo politiko, ki je bila

---

³² Acta de Barahona - <http://www.comunidadandina.org/documentos/actas/act5-12-91.htm> (22. oktober 2009).

dokončno institucionalizirana s Protokolom iz Sucreja³³ leta 1997. Skupna zunanja politika se osredotoča na delovanje na političnem, gospodarskem ter družbenem in kulturnem področju (García García 2005: 6).

Od samega začetka prostotrgovinsko območje ni bilo cilj sam po sebi, ampak le sredstvo za doseganje globlje integracije med državami članicami (García García 2005: 6). Med poglavitne cilje skupnosti zagotovo „spada zavzemanje za uravnovešen in skladen razvoj članic, ki naj bi potekal pod enakimi pogoji, s pomočjo gospodarskega in socialnega sodelovanja, ustvarjanja novih delovnih mest, omogočanja državam članicam sodelovanje v integracijskem procesu, katerega cilj je skupni latinskoameriški trg. Poglavitno je tudi zmanjševanje zunanje ranljivosti posameznih članic in izboljšanje njihovega položaja na mednarodnem tržišču, promoviranje medsebojne solidarnosti in zmanjševanje razlik ter nenehno dvigovanje kvalitete življenja vseh prebivalcev skupnosti“ (portal Andske skupnosti - op. 29).

Andska skupnost se danes sooča s številnimi notranjimi in zunanji izzivi, ki jih ustvarja svetovni trg. V ta namen je skupnost pripravila strategijo, ki zajema razvojno agendo (reševanje notranjih problemov) in agendo za sodelovanje skupnosti v svetovnem gospodarstvu (zunanji problemi). Ta srednjeročna strategija ima tri ključne točke:

- poglobljanje integracijskega procesa, katerega namen je zagotoviti obstoj privlačnega povečanega trga, z izboljšanjem prostotrgovinskega območja. Končni cilj bi bil seveda skupni trg, medtem pa bi se izboljšale zmožnosti posameznih držav, da konkurirajo v prostotrgovinskem okolju;
- razvoj in konkurenčnost, kjer se načrt ukvarja s socialno dimenzijo razvoja, predvsem s socialno vključenostjo, s posebnim poudarkom na razvoju podeželja, malih in srednje velikih podjetij in programih trajnostnega razvoja;
- politično sodelovanje in socialni razvoj pomeni obnovo sodelovanja med državami, z namenom soočiti se z izzivi demokratičnega sistema in igrati večjo vlogo v

---

³³ Protocolo de Sucre - http://www.sice.oas.org/Trade/Junac/Carta_Ag/SUCRE.asp (22. oktober 2009).

svetovnem gospodarstvu. Cilj je okrepiti skupno zunanjo politiko, razviti socialni načrt in pričeti s pripravo Andske strategije za socialno kohezijo (portal Andske skupnosti - op. 29).

V primerjavi z državami južnega dela Latinske Amerike so se države Andske skupnosti v zadnjih desetletjih soočale z večjimi problemi. Proces andske integracije so zaznamovali številni spori med državami članicami, predvsem spori in boji med Ekvadorjem in Perujem leta 1995 in notranje težave, zlasti v Kolumbiji in Ekvadorju (García García 2005: 5). Andska skupnost se vse od svoje ustanovitve bori z internimi težavami (revščina, socialna izključenost, neenakost in socialna kohezija) ter z zunanji izzivi. Ključne točke strategije skupnosti so poglobljanje integracije, razvoj in konkurenčnost, politično sodelovanje in socialni program (portal Andske skupnosti³⁴). Grožnje globalizacije so na ta del celine imele močnejši vpliv, prav tako je dolgotrajno spopadanje s trgovino z drogami in z gverilami pustilo močne posledice. V tem pogledu je v najslabšem položaju Kolumbija, ki se sooča s pridelavo kokinih listov, nadaljnjo proizvodnjo drog, tihotapstvom in s tem povezanim nasiljem. Stanje se je še dodatno poslabšalo v devetdesetih letih. Z razcvetom trgovine z drogami se je povečala tudi korupcija in številne vlade so bile obtožene sodelovanja s kriminalnimi družbami (Gonçalves 2006).

Problemi, s katerimi se sooča Kolumbija, so seveda vplivali tudi na njene sosede, še najbolj na Venezuelo. Pri tem prihaja do sporov med državama glede načina reševanja teh problemov. Medtem ko Kolumbija računa na pomoč ZDA, venezuelski predsednik Chavez temu ostro nasprotuje (Gonçalves 2006).

V zadnjih letih se je Andska skupnost ponovno znašla v obdobju zastoja. Ko je v Boliviji prišel na oblast prvi predsednik indijanskega porekla, je močno spremenil smer dogajanj, povezanih z nadaljnjo integracijo. Evo Morales je pričel z nacionalizacijo bolivijskega gospodarstva in se pri tem močno naslonil na Venezuelo in Kubo (Tiranutti 2006).

---

³⁴ Zgodovina Andske skupnosti - <http://www.comunidadandina.org/quienes/resena.htm> (18. oktober 2009)-

Njegova politika nasprotuje političnemu in gospodarskemu povezovanju z ZDA in zato se znotraj skupnosti pojavljajo razhajanja. Ko sta Kolumbija in Ekvador želela podpisati prostotrgovinski sporazum z ZDA, ju je bolivijski predsednik pozval, naj tega ne storita, saj bi podpis takšnih sporazumov ogrozil bolivijsko gospodarstvo, ko bi nekatere izdelke iz Bolivije nadomestili z izdelki iz ZDA. To pa je bil še en razlog, ki je kasneje pripeljal do izstopa Venezuele iz Andske skupnosti leta 2006 (ibid.). Izstop je povzročil manjšo krizo andske integracije. Predsedniški svet se je sestal na izredni seji, kjer so potrdili svojo zavezanost integraciji in željo po napredku (López Bustillo 2009: 111).

Prav tako se Ekvador in Bolivija še vedno soočata z visokim odstotkom revnega prebivalstva, predvsem indijanskega. Večanje razlik povzroča družbeno nestabilnost in zato lahko celo ogrozi demokratični sistem (Diplomatic Bluebook 2004). Kot v Boliviji se tudi v Ekvadorju v politiko vedno aktivneje vključujejo avtohtoni prebivalci. Zaradi vseh teh razlogov bo integracijski proces verjetno potekal v drugače, kot je bilo prvotno načrtovano, saj bodo države članice morale najti soglasje o tem, s kom se želijo povezovati v prihodnje. Pri tem bo v prihodnosti zagotovo najpomembnejše vprašanje povezovanje z ZDA.

Kljub vsemu lahko rečemo, da je Andska skupnost danes nepopolna carinska unija, ki deluje od leta 1995. Skupno carinsko tarifo so takrat sprejele Kolumbija, Ekvador in Venezuela, Bolivija je imela poseben status, Peru pa sporazuma ni podpisal. Zato so se države članice leta 2002 odločile sprejeti novo skupno carinsko tarifo, ki je pričela veljati šele leta 2005 (García García 2005: 6). Peru ne sodeluje niti v novi ureditvi, za druge članice pa na področju proste trgovine ni izjem. Skupna zunanja tarifa ima štiri stopnje (5, 10, 15 in 20 %), na tem področju pa je trenutno v veljavi začasen seznam izjem (Salgado 2009: 95). V zadnjih letih so države članice dale poudarek na oblikovanje zakonodaje za zagotavljanje uporabe temeljnih instrumentov (skupna zunanja tarifa) in za preprečevanje nepoštena konkurence. Pri usklajevanju makroekonomskih politik v zadnjih letih ni bilo napredka (Salgado 2009: 96).

3.2.3 Srednjeameriški skupni trg

Srednjeameriški skupni trg (MCCA) sestavlja pet držav članic, ki imajo tesno povezano zgodovino, saj so že leta 1824 po koncu španske in mehiške nadvlade ustanovile Srednjeameriško federacijo. Leta 1838 je ta sicer razpadla in nastalo je pet samostojnih republik, idejo o regionalni integraciji pa so vseskozi ohranili srednjeameriški intelektualci (O'Keefe 2001).

V petdesetih letih se je v okviru velikega integracijskega vala in pod vplivom CEPAL v Srednji Ameriki s podpisom Listine o organizaciji srednjeameriških držav leta 1951 in Splošne pogodbe o gospodarski integraciji Srednje Amerike (Pogodba iz Managve) leta 1960 pričel prvi integracijski proces na tem območju (Santamaría 2007: 62), katerega pobudnice so bile Gvatemala, Honduras, Salvador in Nikaragva (O'Toole 2007: 284). Leta 1962 se je skupini pridružila še Kostarika. Že v ustanovni pogodbi so si članice zadale visoke cilje, in sicer oblikovanje carinske unije in skupni trg, kar je bil prvi tovrstni poskus v Latinski Ameriki in Karibih. Kar 95 % intraregionalne trgovine je bilo liberalizirane v nekaj letih, proces pa je v osemdesetih letih zastal zaradi napetosti med državami članicami (IADB 2000: 34).

Na začetku devetdesetih let so prizadevanja za integracijo ponovno oživila. Rezultat novega procesa pogajanj je bil podpis Protokola iz Tegucigalpe³⁵ k Listini o organizaciji srednjeameriških držav leta 1991, s katerim je bil ustanovljen Integracijski sistem Srednje Amerike (SICA – Sistema de Integración Centroamericana), katerega cilj je oblikovanje „območja miru, svobode, demokracije in razvoja“ (Protokol iz Tegucigalpe). Članici SICA sta poleg držav članic MCCA še Belize in Panama, Dominikanska republika pa je pridružena članica (portal SICA³⁶).

---

³⁵ Protocolo de Tegucigalpa - <http://www.sice.oas.org/trade/sica/SG121391.asp> (18. oktober 2009).

³⁶ SICA na kratko - http://www.sica.int/sica/sica_breve.aspx?IdEnt=401.

Leta 1993 je pet članic MCCA – Kostarika, Salvador, Gvatemala, Honduras in Nikaragva – podpisalo še Protokol iz Gvatemale³⁷, ki spreminja ustanovno pogodbo skupine iz leta 1960 (IADB 1999: 19). V tem obdobju so članice uspele zgladiti spore iz prejšnjih desetletij in obnoviti odnose. Za glavni cilj „novega“ podsistema gospodarske integracije (v okviru SICA) so določile približanje gospodarstev, ki je skupna spodbuda razvoju Srednje Amerike in izboljšanje življenjskih pogojev prebivalcev.

Člen 12 Protokola iz Tegucigalpe določa, da SICA za uresničevanje svojih ciljev ustanavlja naslednje organe:

(i) srečanje predsednikov, ki ga sestavljajo predsedniki držav članic. Srečujejo se dvakrat letno ali na zahtevo predsednikov, odločitve pa sprejemajo s konsenzom; naloga predsednikov držav je opredelitev srednjeameriške politike in določanje smernic za integracijo regije ter zagotavljanje skladnega delovanja organov in institucij; poleg tega si prizadevajo za krepitev regionalne identitete in med drugim odločajo o sprejemu novih članic v integracijo (členi 13–15);

(ii) svet ministrov sestavljajo ministri različnih področij ali v posebnih primerih njihovi namestniki z vsemi pooblastili; naloga sveta je izvajanje in spremljanje izvajanja odločitev, ki jih sprejmejo predsedniki; glavni usklajevalni organ je svet ministrov za zunanje zadeve. katerega naloge so usklajevanje odločitev in političnih ukrepov gospodarske, socialne in kulturne narave, ki bi lahko imeli mednarodne posledice, poleg tega pa sprejemajo proračun, oblikujejo dnevni red za srečanje predsednikov, predstavljajo regijo navzven, izvajajo odločitve predsednikov na področju mednarodne regionalne politike in priporočajo nove članice in opazovalke predsednikom držav; svet ministrov za gospodarsko integracijo in regionalni razvoj izvaja odločitve predsednikov na področju gospodarske integracije in spodbuja izvajanje regionalne gospodarske politike (členi 16–23);

(iii) izvršni odbor, ki ga sestavljajo po en predstavnik vsake članice, se sestaja tedensko, njegova naloga pa je nadzor nad vsakodnevnim izvajanjem odločitev (člen 24);

---

³⁷ Protocolo de Guatemala - http://www.sieca.org.gt/publico/Marco_legal/protocolos/pguatemala.htm (18. oktober 2009).

(iv) generalni sekretariat vodi generalni sekretar, najvišji upravni funkcionar sistema, ki ga določijo predsedniki držav, njegov mandat pa traja štiri leta; njegova naloga je predstavljanje integracije v svetu v skladu s protokolom (členi 25–28). Znotraj sistema se izvajajo tudi srečanja podpredsednikov in pooblaščenecv predsedstva republik, ki tvorijo svetovalni organ. Poleg tega pa sistem tvorijo še številne druge institucije, med drugim Srednjeameriški parlament PARLACEN³⁸, Srednjeameriško sodišče, katerega naloga je zagotavljanje vladavine prava, izvajanje protokola in njegovih instrumentov ter Srednjeameriška banka za gospodarsko integracijo (člen 12).

V Protokolu iz Gvatemale je zapisano, da MCCA deluje v okviru SICA, ima pa še lastne institucije, in sicer Svet ministrov za integracijo, Izvršni odbor gospodarske integracije in Sekretariat srednjeameriške gospodarske integracije. Kot podporno institucijo, ki je pomembna zaradi svoje tradicije in trdnosti je treba omejiti se Srednjeameriško banko za gospodarsko integracijo (Ruiz 2007). Upravni tehnični organi MCCA so Sekretariat srednjeameriške gospodarske integracije, Sekretariat srednjeameriškega sveta za kmetijstvo in ribolov, Sekretariat srednjeameriškega monetarnega sveta, Sekretariat za srednjeameriško integracijo na področju turizma (Protokol iz Gvatemale, člen 37). Čeprav je v členu 55(6) protokola zapisano, da bodo „resolucije, uredbe in sporazumi posredovani generalnemu sekretariatu SICA in bodo pričele veljati na dan, ko so sprejete“, se ta določba v praksi ne izvaja (O'Keefe 2001).

Gospodarska integracija v devetdesetih letih je bila v Srednji Ameriki heterogen proces, saj so leta 1993 Salvador, Gvatemala, Honduras in Nikaragva ustanovili Srednjeameriško skupino štirih (Grupo centroamericano Cuatro, CA-4), ki si je kot cilj postavila oblikovanje carinske unije do aprila 1994. Ko se je skupina začela soočati s težavami, sta Gvatemala in Salvador leta 1996 napovedali oblikovanje lastne dvostranske carinske unije (IADB 1999: 20).

---

³⁸ PARLACEN je imel zelo pomembno vlogo kot forum za razprave v času konfliktov leta 1987, pred podpisom Protokola iz Tegucigalpe (Santamaria 2007: 63).

Liberalizacija v regiji je v tem obdobju hitro napredovala. Ključnega pomena na tem področju je bila vključitev kmetijskih izdelkov v prostotrgovinsko območje. Kljub uradni odpravi notranjih carin, se države popolni odpravi upirajo z ohranjanjem ali uvajanjem necarinskih ovir. Države članice MCCA pa so se zavezale ponovni vzpostavitvi projekta skupne zunanje carinske stopnje (ki je zastal v času krize v osemdesetih letih) (ibid.). Prav tako so vse države članice Svetovne trgovinske organizacije že od leta 1995 (Ruiz 2007).

Trenutno se z večino blaga iz petih držav MCCA ali blaga, ki ustreza zahtevam o poreklu SICA, v petih državah trguje brez carin ali necarinskih ovir, kot so omejitve kvot. Iz tega sistema sta izvzeta sladkor in kava. Prav tako lahko vsaka država določi carinsko stopnjo za naftne derivate ter avtomobile in zdravila, sama pa lahko oblikuje dodaten seznam proizvodov, ki so izvzeti iz sheme. Leta 1996 je SICA sprejela novo pravilo o zahtevah glede porekla, ki morajo biti v skladu s pravili Svetovne trgovinske organizacije. Blago iz Srednje Amerike je upravičeno do intraregijske prostotrgovinske obravnave. Prav tako je do takšne obravnave upravičeno blago, ki sicer izvira iz tretjih držav, vendar je bilo znotraj podregije znatno predelano in se je njegova klasifikacija v okviru usklajenega tarifnega sistema spremenila. Prosta trgovina poteka med vsemi državami, razen Kostarike, ki se postopoma vključuje v sistem. Pred tem je veljal poseben režim za občutljive ribolovne proizvode, danes pa le še za storitve. Prav tako obstaja možnost uvedbe varnostnih ukrepov, kadar obstaja sum, da se v eni od držav izvaja nepravilna trgovinska praksa (Ruiz 2007).

Ker je cilj integracije carinska unija in kasneje skupni trg so se voditelji dogovorili tudi o izvajanju nižje skupne zunanje carinske stopnje. Tako je bila določena nova struktura zunanjih carinskih stopenj, in sicer od 5 do 20 %, leta 1995 pa so se vlade zavzele za zmanjšanje teh stopenj na 0–15 % do konca desetletja (ibid.) in tako so danes v uporabi štiri stopnje, in sicer 0, 5, 10 in 15 % (portal SICE³⁹).

Danes se srednjeameriške države soočajo z izzivom oblikovanja prostotrgovinskega območja s Panamo, prav tako pa želijo v svoj sistem vključiti tudi Belize in Dominikansko republiko (Ruiz 2007). Poleg tega Rosenthal kot glavne izzive Srednje Amerike kot celote

---

³⁹ CACM - http://www.sice.oas.org/SICA/bkgrd_e.asp (22. oktober 2009).

navaja globalizacijo gospodarstva, zato pa meni, da mora večina držav v regiji utrditi demokracijo, okrepiti svoje institucije, okrepiti javni sektor, zmanjšati tehnološki zaostanek, ustvariti nova delovna mesta, zmanjšati socialne neenakosti, izboljšati kakovost človeških virov, povečati nacionalni prihranek ter zaščititi naravne vire in okolje (Rosenthal 1998).

Če vse tri obravnavane skupine primerjamo med seboj, lahko ugotovimo, da se vse soočajo s podobnimi težavami. Kljub številnim dosežkom na področju regionalnega povezovanja, obstajajo številne izjeme in odstopanja od dogovorov. Napovedani roki so pogosto zamujeni in prestavljeni. Poleg tega prihaja v zadnjih letih do polarizacije: nekatere države močno nasprotujejo približevanju ZDA (Bolivija, Ekvador in Venezuela), kar povzroča trenja med državami članicami različnih skupnosti.

Ovire regionalni integraciji (na ravni posameznih skupin in na ravni celine) so posredno tudi ovira zunanjemu povezovanju, saj notranja nesoglasja še dodatno otežujejo napredek.

Potem ko smo prvi dve večji poglavji namenili EU in Latinski Ameriki, bomo v osrednjem poglavju največ pozornosti namenili njunim medsebojnim odnosom, predvsem razvojni pomoči, političnemu dialogu in naložbam ter dejanski menjavi med regijama.

4 Razvoj in oblike sodelovanja med EU in LA

Po Grisantiju obstajajo trije pristopi, ki opisujejo politične, gospodarske, družbene in kulturne odnose med Evropo in Latinsko Ameriko: realistični, liberalni in strukturalni.

Z realističnega vidika je Latinska Amerika figura na geopolitični in gospodarski šahovnici. Svetovne velesile ali regije z veliko politično, gospodarsko, tehnološko in vojaško močjo želijo vplivati na dogajanje v Latinski Ameriki v prid svojih lastnih interesov. V času globalizacije se mora torej boriti z geopolitičnimi interesi velesil, da bi ohranila pravico do lastnega gospodarskega in socialnega razvoja.

V skladu z liberalnim pristopom, novi regionalizem Latinski Ameriki omogoča, da uživa koristi globalizacije in napredka s pomočjo vzpostavitve trdnih demokratičnih ustanov,

učinkovite tržne ekonomije in socialne varnosti. Prost pretok blaga, storitev, kapitala in oseb med državami in regijami bo omogočil razvoj v revnih in razvitejših državah. V skladu s tem se mora Latinska Amerika vključiti v proces celinske in svetovne integracije, da bi si zagotovila trajnostni razvoj.

Z vidika strukturalistov globalizacija predstavlja novo vrsto odvisnosti med industrializiranim severom in slabo razvitim jugom. Odvisnost se ne zmanjšuje, vendar se v novi svetovni ureditvi povečuje. V razvitih delih sveta se koncentrirajo visoko tehnološke storitve, revnim državam pa preostane proizvodnja surovin, kmetijstvo ali proizvodi z nizko dodano vrednostjo. S tega vidika lahko Latinska Amerika le spremeni vrsto odvisnosti, ne more pa dokončno prerezati popkovine (Grisanti 2004: 8).

Po mojem mnenju je resnično stanje nekje vmes. Svetovne velesile namreč želijo vplivati na Latinsko Ameriko in pridobiti koristi zase, Latinska Amerika, kot vse regije v razvoju, pa obenem to dejstvo lahko izkoristi sebi v prid. Z vidika strukturalistov se odvisnost tretjega sveta ne zmanjšuje, a se po mojem mnenju hkrati povečuje tudi odvisnost razvitega sveta od držav v razvoju, česar se Evropa vse bolj zaveda.

S širjenjem integracijskih shem po svetu se je povečala tudi interakcija med regijami. Evropska unija s svojo politiko podpira prizadevanja za regionalno integracijo, veliko pozornosti pa pri tem posveča tudi Latinski Ameriki. Odnosi z Evropo so bili za to regijo vseskozi pomembni, še posebej intenzivni pa so ponovno postali v zadnjih nekaj desetletjih. Evropa je bila izjemno dejavna v demokratizaciji območja in utrjevanju miru.

V odnosih med EU in Latinsko Ameriko Mower (v Martin 2002) opredeljuje več obdobj. V prvi fazi med letoma 1958 in 1965 je EGS oblikovala Memorandum o nameri za latinskoameriške države, kjer je izrazila svoj cilj oblikovanja tesnih vezi in sodelovanja z Latinsko Ameriko. Pred tem je Evropa doživljala pomembno obdobje, ki sta ga zaznamovala ustanovitev ESPJ leta 1952 in EGS leta 1958. Obenem je Latinska Amerika imela vedno večji trgovinski in politični pomen v svetu, ZDA pa so povečevale svoj vpliv v regiji. Drugo obdobje 1963–67 zaznamuje oblikovanje tesnejših vezi ES z njenimi bivšimi kolonijami. V tem kontekstu sta se obe strani srečali dvakrat. ES je latinskoameriške

partnerje pozvala, naj pripravijo seznam izvoznih proizvodov, ki jih je prizadela posebna obravnava držav AKP, in izjavo o dolgoročnih trgovinskih težnjah regije. Latinskoameriška stran je leta 1966 pripravila Latinskoameriški memorandum, kjer je zbrala posebne cilje in izjavo o potrebi po celoviti medregijski gospodarski politiki, predlagala pa je tudi oblikovanje skupnega stalnega odbora s predstavniki Skupnosti in predstavniki Latinske Amerike v Skupnosti. Zatem je podobno poročilo pripravila tudi Komisija, Svet EU pa se na nobenega od dokumentov ni odzval (Martin 2002: 48–50).

V tretjem obdobju 1967–70 so bili zaradi nezainteresiranosti Sveta odnosi zelo šibki. Kar zadeva institucionalizacijo odnosov med regijama v tem obdobju praktično ni bilo nobenega napredka (Martin 2002: 50).

Deklaracija iz Buenos Airesa iz julija 1970, ki poziva k oživitvi uradnih odnosov med regijama in ustanovitvi stalnega skupnega odbora, je v Svetu naletela na pozitiven odziv in leta 1971 se je začel bruseljski dialog⁴⁰, v katerem je sodelovala skupina veleposlanikov latinskoameriških držav v Bruslju in predstavniki ES (Martin 2002: 46–51). V obdobju po letu 1970 so se odnosi med regijama okrepili in strani sta podpisali prve trgovinske sporazume (ki bodo natančneje opisani v poglavju 4.3).

Prizadevanja EU za okrepitev odnosov z Latinsko Ameriko so jasno povezana z obstoječimi zgodovinskimi in kulturnimi vezmi ter seveda z gospodarskimi interesi. Prav tako pa so po mnenju Freres povezana s širšim mednarodnim interesom EU, ki smo ga omenili že v uvodu. Freres namreč meni, da je Latinska Amerika pomemben del vsake strategije na področju zunanje politike. Po njegovem mnenju mora vsak mednarodni akter oblikovati tudi vrsto posebnih instrumentov in politik za Latinsko Ameriko. EU ima tudi po mnenju O'Toola ogromen gospodarski interes v Latinski Ameriki, ki predstavlja obsežno tržišče za evropsko blago in je regija, bogata z mineralnimi viri in surovinami. Do osemdesetih let prejšnjega stoletja je imela ES zelo malo dejanskega vpliva na dogajanje v regiji, zato je morala z večanjem svojega svetovnega vpliva obenem znatno povečati obseg

---

⁴⁰ Bruseljski dialog se je leta 1977 spremenil v redna srečanja med Odborom stalnih predstavnikom (COREPER) in skupino veleposlanikov latinskoameriških držav v Bruslju, med letoma 1982 in 1989 pa je bil ta dialog prekinjen kot posledica spora Islas Falkland/Malvinas.

trgovinske menjave, razvojno sodelovanje ter politični dialog (Freres 2000: 1), če je želela izpolniti pričakovanja tretjih držav in upravičiti svojo novo vlogo v svetu. Kot smo omenili že v uvodu, so prvotne članice Evropske skupnosti po končanem procesu dekolonizacije želele ohraniti tesnejše vezi s svojimi bivšimi kolonijami, odnosi z Latinsko Ameriko pa so se okrepili z vstopom Španije in Portugalske v Skupnost leta 1986. Do takrat je bila pomoč Skupnosti Latinski Ameriki bolj ali manj zanemarljiva, čeprav je treba poudariti, da sta na primer Nemčija in Nizozemska imeli relativno pomembne dvostranske odnose z regijo (Freres 2000: 4). Poleg tega je na okrepitev odnosov vplivala podpora Skupnosti skupini Contadora⁴¹ v Srednji Ameriki. Španija in Portugalska sta zahtevali, da Skupnost k pogodbi o pristopu doda Skupno deklaracijo o posebnih vezeh z regijo in s priporočili za okrepitev evropskih odnosov z Latinsko Ameriko (ibid.). Zaradi napredka na področju demokracije in spoštovanja človekovih pravic v državah Latinske Amerike ter zaradi približanja obeh strani na področju glavnih vprašanj, kot so regionalna integracija, varnost in obramba, ter zaradi skupne volje do okrepitve gospodarske in trgovinske menjave (Bonet Madurga 2007: 9) so se v devetdesetih letih okrepili tudi gospodarski odnosi. Freres celo meni, da so gospodarski odnosi omogočili napredek na političnem področju. Tudi gospodarske vezi so bile namreč od konca druge svetovne vojne do sedemdesetih let dokaj šibke, stanje pa se je še poslabšalo zaradi dolžniške krize v osemdesetih letih. V začetku devetdesetih let je trgovinska menjava med Latinsko Ameriko in EU narasla za več kot 50 % (Freres 2000: 5), med letoma 1990 in 2005 pa se je potrojila. Evropska skupnost je v devetdesetih letih ponovno pokazala zanimanje za Latinsko Ameriko, predvsem zaradi poceni delovne sile in priložnosti za naložbe, ki jih regija lahko ponudi evropskim podjetjem (O'Toole 2007: 330). Prav tako pa je Latinska Amerika območje, kamor EU lahko prezrcali svoje vrednote, predvsem kar zadeva njen status civilne sile v primerjavi z intervecionizmom ZDA (Freres 2000: 1).

Utrditev odnosov Evropska unija imenuje proces strateškega pridruževanja. Dejanski začetek tega procesa Evropska komisija postavlja v leto 1995, ko sta EU in Mercosur

---

⁴¹ Skupina Contadora je bila ustanovljena v osemdesetih letih na pobudo zunanjih ministrov Kolumbije, Mehike, Paname in Venezuele. Skupina je bila namenjena preprečevanju vojaških sporov v Salvadorju, Nikaragvi in Gvatemali, ki so ogrožali mir v celotni Srednji Ameriki.

podpisala Okvirni sporazum o sodelovanju (Evropska komisija 2005b: 3). Politični in gospodarski odnosi med regijama se danes oblikujejo prek pogajanj in podpisovanja vrste sporazumov (o pridruževanju, političnem dialogu in sodelovanju, gospodarskem partnerstvu). Resnično strateško partnerstvo med EU ter Latinsko Ameriko in Karibi se je s stališča Komisije uradno začelo izvajati s prvim vrhunskim srečanjem voditeljev držav iz obeh regij v Riu de Janeiru leta 1999 (Evropska komisija 2008: 7).

Kar zadeva strateško programsko načrtovanje, je prvi pomemben dokument EU Sporočilo Komisije z naslovom Evropska unija in Latinska Amerika – trenutno stanje in možnosti za tesnejše partnerstvo – 1996–2000⁴² iz leta 1995. V dokumentu so povzete prednostne naloge EU v odnosu do Latinske Amerike, razdeljene pa so v tri tematska poglavja: institucionalizacija dialoga, medparlamentarna srečanja in sporazumi o sodelovanju.

Temu dokumentu je leta 2002 sledil Regionalni strateški dokument za Latinsko Ameriko za obdobje 2002–2006⁴³, kjer Komisija ugotavlja, da je partnerstvo od osredotočanja na latinskoameriška vprašanja, kot so mirovni proces, demokratizacija in človekove pravice, prešlo tudi na bolj mednarodna vprašanja, kot je na primer sodelovanje v mednarodnih forumih (Martin 2002: 60).

Leta 2005 je Evropska komisija v okviru priprav na vrhunsko srečanje EU-LAK na Dunaju izdala tudi Sporočilo o okrepljenem partnerstvu med Evropsko unijo in Latinsko Ameriko (Evropska komisija 2005b), katerega namen je bil dati nov zagon odnosom med regijama ter poudariti odločnost EU, da bo okrepila partnerstvo (Evropska komisija 2008i: 7). V tem obdobju je večina držav Latinske Amerike vzpostavila demokratične sisteme ter začela obsežne gospodarske in socialne reforme. Regija ima s stališča EU ogromen razvojni potencial in njen pomen na svetovnem odru še vedno narašča.

Kljub izjemnemu napredku se Latinska Amerika danes sooča s številnimi izzivi. Poleg skupnih izzivov (terorizem, podnebne spremembe itd.) obstajajo v regiji dejavniki

---

⁴² The European Union and Latin America. The Present Situation and Prospects for Closer Partnership. 1996-2000.

⁴³ Latin American Regional Strategic Document. 2002-2006 Programming.

nestabilnosti, ki so zbrani v poročilu Združenih narodov o razvojnih ciljih tisočletja in bi lahko negativno vplivali na regionalno partnerstvo (Evropska komisija 2005b: 3). Zato je Komisija v svojem sporočilu predstavila priporočila glede prihodnjega sodelovanja, da bi se skupaj soočili s temi izzivi: učinkovitejše opredeljevanje tem političnega dialoga, spodbujanje menjave, spodbujanje regionalne integracije z nizom pridružitvenih sporazumov, razvoj stabilnega in predvidljivega okvira za evropske naložbe, dialog o socialni koheziji in okolju, reševanje problema neenakosti ter prilagajanje razvojne politike in politike pomoči realnemu stanju, pomoč državam Latinske Amerike v boju proti drogam in korupciji, krepitev demokratičnega upravljanja ter povečanje medsebojnega razumevanja prek izobraževanja in kulture (Evropska komisija 2008i: 7). Regija se sooča tudi z dokaj specifično težavo, ogromno neenakostjo. Revščina in socialna izključenost sta namreč še vedno velik problem, ki je zakoreninjen globoko v latinskoameriški družbi in v EU prevladuje mnenje, da ga bo težko odpraviti zgolj z gospodarskim napredkom. Izboljšanje nekaterih kazalcev na tem področju je zaustavila dolžniška kriza in kasneje gospodarsko nazadovanje (IADB v Freres 2000: 3).

Po mnenju Evropske komisije lahko Evropska unija s svojimi izkušnjami pomaga tudi Latinski Ameriki pri krepitvi stabilnosti in varnosti ter krepitvi trajnostnega razvoja, saj je to tudi v njenem interesu. V sporočilu Komisija omenja tudi latinskoameriški integracijski proces, ki ga je vsekakor treba upoštevati, pri tem opozarja na nedavni nastanek Skupnosti južnoameriških držav (Unión de Naciones Suramericanas - UNASUR) (glej točko 4.6) in druge integracijske procese, spodbuja pa tudi razvoj individualiziranih odnosov, ki bodo prilagojeni posameznim državam (Evropska komisija 2005b: 5).

Po mnenju Freresesa je Latinska Amerika kljub vsemu sekundarna prednostna naloga EU (2000: 1), saj regija leži zunaj razvojnega dosega EU. Malamud še dodaja, da je Latinska Amerika v območju vpliva ZDA, zato so možnosti za samostojno delovanje EU zelo omejene (Malamud 2007). Kljub temu je EU v devetdesetih letih postala prva donatorica in pomembna trgovinska partnerica v Latinski Ameriki. To dejstvo je pogosto omenjeno v dokumentih EU, predvsem v primerjavi z ZDA, čeprav je pomoč v zadnjih letih rahlo upadla.

EU namreč zagovarja načelo „trgovina, ne pomoč“ (trade not aid), kar pomeni, da je treba države v razvoju vključiti v svetovno gospodarstvo, saj je trgovina glavni vir blaginje in napredka. Razvojno pomoč namenja predvsem najrevnejšim državam, kar izključuje večino držav v regiji, ki spadajo predvsem v skupino držav s srednje visokim prihodkom (Freres 2000: 2). Glede odnosov z Latinsko Ameriko se EU sooča s kritikami, da je bila v zadnjem obdobju preveč zaposlena z lastno širitvijo in sosedsko politiko ter z razmerami na drugih koncih sveta. Poleg tega je, kot smo že ugotovili, EU tarča številnih kritik glede zapletenosti lastnih struktur, procesov odločanja in posledično njene odzivnosti. Ker pa si prizadeva povečati svojo razpoznavnost in vpliv, mora te težave čim prej premostiti, saj je povezava z Latinsko Ameriko nujna za prihodnost obeh regij (Evropska komisija 2005b: 3).

Med glavnimi cilji partnerstva so vzpostavitev okrepljenega strateškega partnerstva s pomočjo pridružitvenih sporazumov, vodenje pravega političnega dialoga, razvitje učinkovitih sektorskih dialogov (npr. socialna kohezija, okolje) za zmanjšanje neenakosti in spodbujanje trajnostnega razvoja, vzpostavitev stabilnega in predvidljivega okvira, ki bi privabljal evropske naložbe, prilagoditev pomoči in sodelovanja potrebam posameznih držav in povečanje medsebojnega razumevanja prek izobraževanja in kulturnega sodelovanja (Evropska komisija 2005b: 4).

V sporočilu Komisije o okrepljenem partnerstvu je posebno poglavje posvečeno varnosti, zlasti boju proti drogami. Komisija je sprejela strategijo boja proti uživanju, proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami za obdobje 2005–2012, ki zahteva vzporeden boj proti organiziranemu kriminalu, korupciji in pranju denarja. Komisija se je zavezala nadaljnji pomoči Latinski Ameriki na tem področju, in sicer v obliki finančnih spodbud v okviru sporazumov z državami Latinske Amerike, ki bodo spodbujale dobro finančno, davčno in sodno upravljanje (Evropska komisija 2005b: 7).

Tudi v sporočilu je posebna pozornost namenjena omenjenemu regionalnemu povezovanju. Po mnenju Evropske komisije so države Latinske Amerike prve med državami v razvoju na tem področju, a povezovanje še ni končano in še naprej ostaja prednostna naloga. Kot

dolgoročno strategijo spodbuja povezovanje na ravni celotne celine, ki ne bi ogrozilo dosedanjih sporazumov. Učinkovite infrastrukture bi namreč znatno povečale trgovinske zmogljivosti latinskoameriških izvoznikov, zato je treba spodbujati evropske in latinskoameriške finančne ustanove, naj podprejo območno povezovanje s pomočjo povezovanja omrežnih infrastruktur predvsem na področju energetike, vode, prevoza, telekomunikacij in raziskav. Komisija pa pri tem poziva tudi Evropsko investicijsko banko, naj ponudi svojo podporo v okviru prihodnje pomoči za Latinsko Ameriko (Evropska komisija 2005b: 8).

Politika razvojnega sodelovanja EU za Latinsko Ameriko se danes izvaja v okviru sedanjega finančnega okvira za obdobje 2007–2013⁴⁴. Strategija za to obdobje pa je povzeta v dokumentu Komisije Regionalno načrtovanje za Latinsko Ameriko za obdobje 2007–2013⁴⁵, kjer so opredeljena posebna področja programov regionalnega razvojnega sodelovanja.

4.1 Razvojno sodelovanje

Skupnost je razvojno pomoč Latinski Ameriki začela zagotavljati leta 1976, a do leta 1981, ko se je pomoč takratne EGS znatno povečala, cilji te pomoči niso bili natančno določeni (Freres 2000: 5).

Azijske in latinskoameriške države so bile za Evropsko skupnost, v primerjavi z državami AKP, v prvih desetletjih evropskega povezovanja drugotnega pomena, čeprav po mnenju Birocchija ekonomski dejavniki kažejo drugače – glede na dinamiko številnih azijskih gospodarstev in zgodovinsko povezavo z Latinsko Ameriko ter predvsem glede na velikost obeh trgov za evropski izvoz. Po Birocchiju je bil odnos Evrope do azijskih in nekaterih latinskoameriških držav sprva predvsem defenziven, torej strah pred agresivnimi trgovinskimi tekmeci. V piramidi trgovinskih preferenc EU so bile te države na dnu lestvice, za državami AKP in za mediteranskimi državami (1999: 1).

---

⁴⁴ Večletni finančni okvir določa maksimalne vsote sredstev iz proračuna EU za vsako leto za širša politična področja (poglavja) in skupne najvišje možne zneske za plačila in obveznosti. Letni proračun temelji na finančnem okviru, določenem za obdobje 5 do 7 let.

⁴⁵ Regional Programming Document for Latin America 2007–2013

Uradna razvojna pomoč ES je leta 1976 znašala 13 milijonov ECU, leta 1987 pa kar 319 milijonov ECU, pomoč ES in držav članic skupaj pa je takrat predstavljala 40 % pomoči, ki jo je prejela Latinska Amerika. Leta 1993 so ES in države članice skupaj postale največji donator razvojne pomoči (61,5 %) (Hoste 1999). Ob koncu prejšnjega stoletja je začela postopoma upadati (v primerjavi z drugimi donatorji), kar je po Crawleyu rezultat napredka v odnosih na drugih področjih – oblikovanje okvira sodelovanja, politični dialog in strateško partnerstvo (v Freres 2000: 5). Iz tabele 4.1 je razvidno, da je razvojna pomoč ES od leta 2000 dalje počasi naraščala, v povprečju pa znaša približno 5 % vse uradne razvojne pomoči ES.

Tabela 4.1: Uradna razvojna pomoč iz splošnega proračuna Komisije v obdobju 2000–2006 (v milijonih EUR)

leto	Latinska Amerika	
	obveze	plačila
2000	277	195
2001	301	152
2001	333	182
2003	342	290
2004	312	314
2005	329	376
2006	356	343

Vir: EuropeAid v Evropska komisija 2008i

EU vodi skupno razvojno politiko za države Latinske Amerike in Azije (ALA), ki niso podpisnice konvencije iz Lomeja in ne uživajo ugodnosti politike Skupnosti glede Sredozemskih tretjih držav. Uredba EGS št. 443/92 o finančni in tehnični pomoči državam v razvoju v Aziji in Latinski Ameriki ter o sodelovanju z njimi je prvi uradni dokument, ki ureja sodelovanje na tem področju. Oblike tovrstnega sodelovanja „*so del celovite politike sodelovanja z vsemi državami v razvoju, ki vključuje širitev njihove trgovine z vključitvijo v sistem večstranske trgovine, s primernimi ukrepi, katere je treba sprejeti v okviru zadevnih mednarodnih organizacij in s posebnimi ukrepi, kot je shema splošnih ugodnosti Skupnosti*“ (EGS 1992: uvodna izjava 1).

Sodelovanje z državami ALA je bilo v uredbi razdeljeno v finančno in tehnično pomoč ter gospodarsko sodelovanje, kot idealni cilj izvajanja uredbe pa bil določen človeški razvoj

teh regij v nasprotju z zgolj gospodarskim razvojem. Ena glavnih značilnosti uredbe je poudarek na spodbujanju človekovih pravic, vsebuje pa tudi določbo, da „Skupnost lahko v primeru trajnih kršitev temeljnih človekovih pravic in demokratičnih načel spremeni ali celo začasno prekine sodelovanje z zadevnimi državami z omejevanjem sodelovanja na aktivnosti, ki neposredno koristijo ogroženim skupinam prebivalstva“ (EGS 1992: člen 2).

Uredba določa tudi uvedbo okvirnih petletnih programov za „vsak cilj, državo ali, če je to primerno, za vsako regijo“ (člen 9), cilj teh programov pa je dolgoročna skladnost pomoči Skupnosti.

Kot že omenjeno je Evropska unija (Evropska skupnost in države članice) glavna donatorica v Latinski Ameriki. Ko govorimo o razvojni pomoči EU, s tem mislimo na pomoč, ki jo zagotavljajo Evropske institucije, torej Komisija in v manjši meri Evropska investicijska banka. Ta pomoč je le del uradnih tokov pomoči v Latinsko Ameriko, saj ima vsaka od držav članic še svoj dvostranski program (evropska dvostranska pomoč) (Freres 2000: 4). Tako obstaja trenutno 28 virov pomoči, Skupnost in 27 držav članic. Glavni instrument Skupnosti za izvajanje te politike je Instrument za financiranje razvojnega sodelovanja⁴⁶, ki ga ureja Uredba (ES) št. 1905/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o vzpostavitvi instrumenta za financiranje razvojnega sodelovanja in je namenjen za podporo politiki razvojnega sodelovanja Skupnosti, katere cilji so zmanjševanje revščine, trajnostni razvoj in socialni razvoj ter skladno in postopno vključevanje držav v razvoj v svetovno gospodarstvo (Uredba (ES) št. 1905/2006).

Instrument pokriva pet geografskih območij, in sicer Azijo in srednjo Azijo, Bližnji vzhod, Latinsko Ameriko in Južno Afriko, ter pet tematskih programov (Investiranje v ljudi, Okolje in trajnostno upravljanje z naravnimi viri, vključno z energijo, Nedržavni akterji in lokalne oblasti v razvojnem procesu, Varnost preskrbe s hrano ter Migracije in azil) (Evropska komisija 2008i: 8). Skupni znesek za obdobje 2007–2013 je 16.897 milijonov

---

⁴⁶ Glavni okvir instrumenta je Evropsko soglasje o razvoju, katerega glavni cilj je izkoreninjenje revščine v partnerskih državah in regijah v kontekstu trajnostnega razvoja, vključno z doseganjem razvojnih ciljev tisočletja ter spodbujanje demokracije, dobrega upravljanja ter spoštovanje človekovih pravic in vladavine prava (glej 2.3 Politika razvojnega sodelovanja EU).

EUR. Geografskim programom je namenjenih 10.057 milijonov EUR, tematskim pa 5.596. V okviru prvih je Latinski Ameriki namenjenih 2.690 milijonov EUR (tabela 4.2). Sredstva so namenjena predvsem izkoreninjanju revščine in doseganju razvojnih ciljev novega tisočletja (Uredba (ES) št. 1905/2006), na voljo pa so še dodatna sredstva, med drugim v okviru evropske pobude za demokracijo in človekove pravice. V skladu s posebnimi določbami instrumenta sta bili na podlagi potreb in izkušenj za obdobje 2007–2013 socialna kohezija in regionalno povezovanje določena kot prednostni področji. Druge pomembnejše naloge so dobro upravljanje, skupni visokošolski prostor EU in Latinske Amerike ter spodbujanje trajnostnega razvoja. V ta namen je bilo določenih več strateških prednostnih nalog, vključno z ohranjanjem visoke ravni političnega dialoga na regionalni in tudi podregionalnih ravneh. Za Latinsko Ameriko je bilo za obdobje 2007–2013 sprejetih 21 strateških dokumentov (za posamezne države, podregije in za regijo kot celoto).

Tabela 4.2: Okvirna finančna sredstva Evropske skupnosti za obdobje 2007–2013 (v milijonih EUR)

<i>Geografski programi:</i>	<i>10.057</i>
Latinska Amerika	2.690
Azija	5.187
Srednja Azija	719
Bližnji vzhod	481
Južna Afrika	980
<i>Tematski programi:</i>	<i>5.596</i>
Investiranje v ljudi	1.060
Okolje in trajnostno upravljanje z naravnimi viri	804
Nedržavni akterji in lokalne oblasti v razvojnem procesu	1.639
Varnost preskrbe s hrano	1.709
Migracije in azil	384
Države AKP, ki so pogodbenice Protokola o sladkorju ⁴⁷	1.244

Vir: Uredba (ES) št. 1905/2006

EU Latinski Ameriki namenja tudi sredstva prek posebnih programov za tehnično in finančno pomoč, med drugimi program ALFA za univerzitetno sodelovanje, ALBAN za visokošolske štipendije, AL-Invest za sodelovanje med podjetji, ATLAS za sodelovanje med gospodarskimi zbornicami, ALURE za sodelovanje v energetske sektorju, @LIS za spodbujanje večje uporabe informacijske tehnologije, URB-AL za decentralizirano

⁴⁷ Proces prilagajanja držav podpisnic protokola o sladkorju, ki so prizadete zaradi reforme ureditve EU za sladkor; Belize, Gvajana, Jamajka, Saint Kitts in Nevis, Trinidad in Tobago, Fidži, Republika Kongo, Slonokoščena obala, Kenija, Madagaskar, Malavi, Mauricijus, Mozambik, Svazi, Tanzanija, Zambija in Zimbabve.

sodelovanje med lokalnimi organi in projekt za ustanovitev observatorija za odnose med EU in Latinsko Ameriko OREAL (Evropski parlament 2007: 1).

Leta 2004 je Komisija razvila tudi program EUROSocial, ki pomaga državam Latinske Amerike oblikovati in izvajati socialne politike za zmanjšanje vrzeli med bogatimi in revnimi. Program traja pet let in Komisija je zanj namenila 30 milijonov EUR, načrtovano pa je že naslednje obdobje izvajanja programa 2010–2014 (Evropska komisija 2008k: 31). Evropska komisija namreč meni, da so neenakost, revščina in socialna izključenost ovira gospodarskemu razvoju, da ustvarjajo nestabilnost in nezadovoljstvo in tako posledično ogrožajo že tako šibke demokratične sisteme (O'Toole 2007: 331).

Tabela 4.3: Sodelovanje z državami v razvoju v Latinski Ameriki

Naslov Poglavje Člen Postavka	Postavka	Odobrena proračunska sredstva 2009		Odobrena proračunska sredstva 2008		Izvedba 2007	
		Obveze	Plačila	Obveze	Plačila	Obveze	Plačila
19 09 01	Sodelovanje z državami v razvoju v Latinski Ameriki	353.681.000	329.810.000	346.242.000	320.000.000	339.764.080	341.001.717
	Člen 19 09 01 — Vmesni seštevek	353.681.000	329.810.000	346.242.000	320.000.000	339.764.080	341.001.717
19 09 02	Pripravljalni ukrep – Sodelovanje z državami srednjega dohodkovnega razreda v Latinski Ameriki	2.000.000	3.000.000	1.500.000	1.500.000		
	Člen 19 09 02 — Vmesni seštevek	2.000.000	3.000.000	1.500.000	1.500.000		
	Poglavje 19 09 — Seštevek	355.681.000	332.810.000	347.742.000	321.500.000	339.764.080	341.001.717

Vir: Splošni proračun EU za leto 2009

V tabeli 4.3 so predstavljena proračunska sredstva, ki jih je EU za leto 2009 namenila za Latinsko Ameriko, torej konkretna sredstva iz splošnega proračuna EU, ki so bila Latinski Ameriki namenjena v enem letu (v tabeli 4.2 so sredstva za petletno obdobje). Razvojno sodelovanje pod to postavko proračuna EU je namenjeno predvsem doseganju razvojnih ciljev novega tisočletja, pa tudi spodbujanju demokracije, odgovornemu vodenju držav, zagotavljanju spoštovanja človekovih pravic in pravne države ter krepitvi trajnostnega razvoja in gospodarskega povezovanja.

Komisija za države, ki jih je odbor za razvojno pomoč (DAC) Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) opredelil kot „prejemnice uradne razvojne pomoči“, vsako leto poroča o izpolnjevanju merila, ki zahteva, da se 35 % pomoči za te države nameni za socialno infrastrukturo in storitve. To merilo je bilo že uporabljeno in preseženo v preteklosti, pri čemer je treba prispevek EU obravnavati kot del splošne donatorske podpore socialnim sektorjem. Poleg tega bo Komisija skušala zagotoviti, da bo 20 % pomoči za programe za države v okviru instrumenta za razvojno sodelovanje do konca leta 2009 dodeljenih osnovnemu in srednjemu izobraževanju ter osnovnemu zdravstvu prek projektov, programov ali proračunske pomoči za te sektorje (Proračun EU 2009).

Tabela 4.4: Uradna razvojna pomoč Latinski Ameriki in Karibom 1994–2004 (neto izplačila v milijonih ameriških dolarjev)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Skupno	4.952	5.652	5.473	4.486	4.484	4.737	3.797	5.189	4.589	5.349	5.589
ZDA	1.043	781	355	541	493	610	599	1.087	1.055	1.603	1.247
Japonska	826	1.132	980	703	533	798	783	734	587	453	302
Kanada	116	111	110	120	106	116	87	103	113	136	166
EU skupno*	2.186	2.564	2.794	2.109	2.239	1.900	1.536	2.251	1.883	2.107	2.735
EU države članice											
Skupno	1.809	2.001	2.248	1.660	1.703	1.475	1.236	1.751	1.588	1.675	2.226
Francija	200	255	235	165	156	150	97	99	153	174	263
Nemčija	431	582	824	445	427	360	310	307	320	430	611
Italija	260	73	103	31	120	-1	-14	-20	13	39	68
Nizozemska	249	340	342	298	295	140	130	254	211	169	254
Španija	353	322	329	210	275	263	231	641	354	436	561
Portugalska	0	1	1	0	1	1	1	2	2	0	1

Vir: OECD podatkovna baza Odbora za razvojno pomoč (Development Assistance Committee Database) (IADB 2006)

*EU skupno – pomoč ES in pomoč, ki jo zagotavljajo posamezne države

Iz tabele 4.4 lahko razberemo, da EU v grobem državam Latinske Amerike zagotovi približno polovico vse prejete razvojne pomoči, sledijo ji ZDA, Japonska in Kanada. Med posameznimi državami članicami EU so najpomembnejše donatorice Francija, Nemčija, Italija, Nizozemska, Španija in Portugalska. V tem obdobju je delež pomoči EU, ki ga je zagotovila Evropska skupnost, nihalo med 15 % (leta 2002) in 24 % (1998).

4.1.1 Evropska investicijska banka

Poleg donacij EU državam v razvoju nudi tudi posojila in sicer v okviru Evropske investicijske banke. EIB je institucija EU, ki financira naložbene projekte v državah članicah EU in v tretjih državah, s katerimi je EU sklenila pridružitvene sporazume. Javnim in zasebnim subjektom nudi kredite v podporo gospodarskim projektom, naložbam v infrastrukturo in programom, ki spodbujajo zasebni sektor v vseh gospodarskih sektorjih. Ta posojila so glavni vir naložb v zasebni sektor v nekaterih regijah, predvsem znotraj

držav AKP (Bonet Madurga 2007: 7). Dejavnosti banke v državah Azije in Latinske Amerike (ALA) dopolnjujejo strategijo sodelovanja EU s temi državami (Poročilo EIB 2007: 46), ALA pa je pravzaprav skupina držav v razvoju, kjer EU najbolj podpira neposredne tuje naložbe (Bonet Madurga 2007: 26).

Financirani projekti morajo biti v skupnem interesu EU in države prejemnice. Prednost pa imajo projekti, ki ustrezajo enemu od naslednjih kriterijev:

- v projektu sodelujejo hčerinska podjetja evropskih podjetij,
- oblikovanje ali razvoj skupnih podjetij s sodelovanjem evropskih in lokalnih delavcev,
- prenos tehnologije in evropskega know-how-a (ibid.).

Za razliko od držav AKP ali mediteranskih držav, EIB Aziji in Latinski Ameriki odobri le posojila iz svojih lastnih virov, ki jih nameni naložbam v osnovna sredstva (ibid.).

Tudi operacije EIB v Latinski Ameriki in Aziji se izvajajo v okviru mandatov posojilne dejavnosti. Prvi tak mandat je bil odobren leta 1993, ko je Svet ministrov EU to regijo vključil v okvir mandatorov za odobritev posojil Evropske investicijske banke v okviru politike Skupnosti na področju sodelovanja in razvojne pomoči. V zadnjem končanem mandatu (ALA III) od februarja 2000 do konca januarja 2007 je bilo območju namenjenih 2.480 milijonov EUR (Poročilo EIB 2007: 46), katerih cilj je bil podpora naložb, ki so v interesu Evropske unije in države prejemnice. Posojila so namenjena predvsem spodbujanju gospodarskega sodelovanja.

Centralni ameriški banki za gospodarsko povezovanje (CABEI) je EIB na primer odobrila posojilo v višini 20 milijonov EUR za izgradnjo cestnega koridorja v Hondurasu, ki bo povezoval obali Atlantskega in Tihega oceana. Projekt je del pobude v okviru programa Puebla-Panama, regionalnega akcijskega načrta za izboljšanje čezmejne infrastrukture v Srednji Ameriki in Mehiki. Druga posojila so bila namenjena projektiranju in posodobitvi digitalnih omrežij za mobilno telefonijo v Kolumbiji, Ekvadorju in Peruju ter naložbam v Michelinovo tovarno pnevmatik v Braziliji (Poročilo EIB 2006: 52).

V letu 2006 je EIB za projekte v Aziji in Latinski Ameriki namenila 483 milijonov EUR posojil, od tega 240 milijonov EUR v Latinski Ameriki (Braziliji, Kolumbiji, Ekvadorju, Hondurasu in Peruju) in 243 milijonov EUR v Aziji (Pakistanu, Vietnamu, Šrilanki in Maldivom). V letu 2007 je EIB pričela nov mandat posojilne dejavnosti za Azijo in Latinsko Ameriko za obdobje 2007–2013. V tem času lahko partnerskim državam ALA odobri 3,8 milijarde EUR posojil. To je znatno povečanje v primerjavi s prejšnjim mandatom za obdobje 2000–2006. Nov mandat je okvirno omejen na 2,8 milijarde EUR posojil za Latinsko Ameriko (in 1 milijardo EUR posojil za Azijo) (Poročilo EIB 2007: 46).

V letu 2007 so posojila EIB za projekte v Aziji in Latinski Ameriki skupaj znašala 925 milijonov EU. Od tega je bilo 356 milijonov EUR namenjenih projektom v Braziliji, Panami, Peruju in Urugvaju. To je bilo prvo posojilo, ki ga je EIB zagotovila v okviru svojega 3 milijarde EUR vrednega sklada za trajnostno energijo in zanesljivo energetske oskrbe, ki so ga junija 2007 odobrili guvernerji banke, namenjen pa je spodbujanju ukrepov EU zaradi podnebnih sprememb in za zanesljivost energetske oskrbe (Poročilo EIB 2007: 46).

Odkar je EIB leta 1992 začela s posojilno dejavnostjo v državah ALA, je skupno (do konca leta 2006) zagotovila skoraj sto posojil v skupni vrednosti 4.762 milijonov EUR, od katerih jih je bilo 55 % namenjenih projektom v Latinski Ameriki, 45 % pa projektom v Aziji (Poročilo EIB 2006: 52).

Razširila se je tudi sektorska in ozemeljska pokritost mandata, da bi EIB lahko bolje podprla strategijo sodelovanja EU z državami ALA. Zdaj lahko financira projekte, ki prispevajo k okoljski trajnosti, blažitvi posledic podnebnih sprememb in k zanesljivosti oskrbe z energijo v EU (Poročilo EIB 2006: 53).

4.1.2 Posebnosti razvojnega sodelovanja med EU in LA

Obravnavanje Latinske Amerike je bilo že od samega začetka drugačno od odnosov z državami AKP. Omenili smo že, da je oblikovanje razvojne politike tesno povezano z odnosi držav članic s svojimi nekdanjimi kolonijami. Tako so se odnosi z državami AKP

razvili prej in predstavljajo os razvojne politike EU. Odnosi z Latinsko Ameriko pa so se med drugim okrepili po vstopu Španije in Portugalske v Unijo. V tistem obdobju razmer v Latinski Ameriki kot celoti ni bilo mogoče primerjati z najmanj razvitimi državami (v primerjavi z državami AKP), prav tako pa regija ni bila preveč zanimiva kot gospodarski partner (Hoste 1999: 1).

Ugotovili smo že, da EU tudi danes vodi različno politiko razvojnega sodelovanja za države AKP, ki se izvaja v okviru Evropskega razvojnega sklada, instrumenta za zagotavljanje pomoči razvojnega sodelovanja za države AKP, ki ne črpa sredstev iz proračuna Skupnosti, in za države Latinske Amerike in Azije v okviru Instrumenta razvojnega sodelovanja. Iz literature in iz njenih lastnih virov (glej spletni portal Evropske komisije⁴⁸) lahko ugotovimo, da Evropska unija pod razvojno politiko v ožjem smislu razume praktično le sodelovanje z državami AKP. Pravzaprav lahko hitro ugotovimo, da na tem področju, poleg že omenjenih težav zaradi usklajevanja med državami članicami in z drugimi politikami EU, obstaja velika zmeda glede pristojnosti znotraj Evropske komisije.

Poleg različne pravne podlage - člen 310 Pogodbe o ES namreč obravnava Sporazum iz Cotonouja in pridružitvene sporazume (predvsem z Latinsko Ameriko in Azijo), člen 308 pa je namenjen izključno finančni in tehnični pomoči azijskim in latinskoameriškim državam v razvoju - je generalni direktorat Komisije za zunanje odnose (GD Relex) zadolžen za odnose z vsemi državami v razvoju, medtem ko so v pristojnosti generalnega direktorata za razvoj (DG Development) le odnosi z državami AKP. Dearden (2007: 9) meni, da so odnosi z AKP za EU pomembnejši zaradi neposredne bližine, saj dogajanje na tem območju močnejše vpliva na Evropo. Vedno več pozornosti je pri tem posvečene nadzoru nad priseljevanjem.

V skladu z načelom „trgovina, ne pomoč“, EU zagovarja vključevanje držav v razvoju v svetovno gospodarstvo in razvojno pomoč namenja predvsem najrevnejšim državam. Države Latinske Amerike pa po večini spadajo v srednji dohodkovni razred. Glede na

---

⁴⁸ http://ec.europa.eu/development/index_en.cfm

relativno visoko stopnjo razvoja, Latinska Amerika torej ni prednostna naloga kar zadeva razvojno sodelovanje (Ocampo in Parra 2001: 39).

Glede vsebine sodelovanja je politika EU prilagojena specifičnim razmeram v Latinski Ameriki. Veliko pomoči je zato namenjene preprečevanju pridelovanja drog in trgovanja z njimi ter odpravi trgovine z ljudmi.

Prav tako lahko ugotovimo, da se tudi razvojno sodelovanje s posameznimi podregijami v Latinski Ameriki med seboj razlikuje. Medtem ko količina pomoči, namenjene državam Andske skupnosti presega pomoč Srednji Ameriki, je pri pomoči na prebivalca ravno obratno in Srednja Amerika je bila po letu 2000 celo največja prejemnica pomoči EU na prebivalca. Ravno tako so bile Bolivija, Nikaragva in Peru prednostne destinacije pomoči v devetdesetih letih (ibid.).

4.2 Politični dialog

Za omogočanje razprave o različnih vprašanjih skupnega interesa, so države Latinske Amerike leta 1986 ustvarile forum za politično posvetovanje, Skupino Rio. Forum je imel sprva 6 članic, danes pa ga sestavlja 23 držav, in sicer vse države Latinske Amerike, Dominikanska republika, Jamajka, Belize, Gvajana in Haiti. Kuba se je skupini pridružila novembra 2008. Upravljanje skupine je krožno in začasno, trenutno ji predseduje Mehika.

Dialog med Skupino Rio in EU je bil institucionaliziran leta 1990 in je bil do leta 1999 edini okvir za politični dialog med regijama glede vprašanj skupnega interesa (človekove pravice, zmanjševanje revščine, mir in varnost, droge itd). EU in Skupina Rio se srečujeta na ministrski ravni vsaki dve leti, vsakič v eni od regij. Zadnji srečanja sta potekali v Santu Domingu aprila 2007 in v Pragi maja 2009 (portal Evropske komisije⁴⁹). Srečanja med EU in Skupino Rio še danes predstavljajo ključni forum za medregionalne pogovore (O'Toole 2007: 326).

---

⁴⁹ EU in Skupina Rio: http://ec.europa.eu/external_relations/la/riogroup_en.htm (6. oktober 2009).

Politični odnosi med EU in Latinsko Ameriko so se najbolj okrepili ob koncu devetdesetih let, in sicer tako na regionalni ravni kot na subregionalni (Mercosur, Andska skupnost, Skupina San José) in dvostranski ravni. Ta okrepitev odnosov je bila možna tudi zaradi doseženega napredka na področju demokracije in človekovih pravic v Latinski Ameriki, zaradi približanja obeh strani na področju glavnih vprašanj, kot so regionalna integracija, varnost in obramba, ter zaradi skupne volje do okrepitve gospodarske in trgovinske menjave (Bonet Madurga 2007: 9).

Prvo dvostransko vrhunsko srečanje je bilo organizirano v Riu de Janeiru (Rio Summit) 28. in 29. junija 1999 (portal Evropske komisije - op. 44). V tem brazilskem mestu se je srečalo 47 predsednikov držav in vlad Evrope, Latinske Amerike in Karibov⁵⁰ (portal CELARE⁵¹). Namen prvega vrhunškega srečanja je bila okrepitev političnih, gospodarskih in kulturnih vezi za razvoj strateškega partnerstva, v okviru katerega bi lahko oblikovali skupne politične in gospodarske ukrepe (O'Toole 2007: 325). Vse sodelujoče strani so se na srečanju zavzele za institucionalni dialog med regijama, ohranjanje demokracije in varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, sodelovanje pri vprašanjih mednarodnega miru in varnosti (portal Evropske komisije - op. 44) ter določile skupna načela in cilje, ki naj bi služili kot podlaga za oblikovanje strateškega partnerstva (portal CELARE - op. 46). Na gospodarskem področju so se države zavzele za:

- večstranski trgovinski sistem,
- odprti regionalizem,
- okrepitev gospodarskih odnosov med regijama,
- spodbujanje liberalizacije trgovine kot načina za povečanje blaginje in boja proti škodljivim učinkom nestanovitnih finančnih tokov,

---

⁵⁰ Vrhunskih srečanj EU-LAK se udeležujejo tudi predstavniki Karibskih držav, s katerimi je EU sicer podpisala Lomejsko konvencijo

⁵¹ Latinskoameriško središče za odnose z Evropo - Centro Latinoamericano para las Relaciones con Europa. Vrhunska srečanja EU-LAK:
http://www.celare.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=88 (6. oktober 2009).

- sodelovanje na področju kulture, izobraževanja, tehnologije in družbe ter za ohranjanje in poznavanje ogromne kulturne dediščine obeh regij, spodbujanje univerzalnega dostopa do izobrazbe in spodbujanje ter ohranjanje kulturne raznolikosti (ibid.).

Na naslednjem vrhunskem srečanju, ki je potekalo leta 2002 v Madridu, so sodelujoči sprejeli dokument o skupnih vrednotah in stališčih (O'Toole 2007: 331). Srečanje je dodatno spodbudilo utrditev odnosov med regijama. V tem smislu je ena glavnih značilnosti srečanj, da spodbujajo proces pridruževanja, zato se v tem času sprejmejo številne nove obveze; na prvem srečanju so se vzporedno z dvoregionalnim vrhunskim srečanjem začela pogajanja za pridružitveni sporazum s Čilom in Mercosurjem, na drugem srečanju so se pogajanja s Čilom zaključila, sklenjen pa je bil dogovor o okrepitvi političnega dialoga in sodelovanja z Andsko skupnostjo in Srednjo Ameriko ter o ponovnem zagonu pogajanj z Mercosurjem (portal CELARE - op. 46).

Leta 2004 v Guadalajari, kjer so sprejeli deklaracijo iz Guadalajare⁵², ki se osredotoča na socialno vključenost (O'Toole 2007: 331), so sodelujoče strani poglobljale prvotne zaveze z bolj specifičnimi pobudami in novimi zavezami. Glavni temi dvoregionalnih pogajanj sta bili multilateralizem, socialna kohezija, pa tudi boj proti revščini in lakoti, aidsu, podpora invalidnim osebam, zaščita otrok itd. V tem kontekstu je bil sprejet širok političen konsenz o temah, obravnavanih v mednarodnih forumih, oblikovan je bil program EUROsociAL, začel pa se je tudi postopek ocenjevanja za prihodnje sodelovanje EU s Srednjo Ameriko in Andsko skupnostjo.

Četrto vrhunsko srečanje EU-LAK je potekalo na Dunaju leta 2006. Na obsežnem dnevnem redu so bile med drugim ponovno tradicionalne teme, kot so demokracija, multilateralizem, boj proti terorizmu, pa tudi nekatera nova vprašanja, povezana z energijo, rastjo in zaposlovanjem ter preseljevanjem (portal CELARE - op. 46). Na srečanju so se uradno začela pogajanja o pridružitvenem sporazumu EU-Mehika, potekalo pa je tudi vrhunsko

---

⁵² Declaración de Guadalajara: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/june/tradoc_117671.pdf (6. oktober 2009).

srečanje gospodarstvenikov in alternativno vrhunsko srečanje EA3 (srečanje socialnih gibanj in nevladnih organizacij).

Zadnje vrhunsko srečanje je potekalo v Limi (Peru), 16. in 17. maja 2008 (Deklaracija iz Lime⁵³). Sodelujoči so se osredotočili na reševanje vprašanj revščine, neenakosti in socialne vključenosti ter trajnostnega razvoja, podnebnih sprememb, okolja in energije. Pri tem so poudarili pomen doseganja razvojnih ciljev tisočletja ZN, poleg tega pa so bile pomembne teme trajnostni razvoj, predvsem pa okoljska vprašanja, podnebne spremembe in energija. Obe strani sta se zavzeli za dvostransko sodelovanje pri teh vprašanjih (ibid.). Poleg tega je bil na srečanju oblikovan program EUroCLIMA za sodelovanje pri blažitvi podnebnih sprememb, zaključilo pa se je strateško približevanje med EU in Mehiko. Naslednje vrhunsko srečanje bo potekalo v prvi polovici leta 2010 v Španiji (portal CELARE - op. 46).

4.2.1 *Eurolat*

Predsedniki Evropskega parlamenta, latinskoameriškega parlamenta, andskega parlamenta in srednjeameriškega parlamenta⁵⁴ so na srečanju v Bruslju 8. novembra 2006 na predlog sedemnajste medparlamentarne konference EU - LAK, ki je potekala v Limi (Peru) med 14. in 17. junijem 2006, ustanovili Evrolatinskoameriško parlamentarno skupščino – Eurolat (Ustanovni akt evro-latinskoameriške parlamentarne skupščine⁵⁵).

Pred tem so medparlamentarne konference med EU in Latinsko Ameriko potekale vsake dve leti od leta 1974 in tako povezovale Evropski parlament in latinskoameriški parlament, kasneje pa so se jima pridružili drugi regionalni integracijski parlamenti Latinske Amerike (Parlacen, Parlandino in skupna parlamentarna komisija Mercosur) (ibid.).

---

⁵³ Declaración de Lima: http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/eurosocial/documents/declaration_lima_es.pdf (6. oktober 2009).

⁵⁴ Parlatino – latinskoameriški parlament, Parlandino – andski parlament, Parlacen – srednjeameriški parlament.

⁵⁵ Constituent Act of the Euro-latinamerican Parliamentary Assembly: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/key_documents/acta_constitutiva_en.pdf (6. oktober 2009).

Po Martinu (2002: 52) je Eurolat ena najpomembnejših manifestacij institucionalizacije dvoregionalnih odnosov na političnem področju. CELARE (v Martin 2002: 52) opredeli tri obdobja prisotnosti Evropskega parlamenta v Latinski Ameriki. Prvo je obdobje odprtja odnosov, ki traja od sredine šestdesetih pa do sredine sedemdesetih let. Drugo obdobje je povezano z razvojem političnih in gospodarskih vezi med regijama ter s prizadevanji za mir in spoštovanje človekovih pravic v osemdesetih letih, zadnje obdobje⁵⁶ je povezano s sodelovanjem pri vprašanih prihodnosti in podpore pri tranziciji in utrditvi demokracije.

Namen evrolatinskoameriške parlamentarne skupščine je podpora, spodbujanje in utrjevanje dvoregionalnega strateškega partnerstva v praksi. Tri glavna področja udejstvovanja pa so: a) zadeve, ki se nanašajo na demokracijo, zunanjo politiko, upravljanje, povezovanje, mir in človekove pravice; b) gospodarske, finančne in trgovinske zadeve ter c) socialne zadeve, izmenjave ljudi, okolje, izobraževanje in kultura (Ustanovni akt evro-latinskoameriške parlamentarne skupščine).

Eurolat sestavljajo plenarna skupščina, upravni odbor, odbori in izvršni sekretariat. Eurolat je forum za razpravo, nadzor in spremljanje vseh vprašanj v zvezi z dvoregionalnim strateškim partnerstvom Evropska unija – Latinska Amerika in Karibi. Zadolžen je za sprejemanje resolucij in priporočil, naslovljenih na vrhunski srečanja EU-LAK, ustanove, organe in ministrske skupine in konference v okviru tega partnerstva ter izražanje mnenj o odločitvah, sprejetih na vrhunskih srečanjih (Poslovnik Eurolata 2009: člen 3).

Eurolat se načeloma sestaja enkrat letno, izmenično v državi Latinske Amerike in v Evropskem parlamentu ali v državi članici Evropske unije na njeno povabilo ter v soglasju s pristojnimi organi Evropskega parlamenta (ibid.).

Evrolatinskoameriško skupščino sestavlja 150 članov, od tega 75 predstavnikov Evropskega parlamenta in 75 predstavnikov latinskoameriške strani (predstavniki Parlatina, Parlandina, Parlacena in od aprila 2009 Parlasurja). V odborih EU-Mehika in EU-Čile sta zastopana tudi mehiški in čilski parlament. Eurolatu sopredsedujeta po en član z vsake

---

⁵⁶ ki traja vsaj do leta 2002, ko je članek nastal.

strani, ima pa tudi tri stalne odbore in sicer Odbor za zunanje zadeve, varnost in človekove pravice, Odbor za gospodarske, finančne in trgovinske zadeve ter Odbor za socialne zadeve, človeške izmenjave, okolje, izobraževanje in kulturo (Poslovník Eurolata 2009: člen 2).

4.3 Odnosi s podregijami in sporazumi

Med letoma 1970 in 1976 je bilo podpisanih kar nekaj nepreferencialnih sporazumov in sicer med ES in Argentino leta 1971, ES in Urugvajem leta 1973, ES in Brazilijo leta 1973 ter ES in Mehiko leta 1975. To so bili trgovinski in ne preferencialni sporazumi, imenujemo pa jih tudi sporazumi prve generacije. Poleg konvencije iz Lomeja so to prvi sporazumi, ki jih je Evropska komisija podpisala z državami v razvoju (Whitehead v Martin 2002: 51).

Obenem je za odnose med regijama pomembno, da se je v tem obdobju oblikoval sistem splošnih preferenc, ki je še danes osrednjega pomena pri pogajanjih med regijama (Martin 2002: 52), prišlo pa je tudi do sprememb pravil o poreklu, katerih namen je bilo spodbujanje dvoregionalne trgovine. V tem obdobju so na odnose med regijama še vedno močno vplivali odnosi med posameznimi državami članicami EU in posameznimi državami Latinske Amerike.

Sporazumi druge generacije predstavljajo nov zagon v dvostranskih odnosih med regijama. Prvi tak sporazum je bil podpisan med ES in Brazilijo leta 1980, sledila pa sta mu sporazuma z Andsko skupnostjo leta 1983 in Srednjo Ameriko leta 1985, ki po Mowerju kažeta na poseben interes Skupnosti, da spodbuja krepitev odnosov s podregijami in ne s posameznimi državami (Martin 2002: 54). V obdobju podpisa sporazumov druge generacije je pomembna vse večja institucionalizacija političnih odnosov.

V prvi polovici devetdesetih let, ko so se dvoregionalni politični odnosi okrepili, sta regiji podpisali nekaj sporazumov o sodelovanju in nekaj sporazumov s posameznimi državami. Za te sporazume tretje generacije je značilna vključitev demokratične klavzule. Ti sporazumi že vključujejo tudi evolutivno klavzulo, ki pomeni, da se strani lahko dogovorita

o dodatnih načinih sodelovanja, pri tem pa jima ni treba ponoviti celotnega pogajalskega procesa (Mower v Martin 2002: 56).

V tem obdobju je ES podpisala naslednje sporazume: leta 1990 z Argentino, leta 1990 s Čilom, leta 1999 z Mehiko, leta 1991 z Urugvajem in leta 1992 s Paragvajem. Poleg tega je leta 1992 podpisala sporazum o medinstitucionalnem sodelovanju z Mercosurjem ter sporazume z Brazilijo (1992), Srednjo Ameriko (1993) in Andsko skupino (1993). Odnosi s posameznimi podregijami so natančneje opisani v nadaljevanju.

Čeprav ti sporazumi spodbujajo gospodarske odnose med regijama, so predmet številnih kritik organizacij za humanitarno pomoč, na primer Oxfama, saj preveč temeljijo na zaupanju v prispevek, ki naj bi ga gospodarska liberalizacija imela na rast in zmanjšanje revščine, in se ne osredotočajo dovolj na človeški razvoj (O'Toole 2007: 327).

Sporazumi četrte generacije vsebujejo naslednje elemente: gospodarsko pridruževanje, politično usklajevanje in sodelovanje, sporazumi o recipročnosti in skupnem interesu, institucionalizacija političnega dialoga, liberalizacija trgovine z blagom in storitvami (v skladu s pravili STO), ki naj bo dvostranska in preferencialna ter progresivna in recipročna, spoštovanje načel demokracije in človekovih pravic, oblikovanje Skupnega sveta, sodelovanje na različnih področjih, kot so industrija, naložbe, mala in srednje velika podjetja, evolutivna klavzula, sporazumi o javnih naročilih, konkurenčna politika in lastninske pravice ter politični dialog na različnih ravneh. Namesto tradicionalne razvojne pomoči sporazumi četrte generacije zagotavljajo boljše možnosti dostopa do programov za raziskave in razvoj, izobraževanje, napredne tehnologije in telekomunikacije (Martin 2002: 57–58).

V naslednjih podpoglavjih se bomo posvetili odnosom EU s posameznimi podregijami (Mercosur, Andska skupnost in Srednjeameriški skupni trg) ter Čilu in Mehiki, ki ne pripadata nobeni od teh integracij, venadr je obseg sodelovanja z njima za EU vseeno pomemben. Najprej bomo preučili razvoj odnosov na načelni ravni, v nadaljevanju pa tudi dejanski obseg tujih naložb in menjave EU s posameznimi podregijami in omenjenima

državama ter s tem skušali ugotoviti, kakšen pomen ima Latinska Amerika za EU in obratno.

4.3.1 *Mercosur*

Med Mercosurjem in EU se reden politični dialog odvija na ravni predsednikov držav, ministrov in visokih uradnikov (Evropska komisija 2008i: 29). EU podpira integracijo Mercosurja vse od leta 1991 (Bonet Madurga 2007: 17). „Privilegiran“ odnos med Evropo in Mercosurjem se je razvil zelo zgodaj, le leto po podpisu Pogodbe iz Asuncióna. Leta 1992 je Evropska komisija podpisala medinstitucionalni sporazum z Mercosurjem⁵⁷ (ibid.), leta 1995 pa sta EU in Mercosur podpisala Okvirni sporazum o sodelovanju⁵⁸, ki je omogočil politično sodelovanje in pričetek pogajanj o vzpostavitvi območja proste trgovine (Evropski parlament 2007: 3), obenem pa predstavlja začetek nove politike EU v odnosu do Latinske Amerike, saj predvideva vzpostavitev območja svobodne trgovine, ki temelji na treh stebrih: politični dialog, liberalizacija trgovine in razvojno sodelovanje (Bonet Madurga 2007: 17).

Na prvem vrhunskem srečanju v Riu leta 1999 so predstavniki Mercosurja in EU sklenili začeti pogajanja o pridruženju, ki bi zajemala liberalizacijo celotne trgovine z blagom in storitvami, okrepljeno sodelovanje in politični dialog (Evropska komisija 2008i: 29). S tem se je pričel proces pogajanj za sklenitev sporazuma o pridružitvi (Association Agreement), ki naj bi se zaključil z vzpostavitvijo območja proste trgovine med regijama, ki skupno štejeta približno 683 milijonov ljudi. Že istega leta je Evropski svet sprejel smernice in Komisiji podelil mandat za pogajanja na podlagi okvirnega sporazuma (Bonet Madurga 2007: 18). Od aprila 2000 do januarja 2006 so se predstavniki obeh strani srečali trinajstkrat (Evropska komisija 2008i: 30), in sicer izmenično v Bruslju in v trenutno predsedujoči državi Mercosurja (Bonet Madurga 2007: 18). Cilj pogajanj je bil oblikovanje

---

⁵⁷ Interinstitutional Cooperation Agreement of 29 May 1992 between the Southern Common Market Council and the Commission of the European Communities

⁵⁸ Interregional Framework Cooperation Agreement between the European Community and its Member States, of the one part, and the Southern Common Market and its Party States, of the other part - Joint Declaration on political dialogue between the European Union and Mercosur: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21996A0319\(02\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21996A0319(02):EN:HTML) (6. oktober 2009).

prostotrgovinskega območja med obema regijama z liberalizacijo trgovine z blagom in storitvami v skladu s pravili STO (Evropska komisija 2008i: 29). Sporazum naj bi temeljil na medregionalnem pristopu, prav tako pa naj bi bil celovit in ambiciozen. Liberalizacija bo zajela vse sektorje, upoštevane pa bodo proizvodne in sektorske posebnosti na obeh straneh. Poleg blaga bodo zajete tudi storitve, naložbe in trgi za vladna naročila blaga, storitev in dela.

V skladu z vsemi modernimi prostotrgovinskimi sporazumi EU, je namen sporazuma med EU in Mercosurjem tudi zagotavljanje zaščite pravic intelektualne lastnine in učinkovitih konkurenčnih politik, vključeval pa bo tudi poseben sporazum o sanitarnih in fitosanitarnih standardih. Določil naj bi tudi učinkovit in zavezujoč mehanizem za reševanje sporov v odnosih med regijama (portal Evropske komisije⁵⁹).

Na vrhunskem srečanju v Madridu leta 2002 so se predstavniki Mercosurja in EU sporazumeli o časovnem okviru in pogajalskem procesu ter o pričakovanih glede prihodnjega sporazuma. Potem pa je svetovni gospodarski upad negativno vplival na pogajanja, poleg tega pa jim je škodila tudi argentinska kriza v letih 2001 in 2002. Na ministrskem srečanju decembra 2003 so vpletene strani sprejele sklep o zaključku pogajanj v zvezi s pridruženjem in prostotrgovinskim sporazumom do srečanja v Lizboni oktobra 2004. Tam se je kasneje pokazalo, da je glavna ovira sklenitvi sporazuma kmetijski del sporazuma (Evropski parlament 2007: 3).

Pogajanja med EU in Mercosurjem so tesno povezana s pogajanci iz Dohe, po Lehmannu pa je EU glavni krivec za zastoj teh pogajanj (2006: 1). Kot smo že omenili na načelni ravni EU vsekakor podpira pogajanja, saj meni, da veliko število dvostranskih in regionalnih trgovinskih sporazumov z različnimi pravili ovira izvajanje carinske dejavnosti in ustvarja zapletena pravila za gospodarske subjekte (Eurostat 2008: 2), medtem ko je sistem STO preglednejši in bolj predvidljiv, saj so pri sklepanju dvostranskih in regionalnih

---

⁵⁹ Dvostranski trgovinski odnosi - http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/regions/mercosur/index_en.htm (18. oktober 2009).

sporazumov pogosto prikrajšane države z omejeno pogajalsko močjo, zato ima večstranska liberalizacija s stališča EU bolj pozitiven učinek na razvoj (Eurolat 2008: 4).

V realnosti pa je Mendelson (nekdanji komisar Evropske komisije) že leta 2005 izjavil, da se strinja z nekaterimi obtožbami, da Evropa na tem področju ne naredi dovolj in da ne dosega ambicij Dohe (Mendelson 2005).

Decembra 2007 sta se sicer obe strani ponovno zavezali okrepitvi pogajalskega procesa. Med drugim sta sklenili pripraviti ministrsko srečanje, ki je potekalo v času vrhunškega srečanja EU-LAK v Limi (Evropska komisija 2008i: 29). Na srečanju sta obe strani poudarili pomen „političnega dialoga kot temeljnega orodja za izboljšanje medsebojnega razumevanja pri vnašanjih skupnega interesa, kot je izkoreninjenje revščine, neenakosti in lakote na svetovni in regionalni ravni, spodbujanje socialnega in gospodarskega razvoja ter socialnega vključevanja, spodbujanje človekovih pravic ter boj proti vsem oblikam diskriminacije, preprečevanje podnebnih sprememb in spodbujanje uporabe trajnostnih in obnovljivih virov energije“ (Svet EU 2008: 2).

Od začetka leta 2008 sta se strani srečali na kar 16 krogih pogajanj. Ker pa še vedno priznavata tesno povezavo med temi pogajanjmi in izidom kroga pogajanj iz Dohe, so od leta 2004 potekala le pogajanja tehnične narave, ponoven zagon celovitih pogajanj pa je pričakovan po koncu pogajanj iz Dohe.

Poleg odnosov z Mercosurjem kot celoto EU vzdržuje tudi dvostranske odnose s posameznimi članicami integracije. Ti odnosi temeljijo na okvirnih sporazumih o sodelovanju, ki obema stranema omogočajo, da razpravljata o zadevah v skupnem interesu (Evropska komisija 2008i: 30).

Trenutno je EU največja donatorica razvojne pomoči državam Mercosurja. Za obdobje 2002–2006 je Evropska skupnost skupini držav namenila 48 milijonov EUR razvojne pomoči. Pomoč je bila namenjena vzpostavitvi notranjega trga Mercosurja (21 milijonov EUR), institucionalizaciji (12,5 milijonov EUR) in civilni družbi (14,5 milijonov EUR) (Evropska komisija 2007c: 18), za obdobje 2007–2013 pa 50 milijonov EUR (v okviru

instrumenta z razvojno sodelovanje), in sicer za financiranje dejavnosti razvojnega sodelovanja v Mercosurju in v posameznih državah članicah (Evropska komisija 2007c: 23). EU v celoti je podregiji namenila 324 milijonov EUR razvojne pomoči (Bonet Madurga 2007: 20)

Posojila Evropske investicijske banke so leta 2004 dosegla 57 milijonov EUR in so bila v celoti namenjena Braziliji, leta 2005 pa 94 milijonov EUR (Evropska komisija 2007c: 20). Pred tem sta sredstva banke prejeli Argentina in Brazilija (Bonet Madurga 2007: 20).

4.3.2 *Andska skupnost*

Z Andsko skupnostjo ima EU stalne stike vse od njenih začetkov leta 1969. Države Andske skupnosti so bile prve, ki so od EU prejele razvojno pomoč. Prvi sporazum o sodelovanju je bil sklenjen leta 1983, leta 1993 pa sta obe strani podpisali sporazum tretje generacije, ki je omogočal gospodarsko, trgovinsko in razvojno sodelovanje, vključeval pa je tudi klavzulo o državi z največjimi ugodnostmi⁶⁰ (Evropski parlament 2007: 2).

Na srečanju, ki je potekalo v času vrhunškega srečanja v Riu leta 1999, so se države Andske skupnosti z EU pogajale o podpisu novega sporazuma o sodelovanju, ki bi nadgradil sporazum iz leta 1993. Po letu 2003, ko je bil v Rimu podpisan Sporazum o političnem dialogu in sodelovanju⁶¹, ki prav tako ne vsebuje določb o liberalizaciji trgovine (Evropski parlament 2007: 2), je EU postala glavna donatorica uradne razvojne pomoči Andski skupnosti (Bonet Madurga 2007: 20). V zadnjih letih je bila na dnevnem redu srečanj predvsem regionalna integracija, poleg tega pa še načini krepitve medsebojnih

---

⁶⁰ Načelo največjih ugodnosti (Most Favoured Nations treatment - MFN) je eno od osnovnih načel Svetovne trgovinske organizacije. Načelo zagotavlja nediskriminacijo, kar pomeni, da vsaka članica enako obravnava vse druge članice STO. Če določena članica izboljša pogoje trgovanja enemu partnerju, mora enake pogoje zagotoviti tudi vsem drugim partnerjem, tako da najugodnejša obravnava velja za vse. Vendar pa STO dopušča tudi določene izjeme od tega načela, kot so sporazumi o carinski uniji ali prosti trgovini (portal Izvozno okno - http://www.izvoznookno.si/mednarodno_trgovanje/?act2=8&gr1=faq. (13. oktober 2009)).

⁶¹ Council decision on the signature of a Political Dialogue and Cooperation Agreement between the European Community and its Member States, of the one part, and the Andean Community and its member countries, the Republics of Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and the Bolivarian Republic of Venezuela, of the other part z dne 14. novembra 2003: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0695:FIN:EN:PDF> (7. oktober 2009).

odnosov, boj proti drogam, vladavina prava, preseljevanje in okoljske zadeve (Evropska komisija 2008i: 24).

Obe strani sta leta 2004 v Guadalajari potrdili željo po podpisu pridružitvenega sporazuma in se dogovorili, da bosta pred pričetkom resničnih pogajanj izvedli skupno oceno gospodarskega integracijskega procesa. Novembra 2005 je bil zaključen tehnični del ocene (Bonet Madurga 2007: 20). S pogajanjmi o celovitem pridružitvenem sporazumu želita Evropska unija in Andska skupnost utrditi in okrepiti odnose, ki sta jih gradili več let; poleg tega želita okrepiti politični dialog, okrepiti in izboljšati sodelovanje na številnih področjih in spodbuditi dvoregionalno trgovino in naložbe (Evropska komisija 2008i: 24).

Pogajanja za sklenitev medregijskega pridružitvenega sporazuma med EU in Andsko skupnostjo so se začela junija 2007. Na podlagi enakih načel in ciljev kot v sporazumu iz leta 2003, bo novi sporazum namenjen utrditvi političnih in gospodarskih odnosov med regijama. Trgovinski del je namenjen progresivni in recipročni liberalizaciji trgovine prek celovitih trgovinskih pogajanj, ki bodo v skladu s pravili STO (portal Evropske komisije⁶²).

Leta 2002 je Evropska komisija sprejela okvirni program, v katerem je Andski skupnosti namenila 29 milijonov EUR nepovratne tehnične pomoči za obdobje 2002–2006. Prednostni nalogi sta podpora andski integraciji (akterjem integracijskega procesa, procesom in ukrepom ter udeležbi Andske skupnosti na svetovnem trgu) in vzpostavitev miru na območju Andske skupnosti (Bonet Madurga 2007: 20).

Za obdobje 2007–2013 je Evropska komisija v okviru Instrumenta razvojnega sodelovanja podregiji namenila 50 milijonov EUR razvojne pomoči (Evropska komisija 2007d: 1). Skupno pa naj bi EU Andski skupnosti v tem obdobju zagotovila 713 milijonov EUR razvojne pomoči. Projekti so financirani tako na dvostranski kot na regionalni ravni, njihov namen pa je zagotavljanje pomoči andskim državam na različnih področjih, kot so zagotavljanje miru in socialnega vključevanja, reševanje problemov z drogami, spodbujanje regionalne integracije in zagotavljanje trgovinske pomoči. Poleg tega so države upravičene

---

⁶² Odnosi EU z Andsko skupnostjo - http://ec.europa.eu/external_relations/andean/index_en.htm (22. oktober 2009).

do tematske podpore, na primer za nedržavne akterje ali pomoč na področju demokracije in človekovih pravic (Evropska komisija 2008i: 25).

V zadnjih letih Evropska investicijska banka ni dajala posojil projektom v okviru Andske skupnosti (Bonet Madurga 2007: 20), nazadnje je celotni podregiji namenila posojilo v vrednosti 40 milijonov EUR za pomoč malim in srednje velikim podjetjem (Evropska komisija 2007d: 14).

4.3.3 Srednjeameriški skupni trg

Odnosi Srednje Amerike z EU so imeli pomembno vlogo v zgodovini regije, predvsem v zadnjih desetletjih. Dejavnost EU v procesu demokratizacije je bila ključna za utrditev miru v Srednji Ameriki (Argueta 2008: 2). Predstavniki EU in Kostarike, Gvatemale, Hondurasa, Nikaragve in Salvadorja so se septembra leta 1984 sestali v San Joséju v Kostariki. Na srečanju so razpravljali o razmerah v regiji, ki so bile posebej zaostrene v tem obdobju, predvsem za razrešitev regionalnih konfliktov, demokratizacijo in razvoj območja (Bonet Madurga 2007: 23). Od takrat se predstavniki teh držav redno sestajajo v srednjeameriških in evropskih prestolnicah, kjer nadaljujejo dialog iz San Joséja (Evropski parlament 2007: 2). Po Whiteheadu (v Martin 2002: 54) je dialog pomenil veliko prelomnico, saj je vključeval politično mediacijo na visoki ravni, poleg tega pa je bil dolgoročen in zavezujoč, podregijo kot celoto pa je spodbudil k doseganju miru in rekonstrukciji. Tudi Martin meni, da je bil poseg EU v srednjeameriški konflikt bistvenega pomena, pa tudi za EU predstavlja pomemben dosežek. Pri tem je po njegovem mnenju šlo tudi za vprašanje odnosa sever-jug in za kontrast z ZDA pri reševanju tega konflikta. Namen dialoga je še vedno zagotavljanje politične stabilnosti v regiji, spoštovanje človekovih pravic, gospodarski in družbeni razvoj ter spodbujanje regionalnega povezovanja.

Leta 1993 je EU s Srednjo Ameriko podpisala Okvirni sporazum o sodelovanju (IADB 2006: 19), leta 2002 pa so zadevne strani v Madridu sklenile sporazum iz leta 1993

nadomestiti z novim sporazumom o sodelovanju in političnem dialogu⁶³. V novem sporazumu, podpisanem 15. decembra 2003 v Rimu, je bil tako formaliziran politični dialog, ki se je začel že leta 1984. Leta 2005 je EU pričela z uradnimi pripravami na pogajanja za sklenitev sporazuma o svobodni trgovini, kot tretjega elementa pridružitvenega sporazuma med EU in Srednjo Ameriko. Prva zahteva EU je bila, da ima Srednja Amerika en glas v pogajanjih, saj se ni želela pogajati s posameznimi državami (Bonet Madurga 2007: 23). Sodelovanje med regijama se je razširilo na nadzor priseljevanja, gospodarsko sodelovanje in skupni boj proti terorizmu. Sporazum iz leta 2003 ne zajema liberalizacije trgovine, kot so želele srednjeameriške države, drugače pa je podoben sporazumoma EU s Čilom in Mehiko. Izraža tudi skupni cilj, ki je ustvaritev razmer za pridružitveni sporazum četrte generacije, ki bi vključeval določbo o prosti trgovini. Pogajanja o takšnem sporazumu so se začela na vrhunskem srečanju na Dunaju (Evropski parlament 2007: 2). Sporazum je predviden kot celovit instrument, ki bo zajemal različne vidike odnosov med regijama. Cilji pa so okrepitev političnega dialoga, okrepitev sodelovanja na različnih področjih ter odstranitev ovir dvoregionalni trgovini in naložbam (Evropska komisija 2008i: 27).

Junija 2007 so se predstavniki Kostarike, Salvadorja, Gvatemale, Hondurasa in Nikaragve (SICA) ter predstavniki Paname kot opazovalke in predstavniki Evropske komisije sestali v Bruslju, da bi pripravili vse potrebno za pogajanja o pridružitvenem sporazumu. Namen tega sporazuma je pospešiti oblikovanje in utrditi carinsko unijo (MCCA) v Srednji Ameriki. Vključeval bo tudi klavzulo o pristopu drugih članic SICA (Evropska komisija 2007). Oktobra 2007 sta se obe strani sestali na prvem krogu pogajanj za sklenitev sporazuma in dosegli napredek na področju političnega dialoga, sodelovanja in trgovine. Kot izhodiščno besedilo služi sporazum o političnem dialogu in sodelovanju iz leta 2003.

---

⁶³ Sporazum o političnem dialogu in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Kostariko, Salvadorjem, Gvatemalo, Hondurasom, Nikaragvo in Panamo na drugi strani (Political Dialogue And Cooperation Agreement Between The European Community And Its Member States, Of The One Part, And The Republics Of Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua And Panama, Of The Other Part) - http://ec.europa.eu/external_relations/ca/pol/pdca_12_03_en.pdf (12. oktober 2009).

Pridružitveni sporazum (Association Agreement between EU and Central America)⁶⁴ naj bi bil sklenjen leta 2009, v letu 2008 pa so se predstavniki obeh strani srečali petkrat. Prihodnji sporazum naj bi imel predvidoma tri stebre, in sicer politični dialog, sodelovanje in trgovina. Že na prvem srečanju sta strani predstavili svoje predloge sporazuma. Na področju političnega dialoga je EU določila tri obvezne klavzule: o neširjenju orožja masovnega uničevanja, boj proti terorizmu, zločini na mednarodni ravni/mednarodno kazensko sodišče. Na področju sodelovanja je predlagala vključitev naslednjih vprašanj: demokracija, človekove pravice in dobro upravljanje, pravica, svoboda in varnost, ter socialno vključevanje in socialni razvoj.

Področju trgovine sta obe strani posvetili največ pozornosti, predstavniki so se strinjali glede spoštovanja pravil STO (drugi krog pogajanj). Prav tako sta obe strani soglašali, da so proces regionalne integracije (v Srednji Ameriki) in pogajanja o sporazumu tesno povezana, sklenitev sporazuma pa je v interesu obeh strani. Prav tako pa je treba v medsebojnih odnosih priznati in upoštevati obstoječe asimetrije med regijama.

Pred začetkom drugega kroga pogajanj je pet držav Srednje Amerike podpisalo Okvirni sporazum o carinski uniji (podpisnice so izrazile željo, da bi sporazum kmalu podpisala tudi Panama), nato pa se je začela aktivna faza pogajanj o pridružitvenem sporazumu. Srednja Amerika je na področju političnega dialoga predstavila svoj predlog in izpostavila vprašanja financiranja za razvoj, preseljevanje, okolje, varnost državljanov in skupni kreditni sklad (tretji krog pogajanj).

---

⁶⁴ potek pogajanj je povzet po poročilih s petih krogov dosedanjih pogajanj:
http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/2007-10-26.pdf (12. oktober 2009)
http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/press_assoc_round2_en.pdf (12. oktober 2009)
<http://www.minec.gob.sv/ue/doc/ConcluyeIIIRondaabril2008.pdf> (12. oktober 2009)
http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/press_assoc_round4_en.pdf (12. oktober 2009)
<http://www.delgtm.ec.europa.eu/en/servicedet.asp?id=710&side=2> (12. oktober 2009)

Leta 2009 sta se strani srečali še dvakrat (26.–30. januarja ter od 30. marca do 3. aprila), 1. julija 2009 pa so bila pogajanja začasno prekinjena zaradi situacije v Hondurasu (portal Evropske komisije⁶⁵).

V obdobju 2002–2006 je ES Srednji Ameriki namenila 61,5 milijonov EUR (poleg dvostranskega sodelovanja s posameznimi državami). Nepovratna pomoč je namenjena predvsem gospodarski integraciji in okrepitvi vloge civilne družbe v procesu integracije ter tudi zmanjševanju ranljivosti območja (preprečevanje naravnih katastrof ipd.)

Za obdobje 2007–2013 je Komisija programu sodelovanja (v okviru Instrumenta razvojnega sodelovanja) namenila 75 milijonov EUR (Evropska komisija 2007e: 29), EU kot celota pa 840 milijonov EUR za gospodarski in politični razvoj regije prek zmanjšanja socialnih neenakosti, da bi bila gospodarska rast pravično porazdeljena (Bonet Madurga 2007: 25). Za vsako državo posebej je Komisija oblikovala strategijo za podporo dobremu upravljanju in vladavini prava, socialni koheziji vključno z zmanjševanjem revščine in gospodarsko rastjo.

Evropska investicijska banka je sredstva namenila Panami (leta 2001 in 2004) in nekaterim regionalnim projektom v letih 2002 in 2003 (ibid.).

4.3.4 Čile

Čeprav evropska politika v odnosu do Latinske Amerike (ter drugih regij in držav v razvoju) daje prednost podpisom sporazumov s carinskimi unijami, je v latinskoameriškem primeru sklenila sporazume tudi z dvema posameznima državama, Čilom in Mehiko, saj ti dve državi nista članici nobene od latinskoameriških regionalnih integracij.

V primeru Čila so se pogajanja začela vzporedno s pogajanjem z Mercosurjem in EU je predvidevala, da se bodo zaključila v približno enakem obdobju. Izkazalo se je, da so pogajanja z Mercosurjem mnogo dolgotrajnejša, s Čilom pa so se že zaključila (Bonet Madurga 2007: 13).

---

⁶⁵ Pogajanja med EU in Srednjo Ameriko - The EU-Central America negotiations http://ec.europa.eu/external_relations/ca/eu_ca_negotiations_en.htm (12. oktober 2009).

EU in Čile sta okvirni sporazum o sodelovanju sklenila leta 1996, tri leta kasneje pa sta začela pogajanja za pridružitveni sporazum⁶⁶, ki so se zaključila aprila 2002 (IADB 2006: 17). Sporazum četrte generacije je bil podpisan 18. novembra leta 2002. Sporazum zajema tri področja – politično, trgovinsko in razvojno sodelovanje. Predvideva politični dialog, ki bo vključeval tudi civilno družbo. Delno se je začel izvajati 1. februarja 2003, v celoti pa 1. maja naslednjega leta (Bonet Madurga 2007: 13). Gospodarstvi EU in Čila sta tako medsebojno skoraj povsem odprti, s postopno liberalizacijo trgovine s čilskimi izdelki, ki naj bi do leta 2012 dosegla 97 %.

Sporazum je označen kot sporazum za 21. stoletje, saj je najbolj ambiciozen in inovativen sporazum, kar jih je do danes sprejela EU z državo, ki ni kandidatka za članstvo (Evropski parlament 2007: 3). Njegove glavne značilnosti so:

- vseobsegajoč karakter – zajema vse odnose med obema stranema, ki so vključeni v sporazum, in tiste, ki bi utegnili biti pomembni v prihodnosti;
- stabilnost – po naravi je trajanje sporazuma neomejeno; podpisale so ga Evropska skupnost in države članice, kar pomeni, da poleg organov EU zavezuje tudi vse posamezne države;
- dinamičnost – sporazum določa, da se njegov okvir lahko spremeni glede na nove dejavnosti ali obveze (Bonet Madurga 2007: 13).

V skladu s smernicami zunanje politike EU ta sporazum pokriva politične, gospodarske odnose in razvojno sodelovanje. Na političnem področju si obe strani prizadevata okrepiti dialog pri vprašanjih v skupnem interesu, pri mednarodnih vprašanjih in pri spodbujanju, širjenju in obrambi demokratičnih načel, spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravne države (Bonet Madurga 2007: 14). Na področju gospodarskih odnosov je cilj oblikovanje območja svobodne trgovine za blago, storitve, naložbe, javna naročila in pretok kapitala. Glavni cilj sodelovanja med stranema je izvajanje in uporaba pridružitvenega sporazuma, poleg tega pa tudi druga vprašanja in poglobitev odnosov,

---

⁶⁶ Sporazum o pridružitvi med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Čile na drugi - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:45:32002D0979:SL:PDF> (13. oktober 2009).

določenih v sporazumu iz leta 1996. Kot prednostna področja so izpostavljena naslednja področja sodelovanja: gospodarsko in finančno sodelovanje, znanost, tehnologija in informacijska družba, kultura, izobraževanje, reforma javne uprave in socialno sodelovanje. Poleg tega pa so izpostavljena tudi vprašanja nezakonitega preseljevanja, droge in boj proti organiziranemu kriminalu in terorizmu (Bonet Madurga 2007: 14).

Sporazum se izvaja na podlagi Memoranduma o soglasju⁶⁷ o večletnih smernicah za sodelovanje in strateškega dokumenta za Čile (2002). Za obdobje od leta 2002 do leta 2006 je ES Čilu namenila 34,4 milijona EUR nepovratne razvojne pomoči, enako vsoto pa je za razvojno pomoč namenila tudi čilska vlada (ibid.). Za obdobje 2007–2013 je v okviru Instrumenta razvojnega sodelovanja Čilu namenjenih 41 milijonov EUR razvojne pomoči (Evropska komisija 2007f: 5). V zadnjih letih Evropska investicijska banka ni nudila kreditov za projekte v Čilu (Bonet Madurga 2007: 14).

4.3.5 Mehika

Sporazum o gospodarskem partnerstvu, političnem usklajevanju in sodelovanju ali splošni sporazum Mehika-EU⁶⁸ je bil podpisan decembra 1997, v veljavo pa je stopil oktobra leta 2000. Na podlagi tega sporazuma sta Mehika in EU sklenili sporazum o prosti trgovini, ki je začel veljati julija 2000 za kmetijske in industrijske izdelke ter marca 2001 za storitve, intelektualno lastnino in naložbe.

Tudi sporazum med EU in Mehiko je sporazum četrte generacije in zajema enaka področja kot sporazum s Čilom, je pa tudi najcelovitejši sporazum v svetovni trgovini (Evropska komisija 2008l: 3). V nasprotju s sporazumom NAFTA (North American Free Trade Agreement) ta sporazum institucionalizira politični dialog na visoki ravni in oblikuje okvir za sodelovanje na številnih področjih ter tako utrjuje in dopolnjuje okvirni sporazum o dvostranskem sodelovanju, ki je bil podpisan leta 1991. Poglavje o sodelovanju vključuje

---

⁶⁷ Memorandum of Understanding (priloga V) - http://ec.europa.eu/external_relations/chile/csp/02_06_en.pdf (22. oktober 2009).

⁶⁸ Sporazum o gospodarskem partnerstvu in političnem usklajevanju in sodelovanju med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Združenimi mehiškimi državami na drugi - http://ec.europa.eu/external_relations/mexico/index_en.htm (13. oktober 2009).

29 podpoglavij, od industrijskega sodelovanja, spodbujanja naložb ter pomoči za mala in srednje velika podjetja do človekovih pravic, revščine in zdravja (Bonet Madurga 2007: 15).

Od leta 2003 imajo mehiški izvozni industrijski izdelki prost vstop do trga EU. Ta sporazum četrte generacije je tako ustvaril območja proste trgovine in formaliziral politični dialog za spodbujanje spoštovanja demokratičnih načel in spoštovanja človekovih pravic. Od takrat je obseg trgovinske menjave med regijama močno narasel. Izvoz EU v Mehiko se je povečal za 30 %, mehiški izvoz v EU pa se je skoraj podvojil. Leta 2004 sta regiji podpisali tudi sporazum o znanstvenem in tehnološkem sodelovanju (Evropski parlament 2007: 3).

Izvajanje sporazuma nadzira skupni odbor, ki se srečuje vsako leto. Sporazum vsebuje progresivno klavzulo in predvideva, da bosta obe strani še dodatno liberalizirali trgovino s kmetijskimi izdelki, storitvami in naložbami. Razprave o pregledu sedanjih določb so se že začele (portal Evropske komisije⁶⁹).

ES je v obdobju med letoma 2002 in 2006 Mehiki namenila 56 milijonov EUR nepovratnih sredstev (kar predstavlja 4,5 % sredstev, namenjenih celotni Latinski Ameriki). Glede na velikost države je to dokaj nizka vsota, kar EU opravičuje z zadostno razvitostjo Mehike (Bonet Madurga 2007: 16).

Kar zadeva kredite Evropske investicijske banke, je ta Mehiki namenila 70 milijonov EUR posojil v letu 2004, kar pomeni znatno povišanje glede na predhodna leta (40 milijonov v letu 2000 in 16 milijonov leta 2001) (ibid.).

---

⁶⁹ Dvostranski trgovinski odnosi – Mehika.
http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/mexico/index_en.htm (18. oktober 2009).

4.4 Obseg neposrednih tujih naložb iz EU v LA in trgovinske menjave med regijama

4.4.1 Naložbe

S stališča EU so tuje neposredne naložbe bistveno orodje za spodbujanje razvoja ter gospodarske in družbene rasti, prav tako pa EU priznava povezanost med trgovino ter naložbami. Mednarodna pravila o neposrednih tujih naložbah prispevajo k izboljšanju poslovnega ozračja, saj povečajo pravno gotovost za vlagatelje in zmanjšujejo tveganja. Tokovi neposrednih tujih naložb so odvisni od palete drugih dejavnikov, kot so politični in makroekonomski pogoji, infrastruktura in človeški kapital, notranje politike ter upravno okolje. Za privabljanje naložb so po mnenju EU nujne tudi notranje reforme (Eurostat 2008: 53).

EU naložbe v „trgih v vzponu“⁷⁰ so se v zadnjih letih močno povečale in leta 2006 dosegle 73 milijard EUR (64 milijard EUR leta 2005). Povečanje je bilo veliko predvsem zaradi porasta naložb v mediteranskih partnerskih državah, v Latinski Ameriki ter Srednji in Vzhodni Evropi ter Rusiji pa je bilo povečanje malo manjše (ibid.).

Tabela 4.5: Neposredne tuje naložbe EU v Latinski Ameriki (v milijonih EUR)

	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
EU-27	12288	11699	19720	:	:	:	:
EU-25	12288	11699	19720	5220	11244	29644	:
EU-15	12297	11693	19749	5188	11240	29641	46188
evro območje 12	8708	11186	14858	2928	8984	25429	:
evro območje 11	:	:	:	:	:	:	43456
Španija	3889	5555	9801	2232	6605	10612	24784
VB	3428	670	4597	2593	2645	2332	1542
Nemčija	2481	1621	2158	-301	-348	-53	2644
Francija	1215	988	335	-1074	1040	6821	4040

Vir: prirejena tabela na podlagi podatkov Eurostata

Na področju neposrednih tujih naložb v Latinsko Ameriko smo bili v devetdesetih letih priča ogromnemu povečanju. Ko je prišlo do privatizacije v večini držav v regiji, so bile

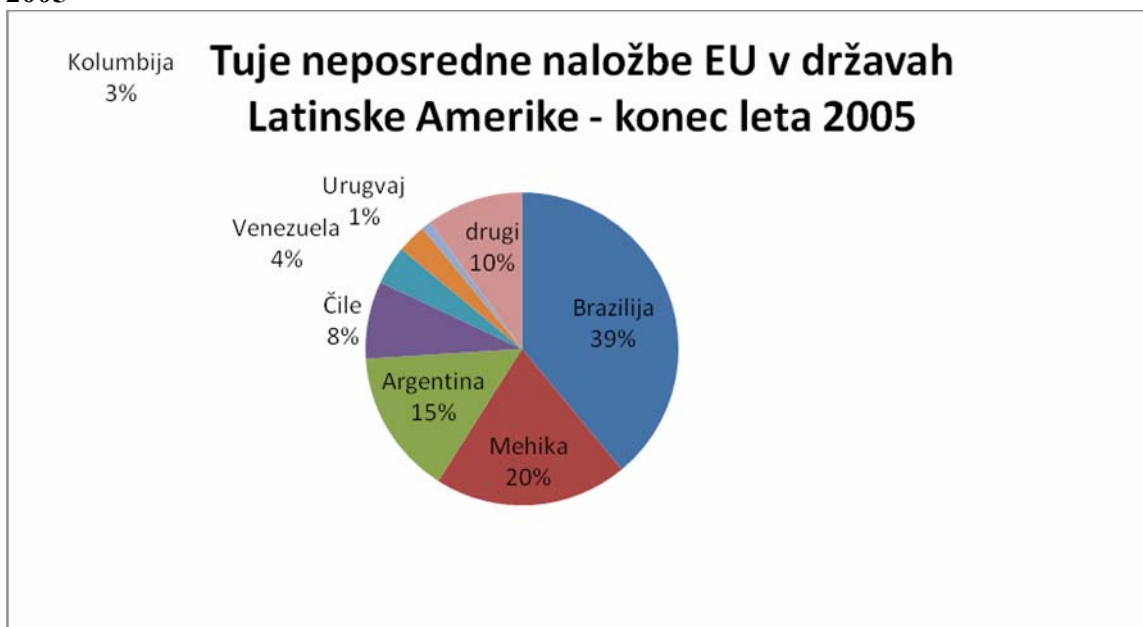
⁷⁰ Latinska Amerika, daljna Azija brez Japonske, Mediteranske partnerske države (Alžirija, Maroko, Tunizija, Egipt, Jordanija, Libanon, Palestinska okupirana ozemlja, Sirija, Turčija in Izrael), države Srednje in Vzhodne Evrope ter Rusija: Albanija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, Črna Gora, Belorusija in Ukrajina (Eurostat 2008: 53).

evropske države odgovorne za večji delež tega porasta (FCO v O'Toole 2007: 330) in so do konca desetletja postale glavni vir naložb v regiji. Pri tem je treba omeniti, da večina naložb prihaja iz zasebnih podjetij (ibid.). Leta 2001 so naložbe upadle, kar je bil svetovni pojav, ki pa se je v Latinski Ameriki še posebej odrazil, saj je regijo prizadela gospodarska turbulenca. Naložbe iz držav EU so iz rekordnih 46,2 milijard EUR leta 2000 padle na 5 milijard EUR leta 2003, delež naložb EU, namenjenih Latinski Ameriki, je iz 10,6% padel na le 3,6%.

Ko so se gospodarske razmere v regiji leta 2004 izboljšale (IADB 2006: 8) so evropske naložbe ponovno skokoma narasle in raven iz prejšnjih let se je več kot podvojila, nato pa v naslednjih letih spet rahlo upadla (glej tabelo 4.5).

Španija je odgovorna za približno 60 % naložb EU v celotni Latinski Ameriki, Velika Britanija 10 %, Nizozemska 9 %, sledijo pa jim Francija, Nemčija in Italija. (IADB 2006: 10).

Slika 4.1: Tuje neposredne naložbe EU v državah Latinske Amerike ob koncu leta 2005

Vir: Eurostat (Eurostat 2008)

Naložbe EU so namenjene predvsem državam Mercosurja (leta 2006 so znašale 126,3 milijard EUR) in Mehiki. Brazilija je bila glavna prejemnica naložb EU v Latinski Ameriki (slika 4.1), Španija pa njena glavna vlagateljica (Eurostat 2008: 57). Tudi na splošno je koncentracija naložb na jugu celine močno povezana s španskimi naložbami v Argentini, Braziliji in Čilu v obdobju privatizacije. Prav tako so v tem obdobju v te države vlagala francoska, portugalska in italijanska podjetja (IADB 2006: 9).

Tabela 4.6: Neposredne tuje naložbe Latinske Amerike v EU (v milijonih EUR)

	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
EU-27	2273	4743	5534	:	:	:	:
EU-25	2264	4744	5534	296	5289	3155	:
EU-15	1874	4748	5521	277	5265	3145	1681
evro območje 12	2031	3383	5296	263	5450	3788	:
evro območje 11	:	:	:	:	:	:	1674
Španija	151	-256	837	-198	1627	365	244
Francija	522	267	9	-47	89	292	-1083
Luksemburg	347	504	88	882	209	:	:
Nizozemska	236	527	2	14	137	95	67
Velika Britanija	273	25	3	-1	-51	13	36

Vir: prirejena tabela na podlagi podatkov Eurostata

V zadnjih letih pa Latinska Amerika ni več zgolj prejemnica tujih neposrednih naložb. Latinskoameriška večnacionalna podjetja pridobivajo moč v svetovnem merilu in številna že preizkušajo evropsko tržišče (ECLAC v IADB 2006: 10). Predvsem širitev EU in poenostavitev evropskih poslovnih praks sta pripomogli k povečanju latinskoameriških naložb v regiji (IADB 2006: 10).

4.4.2 Menjava

V zadnjem obdobju je Evropska unija druga najpomembnejša trgovinska partnerica Latinske Amerike in prva za Čile. Leta 1999 se je sicer začelo obdobje razmeroma nizke rasti v trgovini med EU in Latinsko Ameriko, ki se je končalo leta 2002. Po letu 2002 pa se je trgovina v obe smeri močno povečala (IADB 2006: 2).

V trgovinskih odnosih med EU in Latinsko Ameriko so jasno razvidni trije ključni trendi. Obe strani sta v zadnjih letih postali nedinamična trgovinska partnerja, saj je bil delež obeh

stabilen, a nizek. V istem obdobju sta na primer obe regiji močno okrepili svoje odnose z Azijo. Medindustrijska menjava danes ostaja nizka. Latinska Amerika izvažata predvsem kmetijske in prehranske izdelke, kovine, minerale in gorivo, kar predstavlja dve tretjini celotnega izvoza v EU, iz EU pa uvažata izdelke. EU je v devetdesetih letih sprejela četrtno izvoza Latinske Amerike, v zadnjih letih pa se je delež več kot razpolovil. Kljub padcu tržnih deležev je obseg trgovine med regijama v zadnjih letih narasel (IADB 2006: 2–3). Tudi sestava menjave med regijama je od devetdesetih let ostala bolj ali manj nespremenjena.

Evropski izvoz v Latinsko Ameriko je sicer še višji kot azijski, a se razlika vztrajno zmanjšuje, medtem ko je Severna Amerika daleč največje izvozno tržišče Latinske Amerike (ibid.).

Tabela 4.7: Trgovina EU z Latinsko Ameriko (v milijonih EUR)

obdobje	Uvoz	Letna sprem. %	delež LA v celotnem uvozu EU	Izvoz	Letna sprem. %	delež LA v celotnem izvozu EU	Bilanca	Uvoz + Izvoz
2004	57.817	<i>13,6</i>	5,6	47.965	<i>8,3</i>	5,0	-9.853	105.782
2005	66.103	<i>14,3</i>	5,6	54.885	<i>14,4</i>	5,2	-11.218	120.988
2006	80.274	<i>21,4</i>	5,9	63.259	<i>15,3</i>	5,5	-17.015	143.533
2007	89.110	<i>11,0</i>	6,2	71.617	<i>13,2</i>	5,8	-17.494	160.727
2008	96.740	<i>8,6</i>	6,2	79.836	<i>11,5</i>	6,1	-16.905	176.576
2008Q1	22.829	-	6,0	17.634	-	5,6	-5.195	40.463
2008Q2	25.379	-	6,5	19.994	-	5,9	-5.385	45.373
2008Q3	25.398	-	6,2	21.334	-	6,3	-4.064	46.732
2008Q4	23.134	-	6,2	20.873	-	6,5	-2.261	44.007
2009Q1	17.123	<i>-25,0</i>	5,7	14.182	<i>-19,6</i>	5,6	-2.941	31.306
2009Q2	17.756	<i>-30,0</i>	6,2	14.272	<i>-28,6</i>	5,4	-3.484	32.028
povpr. letna rast (2004–08)		13,7			13,6			13,7

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2009)

Iz tabele 4.7 je razvidno, da uvoz iz Latinske Amerike v EU predstavlja v grobem 5 do 6 % celotnega uvoza EU⁷¹, delež, ki je v zadnjih letih dokaj konstanten, od tega delež Mercosurja predstavlja bolj ali manj polovico (tabela 4.9). Med letoma 1990 in 2004 so le Kostarika, Ekvador ter Čile in Mehika, torej podpisnici prostotrgovinskega sporazuma z EU, zabeležili rahlo rast kar zadeva delež na trgu EU. Glavne uvoznice iz Latinske Amerike so bile v tem obdobju Nemčija, Velika Britanija, Španija in Francija (IADB 2006: 4).

Tabela 4.8: Delež trgovine Latinske Amerike z EU v celotni trgovini Latinske Amerike (v milijonih EUR)

obdobje	delež EU v celotnem uvozu LA (%)	delež EU v celotnem izvozu LA (%)
2004	14,3	12,7
2005	14,4	12,4
2006	13,9	13,4
2007	14,2	14,2
2008	14,5	14,6
2008Q1	14,3	14,9
2008Q2	16,0	15,4
2008Q3	14,1	14,4
2008Q4	13,5	13,6

Vir: IMF v Eurostat (Evropska komisija 2009)

Tabela 4.9 kaže, da se je delež uvoza iz EU v celotnem uvozu Latinske Amerike v obdobju od leta 2004 do konca leta 2008 gibal med 13 in 15 %, delež izvoza pa med 11 in 15 %.

EU ima torej z Latinsko Ameriko kot celoto negativno trgovinsko bilanco, ki se je od leta 2004 pa do konca leta 2008 skoraj podvojila (tabela 4.7).

⁷¹ Če upoštevamo uvoz EU iz drugih držav EU je delež uvoza iz Latinske Amerike 2 %, če notranjega uvoza ne upoštevamo, je delež 5 do 6 %)glej tabelo 4.9

Tabela 4.9: EU-25 uvoz iz Latinske Amerike in Karibov glede na vir (v milijonih ameriških dolarjev)

	1990		1995		2000		2004		Povprečna letna rast	
	vrednost	% svet	vrednost	% svet	vrednost	% svet	vrednost	% svet	2000-2004	1990-2004
Svet	1.591.165	100,00	2.018.362	100,00	2.378.993	100,00	3.582.530	100,00	10,8	6,0
LAK	35.891	2,26	42.084	2,09	46.909	1,97	73.259	2,04	11,8	5,2
CAN	5.983	0,38	7.822	0,39	7.111	0,30	10.247	0,29	9,6	3,9
MCCA	1.466	0,09	2.495	0,12	3.161	0,13	5.227	0,15	13,4	9,5
Mercosur	18.480	1,16	20.551	1,02	22.452	0,94	35.900	1,00	12,5	4,9
Čile	3.443	0,22	4.178	0,21	4.577	0,19	8.621	0,24	17,1	6,8
Mehika	3.869	0,24	4.044	0,20	6.627	0,28	8.856	0,25	7,5	6,1

Vir: izračuni IDB na podlagi podatkov UN COMTRADE

Opomba: Podatki za države Vzhodne Evrope niso na voljo do leta 1995

Delež uvoza Latinske Amerike in Karibov iz Evrope je sicer v enakem obdobju (od leta 1990) padel s skoraj petine na 14 %, obenem pa je zrasel delež azijskih držav. Iz tabele 4.10 lahko razberemo tudi, da je izvoz EU v LAK (7,5 %) v obdobju 1990–2004 rasel hitreje kot skupen izvoz EU (6,3 %), če pa gledamo le obdobje 2000–2004 je rast izvoza v LAK (4,8 %) močno zaostala za rastjo skupnega izvoza EU (11,6 %). V tem obdobju so bile največje izvoznice EU v Latinsko Ameriko Nemčija, Italija, Francija in Španija, v tem vrstnem redu (IADB 2006: 5).

Tabela 4.10: EU-25 izvoz v Latinsko Ameriko in Karibe glede na destinacijo (v milijonih ameriških dolarjev)

	1990		1995		2000		2004		Povprečna letna rast	
	vrednost	% svet	vrednost	% svet	vrednost	% svet	vrednost	% svet	2000-2004	1990-2004
Svet	1.536.561	100,00	2.092.967	100,00	2.318.524	100,00	3.600.447	100,00	11,6	6,3
LAK	22.098	1,44	43.338	2,07	50.437	2,18	60.832	1,69	4,8	7,5
CAN	4.251	0,28	7.151	0,34	6.265	0,27	7.284	0,20	3,8	3,9
MCCA	774	0,06	1.464	0,07	1.964	0,08	2.698	0,07	8,3	8,4
Mercosur	7.431	0,48	22.053	1,05	21.284	0,92	22.289	0,62	1,2	8,2
Čile	1.710	0,11	3.135	0,15	3.162	0,14	3.818	0,11	4,8	5,9
Mehika	5.299	0,34	5.793	0,28	12.392	0,53	18.032	0,05	9,8	9,1

Vir: izračuni IDB na podlagi podatkov UN COMTRADE

Opomba: Podatki za države Vzhodne Evrope niso na voljo do leta 1995

Kljub relativno nizkim tržnim deležem, je bilo v letih od 2002 do 2004 mogoče zaznati porast v dvoregionalni trgovini, pri tem je bil najvišji porast evropskega uvoza iz Latinske Amerike, ki je od leta 2002 do leta 2003 zrasel za 21 %, do leta 2004 pa še za 25 %, poleg tega ta rast zajema vse podregije Latinske Amerike (IADB 2006: 5).

Trgovina s storitvami ima vedno večji delež v svetovni trgovini, prav tako pa je vedno pomembnejša za gospodarstva EU in Latinske Amerike. Leta 2004 je EU v Latinsko Ameriko izvozila storitve v vrednosti 14,7 milijard dolarjev, kar je predstavljalo približno 21 % izvoza blaga. V istem letu je iz Latinske Amerike uvozila storitve v vrednosti 13,2 milijard dolarjev, ali 24 % uvoza blaga. Pri tem so bile vodilne države članice Nemčija, Španija, Nizozemska, Italija in Francija.

V obdobju 1994–2004 je povprečna letna rast izvoza storitev EU narasla 11,4 % v odnosih z Mehiko in 7 % v odnosih z Južno Ameriko. Tudi pri uvozu storitev iz Latinske Amerike se v EU kažejo podobni trendi: 14,1 % porast v odnosu z Mehiko in 6,3 % v odnosu z Južno Ameriko, kar je – predvsem v primeru Južne Amerike – skladno z rastjo skupnega uvoza in izvoza storitev EU.

V zadnjih letih je trgovina s storitvami med EU ter Venezuelo in Argentino zabeležila negativno rast, medtem ko je trgovina z Mehiko, Brazilijo in predvsem s Čilom narasla.

Mercosur

V obdobju od leta 1995 do leta 2000 je izvoz Mercosurja v Evropo narasel le za 1,8 %, v obdobju od leta 2000 do leta 2004 pa kar za 12,5 %. Rast je bila enakomerno razporejena med vse proizvodne kategorije, izvoz živilskih proizvodov v EU pa je narasel kar za 14 % (IADB 2006: 6).

Tabela 4.11: Trgovina EU* z Mercosurjem (v milijonih EUR)

Leto	Uvoz	Letna sprem. %	Delež celotnega uvoza EU	Izvoz	Letna sprem. %	Delež celotnega izvoza EU	Bilanca	Uvoz + Izvoz
2003	28.281		3,02	17.351		2,00	-10.930	45.632
2004	31.039	9,8	3,02	20.725	19,4	2,17	-10.314	51.764
2005	35.255	13,6	2,99	23.589	13,8	2,24	-11.666	58.844
2006	41.725	18,4	3,09	27.114	14,9	2,34	-14.611	68.839
2007	47.841	14,7	3,35	32.121	18,5	2,59	-15.719	79.962
1. polovica 2007	22.517		3,25	14.815		2,47	-7.702	37.332
1. polovica 2008	26.188	16,3	3,41	17.161	15,8	2,65	-9.027	43.349
povprečna letna rast		14,0			16,6			15,1

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2008c)

* EU-27

Trgovina med EU in Mercosurjem v povprečju predstavlja polovico vse trgovine EU z Latinsko Ameriko. EU je drugi trgovinski partner Mercosurja za ZDA, leta 2007 pa je na primer predstavljal 19,3 % vse njegove trgovine. Mercosur je med trgovinskimi partnerji EU za Švico in pred Turčijo ter predstavlja 3,4 % vse trgovine EU (leto 2007), če ne štejemo tudi uvoza držav članic EU iz drugih držav EU (Evropska komisija 2008c).

Izvoz blaga EU v države Mercosurja je leta 2007 znašal 32,12 milijard EUR, uvoz EU iz Mercosurja pa 47,84 milijard EUR.

Tabela 4.12: Trgovina Mercosurja z glavnimi partnerji v letu 2007 (v milijonih EUR)

	UVOZ IZ...			IZVOZ IZ...			UVOZ + IZVOZ		
	Partner	Mio EUR	%	Partner	Mio EUR	%	Partner	Mio EUR	%
	Svet	170.673	100	Svet	235.877	100	Svet	406.550	100
1	EU*	35.297	20,7	ZDA	48.857	20,7	ZDA	83.029	20,4
2	ZDA	34.172	20	EU*	43.244	18	EU*	78.540	19,3
3	Brazilija	15.718	9,2	Kitajska	17.831	7,6	Kitajska	32.665	8
4	Kitajska	14.833	8,7	Argentina	11.038	4,7	Brazilija	24.462	6
5	Argentina	10.733	6,3	Brazilija	8.744	3,7	Argentina	21.771	5,4
6	Japonska	5.062	3	Mehika	6.504	2,8	Mehika	10.636	2,6
7	Čile	4.229	2,5	Čile	6.159	2,6	Čile	10.388	2,6

Vir: IMF v Eurostat (Evropska komisija 2008c)

*EU-25

EU je prvi trg Mercosurja za izvoz hrane in živih živali, saj je ta kategorija na primer leta 2008 predstavljala 23,1 % celotnega uvoza EU. EU v Mercosur izvažata predvsem industrijske proizvode, vključno s stroji, prevozno opremo in kemikalijami.

Tabela 4.13: EU* – uvoz iz Mercosurja (levo) in izvoz v Mercosur (desno) v letu 2007 (v milijonih EUR)

SKUPINA PROIZVODOV	Mio EUR	Delež celotne ga uvoza EU	%	SKUPINA PROIZVODOV	Mio EUR	Delež celotne ga izvoza EU	%
SKUPAJ	47.841	3,4	100,0	SKUPAJ	32.121	2,6	100,0
hrana in žive živali	14.709	23,1	30,7	stroji in prevozna oprema	12.374	2,9	38,5
neužitne surovine, razen goriva	10.839	17,8	22,7	kemikalije in podobni proizvodi	5.912	3,1	18,4
končni proizvodi (po materialih)	6.020	3,3	12,6	končni proizvodi (po materialih)	3.789	2,3	11,8
mineralna goriva, lubrikanti in podobno	5.398	1,6	11,3	razni izdelki	1.924	1,6	6,0
stroji in prevozna oprema	3.659	1,4	7,6	mineralna goriva, lubrikanti in podobno	873	1,4	2,7
kemikalije in podobni proizvodi	2.013	1,8	4,2	hrana in žive živali	648	1,5	2,0
razni izdelki	1.167	0,7	2,4	pijača in tobak	417	2,1	1,3
pijača in tobak	725	10,9	1,5	borzno blago in transakcije	409	1,2	1,3
živalska in rastlinska olja, maščobe in voski	658	11,0	1,4	neužitne surovine, razen goriva	293	1,1	0,9
borzno blago in transakcije	453	1,4	0,9	hrana in žive živali	142	5,6	0,4

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2008c)

*EU-27

Andska skupnost

Skupni trgovinski tokovi med regijama so od leta 2002 redno naraščali. Trgovinski odnosi potekajo na podlagi splošnih trgovinskih preferencialov (GSP), ki vključujejo posebno spodbujevalno shemo za spodbujanje trajnostnega razvoja in dobrega upravljanja (GSP+ incentive') prek katere večina proizvodov, ki jih Andska skupnost izvažajo, vstopi v EU brez carine. Prihodnji pridružitveni sporazum bo vseboval pomembno poglavje o trgovini, ki bi nadomestilo pravila GSP+ z obsežnim prostotrgovinskim območjem za blago in storitve ter s skupnim regulativnim okvirom za naložbe iz obeh regij (Evropska komisija 2008i: 27).

Tabela 4.14: Trgovina EU* z Andsko skupnostjo (v milijonih EUR)

Leto	Uvoz	Letna sprem. %	Delež celotnega uvoza EU	Izvoz	Letna sprem. %	Delež celotnega izvoza EU	Bilanca	Uvoz + Izvoz
2003	6.094		0,65	3.891		0,45	-2.203	9.984
2004	6.931	13,7	0,67	3.725	-4,3	0,39	-3.206	10.656
2005	7.410	6,9	0,63	4.612	23,8	0,44	-2.799	12.022
2006	8.943	20,7	0,66	5.139	11,4	0,44	-3.804	14.081
2007	10.255	14,7	0,72	5.786	12,6	0,47	-4.470	16.041
2008	10.998	7,2	0,7	6.925	19,2	0,5	-4.073	17.922
povprečna letna rast		12,2			16,8			13,9

Vir: prirejeno na podlagi podatkov Eurostata (Evropska komisija 2008a in Evropska komisija 2009a)

*EU-27

EU je druga največja trgovinska partnerica Andske skupnosti za ZDA in predstavlja 14,1 % njene celotne trgovine (podatki za leto 2008). Delež Andske skupnosti predstavlja 0,6 % skupne trgovine EU.

Tabela 4.15: Trgovina Andske skupnosti z glavnimi partnerji letu 2008 (v milijonih EUR)

	UVOZ IZ...			IZVOZ IZ...			UVOZ + IZVOZ		
	Partner	Mio EUR	%	Partner	Mio EUR	%	Partner	Mio EUR	%
	Svet	60.374	100,0%	Svet	63.649	100,0%	Svet	124.023	100,0%
1	ZDA	16.051	26,6%	ZDA	18.561	29,2%	ZDA	34.612	27,9%
2	EU-27	7.587	12,6%	EU-27	9.956	15,6%	EU-27	17.543	14,1%
3	Kitajska	5.616	9,3%	Venezuela	5.484	8,6%	Kitajska	10.004	8,1%
4	Brazilija	4.590	7,6%	Kitajska	4.388	6,9%	Brazilija	8.442	6,8%
5	Mehika	3.440	5,7%	Brazilija	3.852	6,1%	Venezuela	7.460	6,0%
6	Japonska	2.175	3,6%	Čile	3.420	5,4%	Mehika	5.588	4,5%
7	Čile	2.168	3,6%	Kanada	2.149	3,4%	Čile	4.229	3,4%

Vir: IMF v Eurostat (Evropska komisija 2009a)

Izvoz blaga EU v države Andske skupnosti je leta 2008 po podatkih IMF znašal 7,59 milijard EUR, uvoz EU iz Andske skupnosti pa 9,96 milijard EUR.

Andska skupnost v EU izvaža primarne proizvode, od tega rude v povprečju predstavljajo med 30 in 40 %, kmetijski izdelki pa približno 45%. EU izvaža predvsem proizvode (85%), od tega stroje - 38 %, kemijske proizvode - 17 % - in prevozno opremo – 8 % (portal Evropske komisije⁷²).

⁷²Dvostranski trgovinski odnosi – Andska skupnost.

http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/regions/andean/index_en.htm

Tabela 4.16: Uvoz EU iz Andske skupnosti (v milijonih EUR)

	2004		2006		2008		delež celotnega uvoza EU
	v mil. EUR	%	v mil. EUR	%	v mil. EUR	%	
skupaj	6.930	100,0	8.943	100,0	10.998	100,0	0,7
primarni proizvodi	5.317	76,7	7.956	89,0	9.744	88,6	1,5
kmetijski proizvodi	3.138	45,3	4.266	47,7	5.219	47,5	4,5
goriva in rudnine	2.179	31,4	3.690	41,3	4.525	41,1	0,9
proizvodi	841	12,1	956	10,7	900	8,2	0,1
železo in jeklo	264	3,8	416	4,7	307	2,8	0,7
kemikalije	901	1,3	136	1,5	184	1,7	0,1
drugi polproizvodi	100	1,4	137	1,5	137	1,2	0,2
stroji in prevozna opr.	195	2,8	39	0,4	44	0,4	0,0
tekstil	42	0,6	42	0,5	45	0,4	0,2
oblačila	103	1,5	128	1,4	129	1,2	0,2
drugo	47	0,7	58	0,7	54	0,5	0,0
drugi proizvodi	772	11,1	19	0,2	171	1,6	0,5

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2009a)

Srednja Amerika

V zadnjih desetih letih je delež EU v trgovini Srednje Amerike znašal približno 10 %. V preteklosti je bila trgovina Srednje Amerike povezana z ZDA in Južno Ameriko, regija pa je šele pred kratkim začela dejavno diverzificirati svoj izvozni trg.

Tabela 4.17: Trgovina EU s Srednjo Ameriko (v milijonih EUR)

Leto	Uvoz	Letna sprem. %	Delež celotnega uvoza EU	Izvoz	Letna sprem. %	Delež celotnega izvoza EU	Bilanca	Uvoz + Izvoz
2003	4.076		0,44	3.802		0,44	-274	7.877
2004	4.432	8,8	0,43	3.910	2,8	0,41	-522	8.342
2005	4.830	9,0	0,41	3.711	-5,1	0,35	-1.119	8.541
2006	5.131	6,2	0,38	4.860	31,0	0,42	-271	9.991
2007	4.765	-7,1	0,33	5.297	9,0	0,43	532	10.062
sep 06	2.536		0,37	3.127		0,52	591	5.663
sep 07	2.481	-2,2	0,32	2.472	-20,9	0,38	-9	4.953
povprečna letna rast		4,0			8,6			6,3

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2008b)

Iz tabele 4.17 je razvidno, da je delež srednjeameriških gospodarstev pri uvozu in izvozu EU zelo nizek in se giblje okoli 0,4 %.

Tabela 4.18: Trgovina Srednje Amerike z glavnimi partnerji v letu 2007 (v milijonih EUR)

	UVOZ IZ...			IZVOZ IZ...			UVOZ + IZVOZ		
	Partner	Mio EUR	%	Partner	Mio EUR	%	Partner	Mio EUR	%
	Svet	<i>58.913</i>	<i>100</i>	<i>Svet</i>	<i>26.534</i>	<i>100</i>	<i>Svet</i>	<i>85.446</i>	<i>100</i>
1	ZDA	16.108	<i>27,3</i>	ZDA	10.452	<i>39,4</i>	ZDA	26.561	<i>31,1</i>
2	Japonska	7.955	<i>13,5</i>	EU	4.765	<i>16,2</i>	EU	10.061	<i>11,8</i>
3	Čile	5.890	<i>10,0</i>	Kitajska	1.620	<i>6,1</i>	Japonska	8.261	<i>9,7</i>
4	EU	5.297	<i>9,8</i>	Mehika	1.281	<i>4,8</i>	Kitajska	7.510	<i>8,8</i>
5	Singapur	3.116	<i>5,3</i>	Salvador	1.267	<i>4,8</i>	Mehika	4.189	<i>4,9</i>
6	Mehika	2.908	<i>4,9</i>	Honduras	1.075	<i>4,0</i>	Singapur	3.289	<i>3,8</i>
7	Gvatemala	1.593	<i>2,7</i>	Gvatemala	1.031	<i>3,9</i>	Gvatemala	2.624	<i>3,1</i>

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2008b)

EU je na drugi strani med pomembnejšimi partnericami Srednje Amerike in je na 4. mestu, kar zadeva uvoz Srednje Amerike, za ZDA, Japonsko in Čilom, ter na drugem mestu pri izvozu, za ZDA (tabela 4.18).

Tabela 4.19: Uvoz (levo) in izvoz EU (desno) iz Srednje Amerike v letu 2007 (v milijonih EUR)

SKUPINA PROIZVODOV	Mio EUR	Delež celotne ga uvoza EU	%	SKUPINA PROIZVODOV	Mio EUR	Delež celotne ga izvoza EU	%
SKUPAJ	4.765	0,33	100,0	SKUPAJ	5.297	0,43	100,0
Kmetijski proizvodi	2.556	2,73	53,6	Kmetijski proizvodi	274	0,38	5,2
Energija	1	0,00	0,0	Energija	264	0,42	5,0
Nekmetijske surovine	5	0,00	0,1	Nekmetijske surovine	4	0,43	0,1
Pisarniška/telekom. oprema	5	0,01	0,1	Pisarniška/telekom. oprema	18	0,08	0,3
Električni/neelektrični stroji	11	0,01	0,2	Električni/neelektrični stroji	518	0,28	9,8
Prevozna oprema	272	0,31	5,7	Prevozna oprema	1.897	1,15	35,8
Kemikalije	58	0,05	1,2	Kemikalije	757	0,40	14,3
Tekstil in oblačila	64	0,08	1,3	Tekstil in oblačila	70	0,21	1,3
Železo in jeklo		0,00	0,0	Železo in jeklo	59	0,17	1,1

Vir: Eurostat (Evropska komisija 2008b)

V izvozu Srednje Amerike v EU prevladujejo kmetijski proizvodi, predvsem kava, banane in drugo sadje. Najpomembnejši delež izvoza EU v Srednjo Ameriko predstavljajo stroji, kemikalije, ladje, vozila in gorivo.

Izvoz blaga EU v države Srednje Amerike je po podatkih Eurostata leta 2007 znašal 5,3 milijard EUR, uvoz EU iz regije pa 4,8 milijard EUR.

4.5 Človekove pravice in politično pogojevanje EU⁷³

Kot smo ugotovili že v poglavju o vlogi Evropske unije v svetu, v Evropi vse od konca hladne vojne obstaja soglasje o njeni pomembni vlogi pri zagotavljanju spoštovanja človekovih pravic in demokratičnih načel ter o uporabi političnega pogojevanja za njihovo zagotavljanje. V tej nalogi je s to temo povezano predvsem eno vprašanje, in sicer, do kakšne mere Unija dejansko uporablja to pogojevanje (Smith 1997: 1).

⁷³ Povzeto po Poročilu EU o človekovih pravicah za leto 2008, ki ja je pripravil Svet EU. Dostopno na: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st14146-re02.sl08.pdf> (6. april 2009).

Politično pogojevanje lahko opredelimo kot način, na katerega država ali mednarodna organizacija dodeljuje pomoč drugi državi, pri tem pa ščiti človekove pravice in demokratična načela (Giorello 2001: 79). Po Smithovi pomeni, da država ali mednarodna organizacija koristi druge države (od pomoči, sporazumov o sodelovanju, političnih odnosov,...) poveže z njenim izpolnjevanjem določenih pogojev (1997: 4). V Latinski Ameriki je sodelovanje pogosto pogojevano tudi z bojem proti trgovini z drogami, v zadnjem času pa tudi (kot po vsem svetu) z okoljskimi zahtevami (Ocampo in Parra 2001: 38). Pozitivno pogojevanje pomeni obljubo pomoči državi, pod pogojem, da izpolni določene pogoje; negativno pogojevanje pa je odvzem ali zmanjšanje pomoči, če država prejemnica krši te pogoje (Giorello 2001: 79). Pogosto je pogojevanje kritizirano kot poseganje v suverenost države, zagovorniki pa menijo, da so človekove pravice univerzalno načelo, demokracija pa omogoča njihovo spoštovanje, zato skrb za njihovo spoštovanje ne pomeni vmešavanja v notranje zadeve države (Smith 1997: 5).

Splošna težava pri političnem pogojevanju je, da je odločanje o izpolnjevanje teh meril zelo subjektivno, če ne gre za hudo kršitev ali za nazadovanje v demokratičnem procesu. V primeru Unije pa je dodatna težava doslednost. Po Smithovi je uspeh EU na tem področju zelo odvisen od njene doslednosti, nedoslednost pa lahko zmanjša učinek tega pogojevanja (Smith 1997: 2). EU mora o uvedbi sankcij za državo, ki ne izpolne njenih zahtev, odločati enoglasno, kar pomeni, da morajo soglašati vse države članice. Zaradi posebnih interesov posameznih držav članic je torej pogojevanje pogosto ovirano, če ne celo preprečeno (Smith 1997: 22). Poleg tega pa se mora EU dogovoriti o skupnem pristopu, kar pomeni, da je treba uskladiti njene dejavnosti (gospodarski in diplomatski instrumenti), da ne pride do medsebojnega nasprotovanja ukrepov.

EU v Latinski Ameriki spremlja stanje na področju človekovih pravic in varnostne razmere ter se zavzema za neprekinjeno izgradnjo demokracije in miren prehod v demokracijo v regiji. Z regijo tesno sodeluje pri reševanju teh vprašanj v okviru večstranskega sodelovanja ter finančno podpira projekte in programe za zaščito in spodbujanje človekovih pravic, vključno s pravicami prvotnih prebivalcev, demokratizacijo in nediskriminacijo, kar izvaja predvsem v okviru evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice ter

instrumenta za stabilnost. EU prispeva k utrjevanju demokracije v regiji, med drugim z namestitvijo misij EU za opazovanje volitev v regijo. Leta 2007 sta bili nameščeni dve tovrstni misiji (v Ekvadorju in Gvatemali) (Svet EU 2008: 196).

V poročilu EU o človekovih pravicah za leto 2008 je zapisano, da so sektorski dialogi o človekovih pravicah del rednih političnih posvetovanj z nekaterimi državami, na primer z Argentino. S Čilom in Mehiko poteka institucionaliziran politični dialog v okviru obstoječih pridružitvenih sporazumov. Ta dialog vključuje redne razprave o vprašanih s področja človekovih pravic na ravni visokih uradnikov. Tudi na vrhunskem srečanju EU-LAK v Limi so udeleženci ponovno poudarili, da je spoštovanje pravne države ter vrednot in načel demokracije in človekovih pravic najpomembnejši element v okviru solidarnosti in enakosti, zato je to temelj strateškega partnerstva med regijama (Svet EU 2008: 197). V poročilu je zapisano tudi, da je EU v Gvatemali ustanovila delovno skupino, ki preverja poročila o kršitvah človekovih pravic, zlasti zagovornikov človekovih pravic, in predlaga ukrepe. Prav tako je EU zaskrbljena zaradi zaostrovanja varnostnih razmer in vse večjega nasilja v Mehiki zato z njo nadaljuje redni politični dialog, tudi na ministrski ravni, o človekovih pravicah, varnostnih vprašanih in umorih žensk ter podpira projekte in dejavnosti, namenjene izboljšanju stanja človekovih pravic v Mehiki, zlasti na državni in lokalni ravni.

V Andski skupnosti je EU v letu 2008 dosledno obsodila vse kršitve človekovih pravic in teroristična dejanja v Kolumbiji, ne glede na to, kdo so bili storilci. Svet EU je potrdil, da so se varnostne razmere izboljšale in da si vlada Kolumbije v zelo zapletenih razmerah še bolj prizadeva za vzpostavitev miru in pravice. EU je s sodelovanjem, med drugim tudi s pomočjo organizacijam žrtev v okviru instrumenta za stabilnost, prispevala k različnim vidikom procesa. Vse nezakonite oborožene skupine je pozvala, naj si prizadevajo za iskanje sporazumne rešitve glede oboroženih spopadov v državi. Svet EU je zahteval tudi, naj nezakonite oborožene skupine takoj in brezpogojno izpustijo talce, ki jih še zadržujejo, ter naj se v prihodnje ne zatekajo k ugrabitvam. EU je izrazila skrb zaradi novih napadov na zagovornike človekovih pravic, sindikaliste in druge ranljive skupine ter zaradi groženj,

usmerjenih proti njim. Svet je izrazil zaskrbljenost tudi zaradi pojava novih paravojaških in drugih oboroženih kriminalnih skupin.

Leta 2008 je EU Peruju izročila več demarš, ko je vlada poskusila razširiti področje uporabe smrtne kazni, in opozorila na zaveze, sprejete v okviru Pakta iz San Joseja in Medameriškega sistema človekovih pravic. Perujski kongres je deloma zaradi dejavne diplomacije EU zavrnil predlagane spremembe ustave.

EU je pozdravila udeležbo državljanov Venezuele na decembrskem drugem referendumu o ustavni reformi in ugotovila, da je referendum potekal pregledno. EU je v stikih s predstavniki različnih skupin v Venezueli opozorila na nujnost spoštovanja demokratičnih načel in človekovih pravic ter ponovno poudarila odločenost, da podpre utrjevanje demokracije in dobrega upravljanja v Venezueli, pa tudi zmanjšanje revščine, neenakosti in izključenosti.

Svet je v sklepih o politiki EU do Kube, sprejetih junija 2008, kubansko vlado pozval, naj učinkovito izboljša stanje človekovih pravic, med drugim tudi tako, da brezpogojno izpusti vse politične zapornike, vključno s tistimi, ki so bili pridržani in obsojeni leta 2003.

Pri obnovitvi skupnega stališča glede Kube je Svet potrdil dvojni pristop, v skladu s katerim EU nadaljuje dialog o človekovih pravicah z vlado in miroljubno civilno družbo. EU je ponovno pozvala kubansko vlado, naj zagotovi svobodo obveščanja in izražanja, vključno z dostopom do interneta, ter jo povabila k sodelovanju na tem področju (Svet EU 2008: 197–200).

Iz zapisanega lahko ugotovimo, da EU sicer zelo budno spremlja razmere na področju človekovih pravic in demokracije na državah Latinske Amerike. Po temeljiti analizi obstoječih virov, ni bilo mogoče izslediti primerov sankcij proti državam Latinske Amerike, razen proti Kubi, ki jih je EU uvedla leta 2003 zaradi že omenjenih političnih zapornikov. Je pa mogoče na podlagi poročila in drugih virov ugotoviti, da EU pri svojem zunanjem delovanju uporablja predvsem pozitivno pogojevanje, kar pomeni, da, v nasprotju z ZDA, Skupnost in države članice zagovarjajo ohranjanje trgovinskih vezi, saj je

le tako mogoče spodbujati liberalizacijo, prekinitev odnosov pa lahko ogrozi dosežen napredek (Smith 1997: 6). Tako EU države, ki si bolj prizadevajo za spoštovanje človekovih pravic in demokratičnih načel, nagradi, in manj kaznuje tiste, ki jim to ne uspeva v tolikšni meri. Prav tako naj bi bila razvojna pomoč EU nepolitična, njen odnos z državami v razvoju pa naj bi se razlikoval od odnosa drugih velesil.

Poleg tega Portela meni, da EU ravna drugače z državami, ki se nahajajo v njeni bližini (2005: 2), kar je tesno povezano z vprašanjem njene lastne varnosti. Politike človekovih pravic so namreč splošno priznane kot bistvene za spopadanje s koreninami mednarodne nestabilnosti, usmerjanje tokov preseljevanja, blaženje proti zahodu usmerjenega nacionalizma in zmanjšanje svetovne fragmentacije (Youngs v Portela 2005: 4). Kljub vlogi svetovnega akterja Eriksson (v Portela 2005: 5) meni, da je EU obenem tudi regionalna organizacija in zato velik del sankcij uvede proti državam v svoji bližini. Latinska Amerika tako spada v kategorijo najbolj oddaljenih držav (po državah, ki so predmet sosedске politike EU, in državah južnega Sredozemlja), skupaj s Podсахarsko Afriko in Azijo (Portela 2005: 7).

Države članice EU so začele uvajati sankcije (individualno ali kolektivno) že v osemdesetih letih in ta praksa je postala pogostejša v devetdesetih letih, predvsem v okviru konvencije iz Lomeja. Leta 1991 je Svet za razvoj (Development Council) sklenil, da mora biti spoštovanje človekovih pravic in demokratičnih načel pomembno pri odnosih EU z državami v razvoju, zato so sporazumi o sodelovanju z Latinsko Ameriko (in Azijo) po tem vključevali demokratično klavzulo, s katero EU podpira demokratične procese in človekove pravice, še vedno pa v teh sporazumih ni določena ukinitvev ali odpoved v primeru kršitve. Leta 1995 je Svet sklenil, da morajo vsi sporazumi s tretjimi državami poleg demokratične klavzule vsebovati tudi mehanizem za opustitev (suspension mechanism) (Smith 1997: 12).

Uredba o vzpostavitvi instrumenta za financiranje razvojnega sodelovanja iz leta 2006 navaja, da v primeru, da katera od partnerskih držav ne upošteva „*vrednot demokracije, pravne države, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin*“ iz člena 3(1) in „*če posvetovanja s to partnersko državo ne privedejo do rešitve, ki bi bila sprejemljiva za obe*

strani, ali če se posvetovanja zavrnejo ali v izredno nujnih primerih, lahko Svet brez poseganja v določbe o ukinitvi pomoči iz sporazumov o partnerstvu in sodelovanju, sklenjenih s partnerskimi državami in regijami, na predlog Komisije s kvalificirano večino sprejme primerne ukrepe v zvezi s katero koli pomočjo, ki jo je partnerska država prejela na podlagi te uredbe. Ti ukrepi lahko vključujejo popolno ali delno ukinitvev pomoči“ (Uredba (ES) št. 1905/2006).

Treba je še dodati, da EU in ZN svojo politiko sankcij sicer izvajata ločeno, a pogosto pri tem tesno sodelujeta (Portela 2005: 2, Farrell 2006: 22). Načeloma je naloga ZN ohranjanje miru in varnosti, EU pa ima enako zmožnost nalaganja sankcij kot posamezne države. V praksi EU pogosto naloži sankcije, kjer Varnosti svet ZN nima pristojnosti ali ne more doseči sporazuma (Portela 2005: 2).

EU je v zadnjem obdobju nekajkrat uvedla embargo na trgovino z orožjem, na primer proti Nigeriji, Burmi in pred kratkim Liberiji. Celo na Haitiju, kjer je bil leta 1991 izveden državni udar, EU ni prekinila izvajanja konvencije iz Lomeja, saj bi to še dodatno škodilo stanju na področju človekovih pravic. V vsakem primeru pa je treba poudariti, da uvedba kakršnih koli sankcij ne pomeni ukinitve humanitarne pomoči in pogosto tudi pomoči nevladnim organizacijam (Smith 1997: 20).

Kot kaže, je torej EU zadržana pri uvajanju sankcij, kar je po mnenju številnih posledica trgovinskih interesov. Poleg tega je dodatna težava že omenjena zapletenost in dolgotrajnost postopka za uvedbo teh sankcij ter stališče EU, da izolacija držav ponavadi pomeni nazadovanje in ni pravi način za doseg želenih ciljev. Prav tako pa EU ne more vplivati na državo s katero je prekinila odnose.

Smithova meni, da gospodarska korist zagotovo ni edino gonilo EU, saj v tem primeru verjetno ne bi bilo potrebe po tako daljnosežni politiki človekovih pravic (1997: 24). Lahko pa celo trdimo, da tudi v primeru, da EU vodijo le gospodarski interesi, to v bistvu ni tako pomembno, če je dosežen napredek na tem področju.

4.6 EU kot zgled integracijskega modela za latinskoameriško integracijo

Večkrat v nalogi smo zasledili, da EU želi spodbujati regionalno integracijo po svetu, saj meni, da integracija prispeva h gospodarski rasti in posledično k povečanju socialne blaginje. Ker je EU nastala kot rezultat regionalne integracije, zagovarja tudi integracijo v drugih delih sveta, v ta namen nudi svojo pomoč, regionalno povezovanje pa je tudi del njene razvojne politike, saj zagovarja stališče, da je regionalizem način prehoda v globalizacijo (Robles 2004: 19), torej način za lažje vključevanje držav v globalizirano gospodarstvo. Poleg tega pa EU tudi s samim delovanjem lahko služi za zgled drugim, novejšim ali manj razvitim integracijam.

Evropska izkušnja kaže, da je, kljub sedanji krizi zaradi ustave EU, poglobljanje integracije med drugim zagotovilo politično stabilnost, gospodarsko blaginjo in dolgotrajni mir. Zato Claes (2008) meni, da bi se po EU lahko zgledovale tudi druge celine. Prav tako bi se Latinska Amerika lahko učila iz evropskega obravnavanja nekaterih svetovnih vprašanj, kot so energetska varnost, podnebne spremembe, organizirani kriminal in trgovanje z drogami, med drugim tudi zato, ker so ta vprašanja skupna obema celinama.

Kot smo videli v Latinski Ameriki obstaja več podregijskih skupin, obstajajo pa tudi težnje po integraciji vse celine, podobno kot v EU. Trenutno najobsežnejši poskus integracije je UNASUR (Unión de Naciones Suramericanas – Unija južnoameriških narodov), ki po obsegu še najbolj spominja na EU, čeprav ne zajema karibskih in srednjeameriških držav. Načeloma gospodarska skupnost za svojo širitev in poglobitev potrebuje trdnejši politični okvir.

Claes (2008) med drugim opozarja tudi, da je evropski projekt integracije uspel zaradi močne podpore ZDA, prav tako pa zdaj Latinska Amerika potrebuje podporo EU oziroma ZDA, ki pa zaenkrat ni zadostna. Prav tako je evropsko združevanje vse od začetka močno vplivalo na integracijo Latinske Amerike, vseeno pa je po mnenju Guedes de Oliveire (2005: 1) k evropskemu uspehu močno pripomoglo dejstvo, da je bil eden izmed glavnih povodov za združevanje konec druge svetovne vojne ter želja po preprečevanju nadaljnjih konfliktov ter ohranjanju miru. Latinska Amerika ni bila udeležena v svetovni vojni, prav

tako nanjo ni neposredno vplivala hladna vojna, zato ta grožnja tam ni bila prisotna (Guedes de Oliveira 2005: 1).

Omenili smo tudi, da Evropo in Latinsko Ameriko vežejo tudi trdne kulturne vezi, prav tako pa je v stoletjih soobstoja med špansko in portugalsko nadvlado prišlo do prenosa vzorcev in vrednost, zato se številni intelektualci (pogosto šolani v Evropi) zgledujejo po dogajanju v Evropi, čeprav so zaradi fizične bližine (predvsem v Srednji Ameriki) ZDA ves čas imele zelo močan vpliv. Številne institucije v regiji so bile ob samem začetku oblikovane po zgledu evropskih institucij.

Gruszczak (2006) meni, da je zaradi razlik v razvoju, različne strateške pozicije in različnih vlog obeh celin integracijo v Latinski Ameriki težko oblikovati po evropskem zgledu. Po drugi strani pa trdi, da je zaradi tesnih zgodovinskih vezi, nekaterih skupnih idej in zгледа evropskega sodelovanja vpliv EU na Latinsko Ameriko zelo velik. Tudi po njegovem mnenju je Evropa za Latinsko Ameriko privlačen ideal, ki pa ga je nemogoče doseči. Kot primer vzame Argentino in Španijo v petdesetih letih prejšnjega stoletja in trdi, da je bila v tem obdobju Argentina mnogo bogatejša in se je hitreje modernizirala. Danes pa je stanje obrnjeno, med drugim zaradi učinkovitega upravljanja v Španiji ter zaradi evropske integracije. Evropa zaradi stabilnosti in blaginje torej danes v državah Latinske Amerike velja za zgled. Tudi v dokumentih Mercosurja, CAN in MCCA večkrat zasledimo, da si te skupine EU postavljajo za zgled in se z njo primerjajo.

4.7 Resnične koristi sodelovanja za obe strani

Ugotovili smo že, da mora EU kot svetovni akter oblikovati politiko za vse svetovne regije, vključno z Latinsko Ameriko, predvsem ker si v zadnjem obdobju prizadeva za „varnejši in boljši svet“ (Svet EU 2003: 1). Številni svetovni problemi so zelo prisotni tudi v Latinski Ameriki in EU se zaveda, da regionalni problemi v današnji družbi ne ostanejo dolgo izolirani. Zato si EU prizadeva za končanje konfliktov v Kolumbiji in za boj proti trgovanju z drogami ter podpira civilne pobude za spodbujanje spoštovanja človekovih pravic (ibid.).

Eno pomembnejših aktualnih vprašanj so tudi podnebne spremembe. EU je zelo dejavna na tem področju, tako znotraj EU kot na mednarodnih forumih. V ta namen spodbuja energetska učinkovitost in večjo rabo obnovljivih virov energije in se zavzema tudi za vlaganje v infrastrukturo v Latinski Ameriki ter predlaga, naj se v prihodnje sporazume med EU in regijami Latinske Amerike vključijo poglavja o sodelovanju na področju energije (Evropski parlament 2008a: 4).

Številni avtorji, prav tako pa tudi številne države partnerice vse pogosteje izražajo dvome o resničnih namenih EU pri izvajanju razvojnega sodelovanja na splošno in tudi kar zadeva njene odnose z Latinsko Ameriko.

Birocchi (1999: 1) meni, da so se že v okviru urugvajskega kroga pogajanj GATT pokazali dvomi glede resnične razvojne zaveze EU, predvsem kar zadeva države Latinske Amerike in Azije. Prav tako trdi, da se skromen interes EU za te države v primerjavi z državami AKP kaže tudi v samem regulativnem okviru. To lahko delno pripišemo večji razvitosti teh držav, saj vemo, da so države AKP v povprečju najrevnejše države na svetu, pa tudi geografski oddaljenosti, saj dogajanje v državah LA nima tako velikega neposrednega vpliva na EU.

Pogosto se pojavljajo dvomi o dejanskih koristih političnega dialoga med Latinsko Ameriko in EU. Številni strokovnjaki namreč menijo, da je treba od pogovorov preiti k dejanskim rezultatom (FRIDE 2008). Tudi Claes (2008) meni, da so vrhunska srečanja med regijama omejena na simbolični politični dialog in da je od besed treba preiti k dejanjem. Po njegovem mnenju bi se vrhunska srečanja morala razviti v okvir za izmenjavo izkušenj in najboljših praks, predvsem za vedno večje izzive, s katerimi se sooča Latinska Amerika.

Gruszczak (2006) ugotavlja, da se odnosi med EU in Latinsko Ameriko odvijajo na več ravneh in ne zgolj na gospodarskem področju. V prejšnjih poglavjih smo ugotavljali predvsem kakšni so gospodarski interesi obeh strani. Z gospodarskega vidika je menjava blaga zelo nesimetrična, v smislu trgovinske bilance EU z Latinsko Ameriko, ki je negativna (glej tabelo 4.7) ter tudi v smislu izdelkov, ki jih regiji uvažata in izvažata, saj države Latinske Amerike v EU izvažajo predvsem hrano in žive živali, EU pa v regijo

izvažja predvsem industrijske proizvode. Ugotovili smo tudi, da so evropske naložbe za Latinsko Ameriko zelo pomembne. Glede na do zdaj napisano lahko ugotovimo, da gospodarski odnosi z Latinsko Ameriko za EU zaenkrat verjetno niso zelo pomembni, vendar to ne pomeni, da si obe strani v prihodnosti ne želita okrepitve.

EU Latinski Ameriki že dolgo zagotavlja humanitarno pomoč in vseskozi podpira proces demokratizacije (Gruszczak 2006). Prav tako je za države obeh regij pomembna kulturna izmenjava, Claes (2008) kot še eno področje medsebojnega interesa omenja preseljevanje, ki bi ga bilo treba po njegovem mnenju dodatno urediti v korist obeh strani. V skladu s politiko preseljevanja želi EU povečati sredstva za države, od koder v Evropo prihaja veliko priseljencev. Obenem pa želi EU zagotavljati čim boljše priložnosti za zakonite priseljence, predvsem za izobražen kader.

Pomanjkljivosti v dvoregijskem odnosu se zaveda tudi Evropska unija, saj so predstavniki Komisije že večkrat omenili nesorazmernost med potrebami Latinske Amerike in sredstvi, ki jim jih EU namenja (Birocchi 1999). Že v sporočilu Komisije iz leta 1992 je zapisano, da je razvojno sodelovanje del splošnejšega konteksta zunanjih odnosov Skupnosti in da ta politika prispeva k zaščiti interesov Skupnosti. Birocchi meni, da Skupnost že od vsega začetka države ALA vidi kot trgovinske „sovražnice“ in ne kot države v razvoju, ki potrebujejo pomoč. Kljub povečanju obsega pomoči, naj bi na strani EU primanjkovalo skladnosti med politikami Skupnosti in držav članic. Tudi Godoy (2006) meni, da se organizacije civilne družbe pogosto pritožujejo, da EU krepi le vezi, ki koristijo njenim interesom. Socialni aktivisti poudarjajo, da odnosi med EU in Latinsko Ameriko ne upoštevajo gospodarske asimetrije in razlik v razmerju moči ter družbene realnosti in nujne potrebe po razvoju, socialni pravici, zaščiti okolja in varovanja človekovih pravic v Latinski Ameriki. Uradne izjave EU govorijo o krepitvi partnerstva in medsebojnega razumevanja, latinskoameriška stran pa „počasi izgublja zaupanje v rezultate tega sodelovanja“ (ibid.).

Po Birocchiju pomanjkljivosti izhajajo tudi iz trgovinske politike EU. Sistem splošnih preferenc je po njegovem mnenju prezapleten in arbitraren, Evropa pa je pogosto zainteresirana le za svoje kratkoročne koristi.

Iz napisanega lahko povzamemo, da so gospodarski odnosi med regijama za Latinsko Ameriko veliko pomembnejši (kar zadeva obseg) kot za EU. Strinjam se tudi z Alpersteinovo (2007: 2), ki omenja še eno pomembno dejstvo, namreč, da je EU pomembna za Latinsko Ameriko zaradi diverzifikacije njenih zunanjih odnosov na splošno, torej za preprečevanje prevelike odvisnosti od ZDA. Ne moremo pa zanikati, da ima Latinska Amerika kljub dokaj nizkim trgovinskim deležem za EU velik pomen, kar zadeva odnos z ZDA, in simbolično vrednost, ki je povezana tudi z zgodovinsko povezanostjo celin. Vedno pomembnejša so tudi vprašanja, ki vplivajo na ves svet, torej tudi na EU in Latinsko Ameriko. Pri reševanju težav v zvezi s podnebnimi spremembami, zagotavljanjem in konsolidacijo demokracije ter bojem proti terorizmu noben del sveta ne sme biti izključen, EU kot svetovni akter pa mora v zvezi s temi vprašanji vzdrževati dialog z vsemi regijami. Tudi tu je treba od zavez, resolucij in deklaracij preiti k dejanskim načrtom in rokom za njihovo izvajanje.

Na splošno lahko povzamemo, da je napredek v odnosih med EU in Latinsko Ameriko kot celoto in s podregijami zelo počasen. Veliko je izjem in odstopanj od že doseženih dogovorov, napovedani dogovori so večkrat odloženi, pogajanja med udeleženiimi stranmi pa so pogosto prekinjena.

Kot na gospodarskem področju je tudi pri političnem dialogu potreben naslednji korak, saj je zaenkrat zelo počasen in pretežno simbolične narave. Številne zaveze in obljube morajo nadomestiti konkretne odločitve in dejanja, poleg tega pa je potrebna večja izmenjava izkušenj. Regiji morata bolje obravnavati medsebojne asimetrije, tako da bodo dogovori koristni za obe strani, liberalizacija pa ne bo oškodovala najrevnejših držav.

Res je, da so odnosi med regijama zelo kompleksni, saj potekajo na več ravneh (na ravni celin, odnos EU s podregijami in dvostranski odnosi), poleg tega pa vzporedno potekajo na primer vrhunska srečanja in srečanja skupine Rio. Sogovornikov je torej veliko, kar

dodatno upočasnjuje napredek. Zato se je na primer podpis sporazumov z Mehiko in Čilom izkazal za zelo uspešnega in učinkovitega, čeprav EU zagovarja odnose z regionalnimi skupinami, saj je bilo v teh dveh primerih potrebnega veliko manj usklajevanja in dogovarjanja.

5 Sklep

V nalogi smo preučevali pomen odnosov EU z Latinsko Ameriko, zato smo morali najprej ugotoviti, kako se je razvijala EU in kakšna je njena vloga v današnji svetovni ureditvi. Ugotovili smo, da ima EU kot svetovni akter pomembno vlogo v mednarodnem dogajanju, čeprav se ta vloga spreminja, na kar bo verjetno še posebej vplivala nova evropska ustava. Prav tako pa se spreminja preostali svet. Vedno večji svetovni vpliv imajo države v vzponu (Indija, Kitajska), velesile pa se vse bolj zavedajo tudi pomena revnejših in manjših držav. V vedno bolj soodvisnem svetu, dogajanje v eni regiji lahko vpliva na celotno svetovno dogajanje.

EU kot svetovni akter je postopoma razvila odnose z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami. Ugotovili smo, da sta za odnose z Latinsko Ameriko najpomembnejši trgovinska in razvojna politika EU, ki sta tesno povezani in se pogosto prekrivata. S stališča EU je, kot smo ugotovili, trgovina najmočnejše razvojno orodje, zato v državah, ki ne spadajo več med najrevnejše države, namesto pomoči načeloma spodbuja trgovinsko sodelovanje in uspešno vključevanje v svetovno trgovino. Kljub temu deleži Latinske Amerike kot celote in podregij (z izjemo Mercosurja) v celotni trgovini EU ostajajo nizki. Poleg tega pa se pojavljajo tudi dvomi o koristnosti hitre in nediskriminatorne liberalizacije trgovine v državah v razvoju, ki jo zagovarja EU, saj ta po mnenju številnih avtorjev koristi predvsem razvitim državam, ki tako pridobijo poceni surovine in kmetijske izdelke iz revnejših držav.

Razmere v Latinski Ameriki so morda še bolj zapletene, saj tam EU nima enega samega sogovornika, ampak vzdržuje odnose s celotno regijo, s posameznimi regionalnimi integracijami - pri čemer smo se osredotočili na najpomembnejše - ter s posameznimi državami. EU in Latinsko Ameriko vežejo tesne zgodovinske vezi, pa tudi številni skupni interesi. Po osamosvojitvi latinskoameriških držav so se odnosi med celinama začasno ohladili in regija je hitro prišla pod vpliv ZDA. V zadnjih desetletjih, vzporedno z vse večjo močjo EU, so se postopoma ponovno okrepili tudi dvoregijski odnosi, in sicer na gospodarskem in političnem področju. EU, ki je rezultat postopne gospodarske integracije,

tovrstno povezovanje podpira tudi v drugih svetovnih regijah, saj zagovarja stališče, da je to mehkejši način prehoda v globalizirano gospodarstvo.

V EU smo kot glavno težavo opredelili prekrivanje politik in počasnost odločanja, kar naj bi odpravila ali vsaj izboljšala Lizbonska pogodba. Prizadevanja posameznih držav članic ter Komisije je treba bolj uskladiti, kar bo prineslo tudi večjo učinkovitost. V Latinski Ameriki pa izboljšanje in okrepitev odnosov z drugimi regijami ovirajo trenja med posameznimi državami, ki ovirajo tudi latinskoameriško povezovanje.

Na začetku smo postavili dve izhodiščni hipotezi. Prvo izmed njiju, ki pravi, da specifične razmere v Latinski Ameriki od EU zahtevajo specifično politiko razvojnega sodelovanja (razvojna politika EU se razlikuje glede na regije), lahko zagotovo potrdimo, morda iz različnih razlogov kot smo pričakovali. Ugotovili smo namreč, da Evropska unija pod razvojno politiko v ožjem smislu pravzaprav šteje le razvojno sodelovanje z državami AKP, kar izhaja iz odnosov prvih držav članic z bivšimi kolonijami. Evropska komisija ima zato samostojen generalni direktorat za razvoj. V širšem smislu pa sodelovanje z vsemi državami v razvoju oziroma s skupinami poteka v okviru generalnega direktorata za zunanje odnose.

Ugotovili smo, da se razvojno sodelovanje razlikuje, ker so države Latinske Amerike na splošno bolj razvite kot najmanj razvite države, prav tako pa ima zaradi fizične oddaljenosti EU v regiji drugačne interese kot na primer v sredozemskih sosedskih državah.

Poleg tega se Latinska Amerika sooča z vprašanji, ki so zelo specifična. Pri tem je treba poudariti predvsem trgovino z drogo, v malo manjšem obsegu pa tudi z orožjem in z ljudmi, čemur EU namenja posebna sredstva. Za razliko od držav AKP, Latinska Amerika potrebuje manj sredstev za izkoreninjanje lakote, zaradi večje razvitosti teh držav pa EU pri sodelovanju zagovarja načelo „trade not aid“.

Tudi drugo hipotezo, ki pravi, da je dinamika sodelovanja v končni fazi odvisna od gospodarskih interesov in zato prihaja do odstopanj med načelno (policy) ravnanje in dejanskim gospodarskim sodelovanjem, lahko skoraj v celoti potrdimo. Strokovnjaki so si

večinoma enotni, pa tudi EU sama v svojih dokumentih večkrat zapiše, da je njeno zunanje delovanje povezano z njenimi gospodarskimi interesi. Pri tem smo ugotovili, da na odnose med EU in državami v razvoju (tudi Latinsko Ameriko) močno vplivajo tudi pogajanja iz Dohe (predvsem med EU in Mercosurjem), v okviru katerih se pojavljajo številni dvomi glede koristi liberalizacije trgovine in interesov EU. Lahko pa dodamo, da se EU in vsi pomembni svetovni akterji zavedajo, da ne morejo več gledati le na neposredne gospodarske koristi, predvsem ne v zadnjih letih, ko se svet skupaj sooča z nekaterimi globalnimi vprašanji, kot so podnebne spremembe in s tem povezano vprašanje oskrbe z energijo, terorizem in podobno.

V zvezi z drugo hipotezo pa nas je pravzaprav zanimalo, ali EU na kakšen način pogojuje zagotavljanje pomoči državam v razvoju. Ugotovili smo, da EU v nasprotju z ZDA, zagovarja pozitivne sankcije, kar pomeni, da zagotavlja več pomoči državam, ki spoštujejo demokratična načela, človekove pravice in pravno državo. S stališča EU negativne sankcije v primeru kršitev nekaterih načel pomenijo prekinitev odnosov in torej nezmožnost vplivanja na razmere v teh državah.

Ugotovili smo tudi, da je razlika med načelno politiko in dejanskim sodelovanjem tudi v tem, da razvojno sodelovanje ni tako obsežno kot bi obe strani želeli. Birocchi na primer trdi, da je dejanski obseg razvojnega sodelovanja z Latinsko Ameriko dokaj omejen, poleg tega pa je Komisija sama izrazila mnenje, da obstaja vrzel med potrebami regije in sredstvi, ki jih ima EU na voljo (Birocchi 1999).

Obstaja pa še en razlog za odstopanje med namerami EU in dejanskim izvajanjem razvojnega sodelovanja, ki je predvsem tehnične narave. Večkrat smo omenili, da je zunanja politika EU še v fazi razvoja, pravzaprav se ravno s potencialnim podpisom spremenjene Lizbonske pogodbe obetajo velike spremembe ravno na tem področju. EU se namreč zaveda, da se njene politike pogosto prekrivajo, da prihaja do težav v zvezi s pristojnostmi, usklajevanjem in dopolnjevanjem politik, podvajanjem načrtovanja programov in spremljanja. Tako bi bila pomoč EU dejansko lahko mnogo učinkovitejša, ko bodo te težave odpravljene.

Ugotovili smo torej, da EU ponavadi ne izvaja sankcij, če se katera od partneric ne drži dvostranskih dogovorov, kar je po mojem mnenju skladno z njeno „neagresivno“ politiko, ki je bila do pred kratkim močno nasprotje politiki ZDA. Z novo ameriško administracijo pa kaže, da se bo ta verjetno celo rahlo približala politiki EU, saj zagovarja dialog pred sankcijami.

V nalogi smo na splošno predvsem ugotavljali, kakšni so interesi EU v Latinski Ameriki in ugotovili, da regija (razen Mercosurja) ni med najpomembnejšimi trgovinskimi partnericami EU. Naloga je pokazala, da se EU vedno bolj zaveda, da mora kot svetovni akter oblikovati politiko za vse svetovne regije. Latinska Amerika je strateško pomembna za EU, predvsem kar zadeva njen odnos do ZDA, kjer gre predvsem za vprašanje rivalstva med obema velikima svetovnima akterjema. EU si Latinsko Ameriko „lasti“ zaradi zgodovinskih in kulturnih vezi, medtem ko ZDA v skladu z Monroejevo doktrino menijo, da regija spada pod njihovo okrilje. Poleg tega EU zagovarja regionalno povezovanje in zato tudi v Latinski Ameriki z zgledom in sredstvi dejavno sodeluje pri oblikovanju in poglobljanju Mercosurja, Andske skupine in MCCA. Poleg tega pa podpira oblikovanje medsebojnih vezi med temi skupinami, ki ima zametke v Skupnosti južnoameriških držav.

Evropa se danes zaveda, da nobena „država ne more sama reševati zapletenih problemov današnje družbe“ (Svet EU 2003:1), in vsekakor ne moremo pričakovati, da bo EU rešila vse težave latinskoameriških držav. Morda bosta tudi Evropa in ZDA po zadnjih političnih spremembah našli skupni jezik, saj je od retorike treba končno preiti k dejanjem. Kot se je že večkrat izkazalo, predvsem pa v času sedanje finančne krize, današnja svetovna ureditev potrebuje nekaj popravkov. Nekatere mednarodne institucije so se izkazale za zastarele, razvite države pa so se dokončno zavedle, da njihov odnos do držav v razvoju posredno vpliva tudi na razmere v razvitem svetu. Pravzaprav lahko rečemo, da ni tako pomembno, kaj stoji za razvojnim sodelovanjem, pomembni so rezultati. Evropa se zaveda, da se bodo nepovratna sredstva, ki jih danes namenja revnejšim državam, v prihodnosti povrnila v drugačnih oblikah. Verjetno lahko povzamemo, da pri pomoči EU državam v razvoju in natančneje Latinski Ameriki gre za njene interese, a ne zgolj gospodarske.

V nalogi pa smo ugotovili tudi, da odnos EU do Latinske Amerike za akademski svet ni zelo zanimiv. Medtem ko obstajajo številne analize razvojne in trgovinske politike EU in je na voljo obsežna literatura o odnosih EU z državami AKP, na področju odnosov med EU in Latinsko Ameriko najdemo zelo malo virov. Tu gre po mojem mnenju verjetno za kombinacijo nekaterih zgoraj naštetih razlogov. Namreč, veliko nejasnosti glede ureditve odnosov in povezovanje razvojne politike EU izključno z državami AKP, pa tudi omejen interes obeh strani, ki je pogojen s fizično oddaljenostjo med regijama.

Zaključimo lahko, da je Latinska Amerika zagotovo pomembna za EU, verjetno manj kot države AKP, gospodarski odnosi niso tako obsežni, kot smo pričakovali, obstajajo pa drugi pomembni razlogi, zakaj EU Latinsko Ameriko potrebuje. Če se vrnemo h Grisantiju, lahko sklenemo, da gre za nekakšno kombinacijo realističnega, liberalnega in strukturalnega pristopa. Svetovne velesile, med njimi EU, želijo na razmere v Latinski Ameriki vplivati v prid svojih interesov, obenem pa menim, da Latinska Amerika, in vse druge države v razvoju, lahko to stanje izkoristijo za lasten razvoj. Kar zadeva vidik strukturalistov, je verjetno res tudi, da se odvisnost t.i. tretjega sveta ne zmanjšuje, a se povečuje tudi odvisnost razvitega sveta od držav v razvoju.

6 Temeljna literatura in viri

PRIMARNI VIRI

1. Amsterdamska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte. 1997. UL C 340, 10. november 1997. Dostopno na: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html> (3. maj 2008).
2. Deklaracija iz Lime. Dostopno na: http://www.vcumbrealcue.org/website/downloads/declaracion/lima_declaration.pdf.
3. Enotni evropski akt (1987) UL C 169, 29.6.1987. Dostopno na: http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/singleeuropeanact.pdf (3. maj 2008).
4. Pogodba iz Asuncióna. Dostopno na: <http://www.mercosur.int/msweb/portal%20intermediario/es/index.htm>.
5. Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte. UL C 80, 10. marec.2001. Dostopno na http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12001C/pdf/12001C_EN.pdf (3. maj 2008).
6. Pogodba o Evropski uniji. 1992. UL C 191, 29. julij 1992. Dostopno na: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html> (3. maj 2008).
7. Pogodba o ustavi za Evropo. UL C 310, 16. december 2004. Dostopno na: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:EN:HTML>.
8. Protokol iz Oura Preta. Dostopno na: <http://www.mercosur.int/msweb/portal%20intermediario/es/index.htm>.
9. Protokol iz Tegucigalpe k Listini o organizaciji srednjeameriških držav. Dostopno na: <http://www.sice.oas.org/trade/sica/SG121391.asp>.
10. Splošna pogodba o srednjeameriški gospodarski integraciji (Tratado general de integración económica centroamericano). Dostopno na <http://www.sica.int/busqueda/ce>

ntro%20de%20documentación.aspx?IdItem=449&IdCat=10&IdEnt=401. (7. julij 2008).

11. Ustanovni akt evro-latinskoameriške parlamentarne skupščine. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/assembly/20061108_brussels/documents/constituentact_sl.pdf (7. julij 2008).
12. Sporazum iz Kartagine (Acuerdo de integración subregional andino (Acuerdo de Cartagena)). Dostopno na: http://intranet.comunidadandina.org/IDocumentos/c_Newdocs.asp?GruDoc=14 (18. september 2009).

OSTALI VIRI

13. Alperstein, Lerman Aida. América Latina entre la Unión Europea y Estados Unidos. Dostopno na: www.igadi.org/artigos/2007/ala_america_latina_entre_ue_y_eeuu.htm (4. maj 2009).
14. Balaam, David N. in Michael Veseth. 1996. Readings in International Political Economy. New Jersey: Prentice Hall Inc.
15. Baylis, John, Steve Smith in Patricia Owens. 2008. The globalization of World Politics. New York: Oxford University Press.
16. Benko, Vladimir. 1997. Znanost o mednarodnih odnosih. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Birocchi, Fegerico. 1999. The European Union 's Development Policies towards Asian and Latin American Countries. Dostopno na: www.edpsg.org/Documents/Dp10.doc (4. maj 2009).
18. Bonet Madurga, Antonio. 2007. La Cooperación al Desarrollo como instrumento de la Política Comercial de la Unión Europea. Aplicaciones al Caso de América Latina. Dostopno na: http://www.iadb.org/intal/detalle_publicacion.asp?idioma_pub=esp&idioma=esp&cid=234&pid=357&tid=7 (7. julij 2008).
19. Bretherton, Charlotte in John Vogler. 1999. The European Union as a global actor. New York.

20. Briceño Ruiz, José. 1999. The Economic Theory of Integration in Central America and the Caribbean: From Autonomy to Open Regionalism. Dostopno na: <http://www.ajlas.org/AJLASArticles/1999Vol12/Jos%E9%20Brice%F1o%20Ruiz%20The%20Economic%20Theory%20of%20Integration%20in%20Ce%85.pdf> (20. januar 2009).
21. Caetano, Gerardo. 2007. Mercosur: Quo vadis? Dostopno na: <http://www.cepes.org.ar/umbrales/inc/actions/descargar.php?s=6&id=13&PHPSESSID=2f538f05842360c94d21b8cc352c30ff> (29. september 2009).
22. Casey, Zoe. 2008. Latin America rejects EU trade offer. Dostopno na: <http://www.europeanvoice.com/article/2008/07/1319/latin-america-rejects-eu-trade-offer/61777.aspx> (22. september 2009).
23. Celestina, Mateja. 2007. Domet regionalnih integracij v Latinski Ameriki. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Chávarri Ureta, Iciar. 2001. The European Commission's Institutional Framework for Development Policy V Europe, diplomacy and development, ur. Carol Cosgrove-Sacks, 52–64. New York: Palgrave Macmillan.
25. Claes, Jonas. 2008. Latin-American integration: A European Push in the Right Direction?. Dostopno na: <http://www.vonmisesinstitute-europe.org/pdf/Claes,%20Jonas%20on%20Latin-America.pdf> (17. april 2009).
26. Cosgrove-Sacks, Carol (ur.). 2001. Europe, diplomacy and development. New York: Palgrave Macmilian.
27. Cosgrove-Sacks, Carol. 2001. The EU as an International Actor V Europe, diplomacy and development, ur. Carol Cosgrove-Sacks, 3–28. New York: Palgrave Macmillan.
28. Damijan, Jože P. et al. 2002. Ocena makro in mikroekonomskih učinkov vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Ljubljana: GZS.
29. Dearden, Stephen. 2007. A Review of EU Development Policy. Dostopno na: www.e-space.mmu.ac.uk/e-space/handle/2173/13642 (14. maj 2009).
30. Dickson K., Anna. 1997. Development and international relations. Cambridge: Polity Press. Dostopno na: http://eur-lex.europa.eu/budget/data/D2008_VOL4/SL/nmc-titleN188CA/nmc-chapterN194E9/index.html#N194E9 (17. november 2008).

31. Diplomatic Bluebook. 2004. LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN. Dostopno na: <http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2004/chap2-c.pdf> (19. oktober 2009).
32. Dyke, Miriam. 2007. Regional Integration And Global Insertion: The Latin American Case. Dostopno na: <http://lanic.utexas.edu/project/etext/llilas/ilassa/2007/dyke.pdf> (22. september 2009).
33. EU Platform. 2007. Understanding EU Development Cooperation. Dostopno na: http://www.dochas.ie/documents/Understanding_EU_DevCoop.pdf. (7. oktober. 2008)
34. EUR-LEX. 2008. Splošni proračun EU za leto 2008.
35. Eurolat. 2008. Izzivi in priložnosti kroga pogajanj iz Dohe. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/assembly/plenary_sessions/lima_2008_html/adopted_docs/resolution_trade_committee_sl.pdf (24. september 2008).
36. Eurolat. 2009. Rules of Procedure. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/documents/rules_of_procedure/version_april_2009_en.pdf. (7. marec 2009).
37. European Union foreign direct investment yearbook 2007. 2007. Dostopno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-BK-07-001/EN/KS-BK-07-001-EN.PDF. (25. junij 2008).
38. Eurostat. 2008. European Union foreign direct investment yearbook 2008 Data 2001-2006. Dostopno na: http://bookshop.europa.eu/eubookshop/download.action?fileName=KSBK08001ENC_002.pdf&eubphfUid=604157&catalogNbr=KS-BK-08-001-EN-C (13. april 2009).
39. Eurostat. 2008a. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2008/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2008_MONTH_05/6-13052008-EN-AP.PDF (17. december 2008).
40. Evropska komisija. 1995. European Union And Latin America: The Present Situation And Prospects For Closer Partnership. 1996-2000. Dostopno na: http://aei.pitt.edu/2827/01/060_1.pdf (7. marec 2009).
41. Evropska komisija. 2002. Latin America Regional Strategy Document. 2002-2006 Programming. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/la/rsp/02_06_en.pdf (7. marec 2009).

42. Evropska komisija. 2003. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. The European Union and the United Nations: The choice of multilateralism. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/un/docs/com03_526en.pdf (3. december 2008).
43. Evropska komisija. 2003a. Green Paper on the Future of Rules of Origin in Preferential Trade Arrangements. Dostopno na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/origin_consultation_final.pdf (7. september 2008).
44. Evropska komisija. 2004. Svetovni igralec. Zunanji odnosi Evropske unije. Dostopno na: www.ec.europa.eu/publications/booklets/move/47/sl.doc. (3. decembra 2008).
45. Evropska komisija. 2004a. Regionalism and multilateralism in Latin America. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/october/tradoc_119462.pdf (4. maj 2009).
46. Evropska komisija. 2005. Doha Development Agenda: Making trade work for all. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/june/tradoc_113520.pdf (21. september 2008).
47. Evropska komisija. 2005a. Sporočilo komisije svetu, evropskemu parlamentu in evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru. Skladnost politike za razvoj. Pospeševanje napredka v smeri uresničevanja razvojnih ciljev novega tisočletja. KOM(2005)134. Dostopno na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0134:FIN:SL:DOC> (7. oktober 2008).
48. Evropska komisija. 2005b. Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o okrepljenem partnerstvu med Evropsko unijo in Latinsko Ameriko KOM(2005)636. Dostopno na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0636:SL:HTML> (5. julij 2008).
49. Evropska komisija. 2005c. Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o pospeševanju napredka v smeri uresničevanja razvojnih ciljev novega tisočletja. Dostopno na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0134:FIN:SL:DOC>

- lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0132:FIN:SL:PDF (6. maj 2009).
50. Evropska komisija. 2006. Making trade work for development. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/january/tradoc_118805.pdf (21. september 2008).
  51. Evropska komisija. 2006a. Sankcije (Skupna zunanja in varnostna politika). Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/index_sl_2006.pdf (4. maj 2009).
  52. Evropska komisija. 2007. Annual Report 2007 on the European Community's development policy and the implementation of external assistance in 2006. Dostopno na: http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/annual-reports/europeaid_annual_report_2007_en.pdf (7. september 2008).
  53. Evropska komisija. 2007a. The EU in the world. The foreign policy of the European Union. Dostopno na: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/67/en.doc> (21. september 2008).
  54. Evropska komisija. 2007b. Acta de la reunión de alto nivel Comisión Europea – Centroamérica. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/highlev_mt_g_290607_es.pdf
  55. Evropska komisija. 2007c. Mercosur. Regional Strategy Paper 2007–2013. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/mercosur/rsp/07_13_en.pdf (7. oktober 2009).
  56. Evropska komisija. 2007d. Andean Community. Regional Strategy Paper 2007–2013. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/andean/rsp/07_13_en.pdf (12. oktober 2009).
  57. Evropska komisija. 2007e. Central America. Regional Strategy Paper 2007–2013. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/ca/rsp/07_13_en.pdf (12. oktober 2009).
  58. Evropska komisija. 2007f. Chile. Country Strategy Paper 2007–2013. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/chile/csp/07_13_en.pdf (13. oktober 2009).
  59. Evropska komisija. 2007g. Regional Strategy Paper 2007–2013. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/la/rsp/07_13_en.pdf (13. oktober 2009).

60. Evropska komisija. 2008. GD za trgovino. EU Bilateral Trade And Trade With The World. Latin America. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111527.xls (3. november 2008).
61. Evropska komisija. 2008a. GD za trgovino. EU Bilateral Trade And Trade With The World. Andean Community. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111468.xls (3. november 2008).
62. Evropska komisija. 2008b. GD za trgovino. EU Bilateral Trade And Trade With The World Central America. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/april/tradoc_121997.xls (3. november 2008).
63. Evropska komisija. 2008c. GD za trgovino. Mercosur. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111832.xls (3. november 2008).
64. Evropska komisija. 2008d. GD za trgovino. Top Trading Partners. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.xls (3. november 2008).
65. Evropska komisija. 2008e. Letno poročilo 2008 o razvojni politiki in politiki zunanje pomoči Evropske skupnosti ter njuno izvajanje v letu 2007. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0379:FIN:SL:DOC> (21. januar 2009).
66. Evropska komisija. 2008f. Evropsko soglasje o razvoju. Dostopno na: http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/PUBLICATION_CONSENSUS_SL-067-00-00.pdf (19. september 2008).
67. Evropska komisija. 2008g. EU Strategy for Trade and Development: Spurring Economic Development and Poverty Reduction. Dostopno na: <http://www.eurunion.org/News/eunewsletters/EUFocus/2008/EUFocus-Trade&DevMar2008.pdf> (6. november 2008).
68. Evropska komisija. 2008h. Fact sheet on Aid for Trade. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/october/tradoc_140837.pdf (4. november 2008).

69. Evropska komisija. 2008i. The European Union, Latin America and the Caribbean: a Strategic Partnership. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/la/docs/lima_en.pdf (20. januar 2009).
70. Evropska komisija. 2008j. EU-Latin America/Caribbean trade in facts and figures. Dostopno na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/08/303&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (6. januar 2009).
71. Evropska komisija. 2008k. EC-LA Development Cooperation Guide. Dostopno na: http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/documents/ec-la_development_cooperation_guide_2008-2010_en.pdf (2. oktober 2009).
72. Evropska komisija. 2008l. Towards an EU-Mexico Strategic Partnership. Dostopno na: http://ec.europa.eu/external_relations/mexico/docs/com08_447_en.pdf (13. oktober 2009).
73. Evropska komisija. 2008m. Trade with developing countries. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113480.pdf (30. avgust 2009).
74. Evropska komisija. 2009. GD za trgovino. EU Bilateral Trade And Trade With The World. Latin America. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113483.pdf (10. oktober 2009).
75. Evropska komisija. 2009a. GD za trgovino. EU Bilateral Trade And Trade With The World. Andean Community. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111468.xls (18. oktober 2009).
76. Evropski parlament. 2004. Evropski parlament. A general survey of development policy. European Parliament Fact Sheets. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/facts_2004/6_4_1_en.htm (17. marec 2009).
77. Evropski parlament. 2004a. The European Union and the World Trade Organization (WTO). European Parliament Fact Sheets. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/facts_2004/6_2_2_en.htm (4. november 2008).

78. Evropski parlament. 2004b. Trade regimes applicable to developing countries. European Parliament Fact Sheets. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/facts_2004/6_4_2_en.htm. (3. november 2008).
79. Evropski parlament. 2005. Osnutek mnenja o predlogu splošnega proračuna Evropske unije za proračunsko leto 2006 http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pa/576/576385/576385sl.pdf (4. november 2008).
80. Evropski parlament. 2007. The EU's External Relations. Relations With Certain Countries Or Regions - Latin America. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/displayFtu.do?language=en&id=74&ftuId=FTU_6.4.8.html (20. januar 2009).
81. Evropski parlament. 2008. Delovni dokument o vplivu Evropskih partnerskih sporazumov (EPA) na razvoj. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/732/732052/732052sl.pdf. (4. november 2008).
82. Evropski parlament. 2008a. Osnutek poročila - Energetska politika Evropske unije in Latinske Amerike. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/714/714188/714188sl.pdf (12. maj 2009).
83. Evropski parlament 2009. Poročilo o vlogi Nata v varnostnem ustroju EU. Dostopno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0033+0+DOC+XML+V0//SL>. (28. april 2009).
84. Farrell, Mary. 2006. EU Representation and Coordination within the United Nations. Dostopno na: http://www.garnet-eu.org/fileadmin/documents/working_papers/0606.pdf. (20. oktober 2008).
85. Fogadić, Marko. 2004. Ekonomsk integracija dežel v razvoju kot sredstvo gospodarskega razvoja: primer centralnoameriškega trga. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
86. Freres, Christian. 2000. European Union as a 'civilian power': Development cooperation in EU-Latin American relations.

- Dostopno na: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3688/is_200007/ai_n8894534/print?tag=artBody;col1 (8. september 2008).
87. FRIDE. 2008. Is dialogue between Europe and Latin America useful? Dostopno na: <http://www.fride.org/publication/349/is-dialogue-between-europe-and-latin-america-useful> (18. september 2009).
88. García García, Luisa M. 2005. La comunidad Andina y el Mercado Común del Sur: Hacia el Mercado Regional Sudamericano. Dostopno na: <http://www.incipe.org/lat8.htm> in <http://www.incipe.org/lat8b.htm> (15. julij 2008).
89. García, Enrique. 2009. Cuarenta años construyendo caminos de integración regional. Dostopno na: http://www.comunidadandina.org/public/revista_integracion_4.pdf (29. september 2009).
90. García, Monserrat. 2007. La política comercial de la Unión Europea: hacia un comercio más justo para todos. Dostopno na: <http://www.uexternado.edu.co/jeanmonnet/documentos/Documento20.pdf> (23. junij 2008).
91. Ginsberg, Roy H. 1999. Conceptualizing the European Union as an International Actor: Narrowing the Theoretical Capability-Expectations Gap. Dostopno na: <http://aei.pitt.edu/2275/01/002630.PDF> (5. december 2008).
92. Ginsberg, Roy H. in Michael E. Smith. 2005. Understanding the European Union as a global actor: Theory, practice, and impact. Dostopno na: <http://www.princeton.edu/~smeunier/GinsbergSmith%20Memo.pdf> (2. december 2008).
93. Giorello, Marco. 2001. The Clauses of Democratic Conditionality in the European Union's External Relations V Europe, diplomacy and development, ur. Carol Cosgrove-Sacks, 79–95. New York: Palgrave Macmillan.
94. Godoy, Julio. 2006. LATIN AMERICA-EU: Cooperation or Dependency?. Dostopno na: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=33205> (6. maj 2009).
95. Gonçalves, Williams. 2006. South America's New Political Context and the Possibility of

- External Intervention. Dostopno na: http://www.peacenetWORK.se/documents_publications/Williams_Goncalves.pdf. (15. julij 2008).
96. Grisanti, Luis Xavier. 2004. El Nuevo Interregionalismo Transatlantico: La Asociacion Estrategica Union Europea-America Latina. Dostopno na: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=424777> (2. oktober 2009)
97. Gruban, Darja. 2007. Moderna evropska diplomacija. Evropska unija kot diplomatski akter. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
98. Gruszczak. 2006. The EU, an ideal Latin America will never reach? Dostopno na: <http://www.cafebabel.co.uk/article/17037/the-eu-an-ideal-latin-america-will-never-reach.html%22> (17. september 2009).
99. Gudynas, Eduardo. 2005. Open Regionalism or Alternative Regional Integration?. Dostopno na: <http://americas.irc-online.org/pdf/columns/0510gudynas.pdf>
100. Guedes de Oliveira, Marcos Aurelio. 2005. Mercosur: Political Development and Comparative Issues with the European Union. Dostopno na: <http://www6.miami.edu/EUCenter/guedesfinal.pdf> (17. september 2009).
101. Gunder Frank, Andre. 1996. The development of underdevelopment. Monthly review reprint. Dostopno na: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1132/is_n2_v41/ai_7659725 (24. julij 2008).
102. Hoste, Amaury. 1999. The New Latin American Policy of the EU. Dostopno na: www.edpsg.org/Documents/Dp11.doc (14. maj 2009).
103. IADB. 1999. Periodic Note on Integration and Trade in the Americas. Dostopno na: http://www.iadb.org/INT/Trade/1_english/2_WhatWeDo/Documents/a_PeriodicNotes/g_Oct99.pdf (20. januar 2009).
104. IADB. 2000. Periodic Note on Integration and Trade in the Americas. Dostopno na: http://www.iadb.org/INT/Trade/1_english/2_WhatWeDo/Documents/a_PeriodicNotes/h_Dec00.pdf (20. januar 2009).
105. IADB. 2002. Integration and trade in the Americas; Special Issue on Latin American and Carribean Economic Relations with the European Union. Dostopno na: http://www.iadb.org/int/trade/1_english/2_whatwedo/Documents/a_PeriodicNotes/j_May02.pdf (7. september 2008).

106. IADB. 2004. Integration and trade in the Americas; III EU-LAC Summit: Special Issue on Latin American and Caribbean Economic Relations with the European Union. Dostopno na: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=423159> (7. september 2008).
107. IADB. 2006. Inclusive Integration for Global Competitiveness. Strengthening the EU-LAC Partnership. Dostopno na: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=735106> (7. september 2008).
108. IISD. 2007. Regional Integration, Trade and Conflict in Latin America. Dostopno na: http://www.iisd.org/pdf/2007/tas_rta_latin_america.pdf (21. september 2008).
109. INTAL. 2004. Central American Report. Dostopno na: <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=422313> (20. januar 2009).
110. INTAL. 2009. Report Mercosur 2007–2008. Dostopno na: http://www.iadb.org/intal/aplicaciones/uploads/publicaciones/i_MERCOSUR_Report_13.pdf (13. oktober 2009).
111. Kajnč, Sabina. 2008. Razvoj evropske zunanje politike. Ljubljana: Založba FDV.
112. Lehmann, Jean-Pierre. 2006. The EU and the Doha Dead End. Dostopno na: <http://www.theglobalist.com/StoryId.aspx?StoryId=5294> (22. september 2009).
113. López Bustillo, Adolfo. 2009. Los primeros cuarenta años de integración andina. Dostopno na: http://www.comunidadandina.org/public/revista_integracion_4.pdf (29. september 2009).
114. Lucángeli, Jorge. 2008. Mercosur: continuaron los esfuerzos para afianzar el mercado ampliado. Dostopno na: <http://www.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2008/01528.pdf> (29. september 2009).
115. Malamud, Carlos. 2008. Outside Players in Latin America (III): Relations with the European Union. Dostopno na: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_in/Zonas_in/ARI8-2008 (6. september 2008).

116. Martin, Carlos D. 2002. Las relaciones América Latina – Unión Europea: Antecedentes de la importancia e institucionalización del diálogo político. *Revista de ciencia polític/VOLUMEN XXII/Nº 2/2002*. Str. 46–64.
117. McGrew, Anthony. 2008. Globalization and Global Politics V The globalization of World Politics, ur. Baylis, John, Steve Smith in Patricia Owens. 14–33. New York: Oxford University Press.
118. Medina Nuñez, Ignacio. 2003. Integracion y globalizacion en America Latina. Dostopno na: <http://www.comminit.com/en/node/150468/37> ((7. september 2008).
119. Mendelon, Peter. 2005. Govor – Latin America and the Doha round. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/october/tradoc_125211.pdf (22. september 2009).
120. Nahtigal, Matjaž. 2007. Milenijski razvojni cilji in pogajanja v okviru Dohe. *IB revija št. 2/letnik XLI/2007*.
121. Ocampo José Antonio in María Ángela Parra. 2001. Las relaciones económicas entre América Latina y la Unión Europea. Dostopno na: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1251253> (6. april. 2009).
122. OECD. 2006. Seznam prejemnikov uradne razvojne pomoči. Dostopno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/23/34/37954893.pdf> (7. oktober 2008).
123. O'Keefe, Thomas Andrew. 2001. The Central American Integration System (S.I.C.A.) At The Dawn Of A New Century: Will The Central American Isthmus Finally Be Able To Achieve Economic And Political Unity?. Dostopno na: <http://www.mercosurconsulting.net/Articles/article7.html> (20. januar 2009).
124. O'Toole, Gavin. 2007. *Politics in Latin America*. Essex: Pearson Education Limited.
125. Pantin, Dennis in Hosein, Roger. 2004: Repas or rip-off? A critical review of the Cotonou agreement from the perspective of the African, Caribbean and Pacific (ACP) Member Countries. Final Report on CPDC commissioned study. Dostopno na: <http://ctrc.sice.oas.org/TRC/Articles/cotonou2.doc> (10. november. 2008).
126. Pegam, Katja. 2007. Interesi Evropske unije za razvojno pomoč Afriki. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

127. Podlogar, Saša. 2003. Regionalizem v Južni Ameriki. Mercosur in Andska skupnost: poglobljanje odnosov med subregionalnima shemama kot način oblikovanja enotnega inetgracijskega modela. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
128. Poročilo
EIB. 2007. Letno poročilo 2007. Dostopno na: <http://www.eib.org/attachments/general/reports/ar2007sl.pdf>. (14. julij 2008).
129. Poročilo EIB. 2006. Letno poročilo 2006. Dostopno na: <http://www.eib.org/attachments/general/reports/ar2006sl.pdf>. (14. julij 2008).
130. Portal Andske Skupnosti. Dostopno na: www.comunidadandina.org.
131. Portal Andske Skupnosti. UNASUR. Dostopno na: <http://www.comunidadandina.org/sudamerica.htm>.
132. Portal Evropske komisije. Dostopno na: <http://ec.europa.eu/>.
133. Portal Izvozno okno. Dostopno na: <http://www.izvoznookno.si/index.php>.
134. Portal Mercosurja: Dostopno na: <http://www.mercosur.int/msweb/>.
135. Portal SICA. Dostopno na: <http://www.sica.int>.
136. Portal CELARE. Dostopno na: http://www.celare.org/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 (7. marec 2009)
137. Portal Evropske komisije. Dostopno na: http://ec.europa.eu/trade/issues/global/development/index_en.htm (4. november 2008).
138. Portela, Clara. 2005. Where and why does the EU impose sanctions ? Dostopno na: www.cairn.info/load_pdf.php?ID_ARTICLE=POEU_017_0083 (17. september 2009).
139. Poslovník Eurolata. 2009. Rules of Procedure. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/documents/rules_of_procedure/version_april_2009_en.pdf (17. avgust 2009).
140. Reisen, van Mirjam. 1999. EU »Global player« The North-South policy of the European Union. Brussels: Eurostep.
141. Robles. Alfredo C. 2004. The political economy of interregional relations: ASEAN and the EU. Aldershot: Ashgate.

142. Rosamond, Ben. 2005. Conceptualizing the EU Model of Governance in World Politics. Dostopno na: http://wrap.warwick.ac.uk/1098/1/WRAP_Rosamond_9570885-150709-rosamond_efar_05.pdf (29. september 2009).
143. Rosenthal, Gert. 1998. Los desafíos de la globalización para Centroamérica. Dostopno na: <http://www.cepal.org/publicaciones/xml/3/19383/rosenth.htm> (6. januar 2009).
144. Rubiolo, Monica. 2002. EU and Latin America: Biregionalism in a Globalizing World? Dostopno na: <http://www.uni-giessen.de/cms/fbz/zentren/zeu/Forsch/Publi/publi2a/disc7> (13. oktober 2009).
145. Ruiz, Andrés Fernando. 2007. Mercado Común Centroamericano (MCCA). Dostopno na: <http://secretosenred.com/articles/3727/1/MERCADO-COMUN-CENTROAMERICANO-MCCA/Page1.html> (20. januar 2009).
146. Salgado, Germánico. 2009. El Grupo Andino: entre dos concepciones de la integración económica. Dostopno na: http://www.comunidadandina.org/public/revista_integracion_4.pdf (29. september 2009).
147. Santamaría, Oscar Alfredo. 2007. La experiencia del Sistema de la Integración Centroamericana. Dostopno na: http://www.eclac.org/publicaciones/xml/5/24465/lcw29e_tema4.pdf. (23. junij 2008).
148. Santos, Carla. 2001. European Union Support for Regional Integration Initiatives in developing Countries V Europe, diplomacy and development, ur. Carol Cosgrove-Sacks, 29–51. New York: Palgrave Macmillan.
149. Sarto, del Raffaella. 2006. Interfacing the European Union with International relations. Dostopno na: http://www.iai.it/pdf/book_reviews/delsarto.pdf (17. september 2009).
150. Schiff, Maurice. 2002. Regional integration and development in small states. Dostopno na: http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2002/03/22/000094946_02031010384556/Rendered/PDF/multi0page.pdf (19. september 2008).

151. Smith, Karen Elizabeth. 1997. The Use of Political Conditionality in the EU's relations with Third Countries: How Effective?. Dostopno na: http://aei.pitt.edu/2729/01/002732_1.PDF (6. april 2009).
152. Sohet, Karine. 2004. Financial Perspectives 2007-2013 and EU as a global actor. What does the proposal mean for the future? Fight against poverty or terrorism? Dostopno na: <http://www.aprodev.net/devpol/Files/DevPol/SwedenFinancial%20Perspectives%202007-final-corr.pdf>. (6. april 2009).
153. Stevens, Christopher. 2005. Creating a development friendly EU trade policy. Dostopno na: http://www.ids.ac.uk/UserFiles/File/globalisation_team/tradepapers/CS_GSP_BP.pdf (3. november 2008).
154. Svet EU. 2005. Skupna izjava Sveta in predstavnikov vlad držav članic v okviru Sveta ter Evropskega parlamenta in Komisije o razvojni politiki Evropske unije: "Evropsko soglasje". Dostopno na: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sl/05/st14/st14820.sl05.pdf> (7. oktober 2008).
155. Svet EU. 2008. Poročilo EU o človekovih pravicah za leto 2008. Dostopno na: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st14146-re02.sl08.pdf> (6. april 2009).
156. Svet EU. 2008a. Skupna izjava. Mercosur-European Union Troika Summit. Dostopno na: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/100459.pdf (15. junij 2008).
157. Tiranutti, Vilailuk. 2006. Latin America Economic Integration (MERCOSUR): Lessons for ASEAN. Dostopno na: <http://www.itd.or.th/en/node/363> (20. maj 2008).
158. Todaro, P. Michael in Stephen C. Smith. 2008. Economic development. New York: Addison Wesley.
159. Uredba (ES) št. 1905/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o vzpostavitvi instrumenta za financiranje razvojnega sodelovanja. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:378:0041:0071:SL:PDF>. (15. november 2008).

160. Uredba Sveta (EGS) št. 443/92 o finančni in tehnični pomoči državam v razvoju v Aziji in Latinski Ameriki ter o sodelovanju z njimi. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992R0443:20051228:SL:PDF> (7. marec 2009).
161. Uredba Sveta (ES) št. 980/2005 z dne 27. junija 2005 o uporabi sheme splošnih tarifnih preferencialov. Dostopno na: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/june/tarodoc_123927.pdf (15. junij 2008).
162. Vaillant, Marcel. 2005. Southern Integration under Construction. Dostopno na: <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipg/02863.pdf> (23. junij 2008).
163. Vaz, Alcides Costa. 2003. Trade Strategies in the Context of Economic Regionalism: The Case of Mercosur. Dostopno na: <http://repositories.cdlib.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1012&context=clas> (2. december 2008).
164. Véliz Argueta, Beatriz. 2008. The European Union and Central America: negotiating an interregional agreement. Dostopno na: <http://www.cris.unu.edu/fileadmin/workingpapers/W-2008-6.pdf> (15. junij 2008).
165. White, Brian. 2001. Understanding European Foreign Policy. Basingstoke. Palgrave Macmillan.
166. Woods, Ngaire. 2008. International Political Economy in an Age of Globalization V The globalization of World Politics, ur. Baylis, John, Steve Smith in Patricia Owens. 242–260. New York: Oxford University Press.
167. Zattler, Jürgen. 2005. Reviewing the Policy on Conditionality. Dostopno na: <http://www.springerlink.com/content/b8420607n880v611/fulltext.pdf>. (7. marec 2009).
168. Združeni narodi. 2008. Improving Lives. Results from the partnership of the United Nations and the European Commission in 2007. Dostopno na: <http://www.undp.org/eu/documents/UN-EC-partnership-report.pdf> (4. maj 2009).